

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ

ЗБІРНИК
АВТОРСЬКИХ
ПРОГРАМ

Херсон

2018 рік

Укладачі:

Валуєва І.В., Мельничук Ю.Ю., Мироненко О.В., Нагрибельна І.А.,
Перепьолка В.І. Покорна Л.М., Сидоренко Н.І., Сугейко Л.Г.

Рецензенти:

1. Голобородько Євдокія Петрівна, член-кореспондент НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки й менеджменту
освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

2. Пентилюк Марія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

3. Лебедева Н.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри
мовознавства

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від 26 лютого 2018 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 3 від 21 лютого 2018 р.

Схвалено НМР факультету дошкільної та початкової освіти
Протокол № 3 від «25» січня 2018 р.

Голова НМР факультету _____ (доц. І.М. Цюпак).

Розглянута на засіданні кафедри філології

Протокол № 6 від «15» січня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. І.А.Нагрибельна)

ЗМІСТ

I. Перелік дисциплін щодо підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»

Сучасна українська мова з практикумом.....	4
Українознавство з методикою навчання: Основи мовленнєвої діяльності... 17	17
Українознавство з методикою навчання: Усна народна творчість.....	22
Українознавство з методикою навчання: Українознавство.....	28
Українознавство з методикою навчання: Соціолінгвістика.....	39
Українознавство з методикою навчання: Етнолінгвістика	45
Українознавство з методикою навчання: Література рідного краю	51
Українознавство з методикою навчання: Ономастика.....	57
Українознавство з методикою навчання: Методика навчання українознавства.....	63
Методика навчання української мови.....	70
Основи культури і техніки мовлення.....	87
Методика навчання літературного читання.....	94
Методика проведення занять з народознавства в ЗДО.....	100
Культура мовлення і виразне читання.....	108
Мови національних меншин.....	115
Методика навчання мов національних меншин.....	121
Теоретичний курс англійської мови: історія англійської мови, лексикологія, теоретичний курс англійської мови, теоретична фонетика, теоретична граматики.....	128
Іноземна мова фахового спрямування: практичний курс англійської мови (2 курс).....	134
Іноземна мова фахового спрямування: практичний курс англійської мови (4 курс).....	138
Іноземна мова (2 курс).....	142
Іноземна мова (3 курс).....	
Практика усного та писемного мовлення.....	150

II. Перелік дисциплін щодо підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр»

Основи наукової комунікації іноземною мовою.....	157
Шкільний курс англійської мови з методикою навчання.....	163
Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі.....	170
Ораторське мистецтво.....	177
Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ.....	183

I. Перелік дисциплін щодо підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»
СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА З ПРАКТИКУМОМ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
за напрямом 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 1.2.5)**

Програма розроблена
Мироненко Оксаною Василівною, кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри філології

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» складена відповідно до освітньо-професійної підготовки бакалаврів за напрямом 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» є система сучасної української літературної мови.

Міждисциплінарні зв'язки. Успішне володіння знаннями, уміннями і навичками з курсу «Сучасна українська мова з практикумом» ґрунтується на знаннях із суміжних дисциплін: «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Методика навчання української мови», «Сучасний український правопис», «Соціолінгвістика», «Основи мовленнєвої діяльності», «Українознавство».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ. Фонетична система української літературної мови. Фонологічна система української літературної мови. Фономорфологія. Орфоєпія як розділ мовознавчої науки. Графіка.

2. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфемна структура слова. Словотвір як розділ мовознавства.

3. Граматика. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник. Правопис іменних частин мови.

4. Дієслово. Граматичні категорії дієслова. Правопис дієслів. Дієприкметник. Безособові форми на -но, -то. Дієприслівник. Прислівник та слова категорії стану як самостійні частини мови. Правопис прислівників. Характеристика службових частин мови та їх правопис. Вигук.

5. Синтаксис. Словосполучення. Речення. Просте речення. Розділові знаки у простому реченні. Синтаксис простого ускладненого речення. Розділові знаки у простому ускладненому реченні.

6. Складне речення як синтаксична одиниця. Розділові знаки у різних типах складних речень. Способи відтворення чужого мовлення. Текст і його складники. Пунктуація.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» є підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності та комунікативної, прагматичної, соціокультурної компетентностей студентів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом» є:

теоретичні:

- сформувати чітке і правильне розуміння української мови як мови українського народу, української нації;

- забезпечити досконале володіння теоретичним матеріалом про фонетичну, фонематичну, орфоепічну, графічну, орфографічну, лексикологічну, фразеологічну, лексикографічну, морфемну, словотвірну, граматичну, пунктуаційну системи сучасної української літературної мови;

практичні:

- засвоїти фонетичні, фонематичні, орфоепічні, графічні, орфографічні, лексикологічні, фразеологічні, лексикографічні, морфемні, словотвірні, граматичні – морфологічні та синтаксичні – закономірності сучасної української літературної мови;

- оволодіти нормами сучасної української літературної мови;

- сформувати міцні навички культури усного і писемного мовлення;

- забезпечити володіння різними розділовими знаками, їх правильне вживання на письмі;

- виховати шанобливе ставлення до культурної спадщини українського народу;

- вдосконалити комунікативні здібності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- шляхи формування і розвитку української мови;
- основні теоретичні питання курсу;
- основні розділи сучасної української літературної мови та їх специфіку;

- одиниці мовних рівнів у їх взаємозв'язку;

- норми сучасної української літературної мови;

- пунктуаційну систему сучасної української літературної мови;

вміти:

- оперувати фонетичною, фонематичною, орфоепічною, графічною, орфографічною, лексикологічною, фразеологічною, лексикографічною,

морфемною, словотвірною, граматичною, пунктуаційною системою сучасної української літературної мови;

- дотримуватися норм сучасної української літературної мови;
- володіти усною і писемною формами літературного мовлення;
- користуватися різними типами словників та спеціальною довідковою літературою;
- розставляти розділові знаки у реченнях;
- наводити приклади з високохудожніх творів класичної та сучасної літератури й різностильових текстів;
- працювати над текстом;
- поважати культурну спадщину українського народу;
- користуватися мовними засобами у комунікативних ситуаціях.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 285 годин/ 9,5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Фонетична система української літературної мови. Фонологічна система української літературної мови. Фономорфологія. Орфоепія як розділ мовознавчої науки. Графіка. Вступ. Походження української мови, зв'язок її з іншими слов'янськими мовами. Українська мова – мова українського народу, української нації. Основні функції мови. Українська літературна мова і діалекти. Усна й писемна форми сучасної української літературної мови, їх стильова специфіка.

Фонетика як розділ мовознавства. Фонетичне членування мовного потоку. Аспекти вивчення мовних звуків. Класифікація голосних звуків мови. Вимова і правопис ненаголошених [e], [и] в префіксах, коренях, суфіксах. Вимова і правопис ненаголошених [o], [a]. Класифікація приголосних звуків мови.

Звукові зміни у потоці мовлення. Асиміляція і дисиміляція приголосних. Вимова і правопис слів із дзвінками та глухими приголосними звуками. Вимова і правопис префіксів роз-, без-, з-, від-, од-, через-. Спрощення в групах приголосних. Подовження приголосних звуків. Фонетична транскрипція. Склад як частина фразового такту. Поділ слів на склади. Наголос.

Фонологія як розділ мовознавства. Поняття про фонему. Головні вияви і варіанти голосних фонем. Головні вияви і варіанти приголосних фонем. Фонематична транскрипція.

Фономорфологія як розділ мовознавства. Чергування в українській літературній мові. Особливості чергування, його різновиди. Найдавніші чергування голосних фонем. Чергування |o| та |e| з |i|. Чергування |o| та |e| з фонемним нулем. Чергування |e| – |o| після шиплячих приголосних та |й|. Милозвучність української мови. Чергування

приголосних фонем. Зміни приголосних фонем при словотворенні, особливості позначення їх на письмі.

Орфоепія як наука про правила вимови звуків. Основні норми сучасної української літературної мови. Вимова голосних звуків. Вимова приголосних звуків. Особливості вимови звукосполучень приголосних. Особливості вимови слів іншомовного походження.

Графіка сучасної української мови. Становлення та розвиток української графіки. Співвіднесеність між буквами українського алфавіту і звуками сучасної української літературної мови.

Змістовий модуль 2. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфемна структура слова. Словотвір як розділ мовознавства.

Орфографія як розділ мовознавчої науки про правильне написання. Принципи українського правопису. Правопис слів з апострофом. Уживання м'якого знака. Вживання великої літери. Правопис слів іншомовного походження. Правопис слов'янських прізвищ. Правопис неслов'янських прізвищ. Правопис географічних назв. Правила переносу слів з рядка в рядок.

Лексикологія як розділ мовознавства. Лексичне значення слова. Багатозначність слів у сучасній українській літературній мові. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Особливості формування української лексики. Функціонування активної і пасивної лексики у сучасній українській мові. Склад лексики української мови зі стилістичного погляду.

Українська фразеологія. Фразеологічні одиниці української мови. Класифікація фразеологізмів. Джерела української фразеології. Прислів'я і приказки, крилаті вислови.

Лексикографія як розділ мовознавства. Становлення та розвиток української лексикографії. Основні типи словників. Сучасні словники української мови. Комп'ютерна лексикографія.

Морфеміка як розділ мовознавства. Морфема як найменша значуща частина слова. Типи морфем. Основа і закінчення. Корінь. Префікс. Суфікс. Види змін у морфемній будові слова.

Словотвір як розділ мовознавства. Базові поняття словотвору. Основні способи словотвору.

Змістовий модуль 3. Граматика. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник. Правопис іменних частин мови. Граматика як об'єкт наукового вивчення. Граматичне значення, граматична форма та граматична категорія. Морфологія як вчення про граматичні форми слова і граматичні категорії. Частини мови і принципи їх класифікації.

Значення іменника як самостійної частини мови, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Лексико-граматичні категорії іменника: власні і загальні назви, назви істот і неістот, збірні іменники, іменники з речовинним значенням, іменники з конкретним та абстрактним значенням.

Категорія роду як одна з головних морфологічних ознак іменника. Поділ іменників за родами. Рід іменників, що означають назви істот. Рід

іменників, що означають назви неживих предметів. Рід абревіатур та іменників іншомовного походження. Іменники спільного роду.

Категорія числа іменника, її граматичне значення. Іменники, що вживаються як в однині, так і в множині; іменники, що вживаються тільки в однині та тільки в множині.

Категорія відмінка іменника, її граматичне значення. Система відмінків іменника у сучасній українській мові.

Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни та групи. Форми іменників першої відміни. Форми іменників другої відміни. Форми іменників третьої відміни. Форми іменників четвертої відміни. Відмінювання іменників множинної форми. Незмінювані іменники.

Словотвір іменників.

Особливості правопису іменників. Правопис букв о, е, є в орудному відмінку однини іменників I та II відміни. Правопис закінчень -а (-я), -у (-ю) в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни. Правопис закінчень -у, -ові у давальному відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни. Правопис складних іменників.

Значення прикметника як самостійної частини мови, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Граматична несамостійність категорії роду, числа й відмінка прикметників. Якісні прикметники, їх семантичні групи і граматичні особливості. Ступені порівняння якісних прикметників. Відносні прикметники, їх семантичні групи і граматичні особливості. Присвійні прикметники, їх семантичні групи і граматичні особливості. Проміжні розряди прикметників.

Відмінювання прикметників. Повні (членні) і короткі (нечленні) прикметники. Тверда і м'яка групи прикметників. Відмінкові закінчення прикметників. Відмінювання прикметників з другою частиною -лиций. Відмінювання субстантивованих прикметників.

Словотвір прикметників.

Особливості правопису прикметників. Правопис букв о, е, є та буквосполучень ьо, йо у суфіксах прикметників. Правопис -н-, -нн- у суфіксах прикметників. Правопис букв и, і у відмінкових закінченнях прикметників. Правопис складних прикметників.

Значення числівника як самостійної частини мови, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Історія формування числівника.

Поділ числівників за значенням та структурно-граматичними властивостями. Кількісні числівники, поділ їх на групи. Порядкові числівники, їх особливості.

Групи числівників за будовою. Специфіка морфологічної структури числівників. Зв'язок числівника з іменником. Граматичні категорії числівника у сучасній українській мові.

Відмінювання числівників. Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників.

Правопис числівників сучасної української мови. Правопис складних числівників.

Значення займенника як самостійної частини мови, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Історія формування займенників.

Розряди займенників за значенням. Співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Відмінювання різних розрядів займенників. Явище суплетивізму.

Особливості правопису займенників.

Змістовий модуль 4. Дієслово. Граматичні категорії дієслова. Правопис дієслів. Дієприкметник. Безособові форми на -но, -то. Дієприслівник. Прислівник та слова категорії стану як самостійні частини мови. Правопис прислівників. Характеристика службових частин мови та їх правопис. Вигук. Значення дієслова як самостійної частини мови, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Інфінітив, його особливості.

Категорія виду. Дієслова недоконаного виду, їх особливості вживання. Дієслова доконаного виду, їх специфіка. Видові пари дієслів, способи творення їх. Одно- і двовидові дієслова.

Категорія перехідності/неперехідності. Перехідні дієслова, їх формальні, семантичні і синтаксичні ознаки. Неперехідні дієслова, їх формальні, семантичні і синтаксичні ознаки.

Категорія стану. Проблемні питання виділення категорії стану. Стани дієслова: активний, зворотно-середній і пасивний.

Категорія способу. Дійсний спосіб, його значення та вживання у сучасній українській мові. Умовний спосіб, значення та роль у сучасній українській мові. Наказовий спосіб, його значення та способи утворення.

Категорія часу. Уживання теперішнього, минулого, давноминулого та майбутнього часів у сучасній українській мові. Способи утворення теперішнього, минулого, давноминулого та майбутнього часів.

Категорія особи. Роль та граматичні способи вираження категорії особи. Безособові дієслова, їх характеристика.

Категорія числа і роду у дієсловах.

Дієвідміни, їх типи у сучасній українській мові.

Словотвір дієслів.

Особливості правопису дієслів. Правопис букв е (є), и, ї в особових закінченнях дієслів.

Дієприкметник як дієслівна форма. Значення дієприкметника, його морфологічні ознаки. Синтаксична роль дієприкметника. Способи творення активних і пасивних дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Безособові форми на -но, -то, їх синтаксична функція. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як дієслівна форма. Значення дієприслівника, його морфологічні ознаки. Синтаксична роль дієприслівника. Правопис дієприслівників.

Прислівник як самостійна частина мови, його морфологічні ознаки та синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Різновиди прислівників за походженням. Ступені порівняння прислівників.

Словотвір прислівників.

Особливості правопису прислівників. Правопис складних прислівників. Правопис прислівникових сполук. Правопис -н- і -нн- у прислівниках.

Слова категорії стану як невідмінювана частина мови, їх морфологічні ознаки та синтаксична роль. Лексико-семантичні групи слів категорії стану. Частиномовна основа слів категорії стану.

Прийменник у сучасній українській мові. Характеристика прийменника як службової частини мови. Класифікація прийменників за походженням. Класифікація прийменників за значенням. Морфологічні властивості прийменника. Синтаксичні властивості прийменника. Правопис прийменників.

Сполучник у сучасній українській мові. Характеристика сполучника як службової частини мови. Класифікація сполучників за структурою. Класифікація сполучників за значенням. Сполучники та сполучні слова. Правопис сполучників.

Частка у сучасній українській мові. Характеристика частки як службової частини мови. Класифікація часток за структурою. Класифікація часток за функцією. Правопис часток. Правопис часток не, ні з різними частинами мови.

Вигук. Характеристика вигуку як особливого розряду слів. Типи вигуків за способом творення і походженням. Типи вигуків за значенням і вживанням. Звуконаслідувальні слова.

Змістовий модуль 5. Синтаксис. Словосполучення. Речення. Просте речення. Розділові знаки у простому реченні. Синтаксис простого ускладненого речення. Розділові знаки у простому ускладненому реченні. Синтаксис як граматичне вчення про синтаксичну будову мови. Типи синтаксичних одиниць. Синтаксичні зв'язки у словосполученні і реченні. Засоби вираження синтаксичних зв'язків. Типи і форми синтаксичних зв'язків.

Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Типи синтаксичного зв'язку в підрядних і сурядних словосполученнях. Типи синтаксичних словосполучень за будовою. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Типи словосполучень за семантико-синтаксичними відношеннями між головним і залежним словами.

Речення як мінімальна комунікативна одиниця. Основні ознаки речення. Зовнішньосинтаксична структура речення. Просте і складне речення. Типи речень за метою висловлювання та експресією. Стверджувальні і заперечні речення. Розділові знаки в кінці речення (крапка, знак питання та оклику, три крапки).

Просте речення. Формально-синтаксична типологія простого речення.

Просте двоскладне речення. Загальна характеристика головних членів речення. Підмет, його типи та способи вираження. Присудок, його типи та способи вираження. Тире між підметом і присудком та на місці пропущеного присудка.

Односкладні речення. Проблемні питання виділення односкладних речень у сучасному мовознавстві. Типи односкладних речень. Односкладні означено-особові речення. Односкладні неозначено-особові речення. Односкладні узагальнено-особові речення. Безособові речення. Односкладні інфінітивні речення. Номінативні речення.

Слова-речення та їх різновиди.

Структура поширеного речення. Другорядні члени речення у двоскладних і односкладних реченнях. Загальна характеристика другорядних членів речення.

Додаток. Прямі і непрямі додатки, способи їх вираження.

Означення. Узгоджені і неузгоджені означення, способи їх вираження. Прикладка як різновид означення.

Обставина, її різновиди та способи вираження.

Парцельовані другорядні члени речення.

Порядок слів у простому реченні. Загальна характеристика інверсії.

Повні і неповні речення. Неповні речення в системі синтаксичних одиниць. Типи неповних речень.

Особливості простого ускладненого речення. Речення з однорідними членами. Однорідність і способи її вираження. Узагальнювальні слова при однорідних членах. Однорідні і неоднорідні означення. Координація присудка з однорідними підметами в числі і роді. Розділові знаки при однорідних членах речення. Кома і тире в реченні з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах.

Речення з відокремленими членами. Речення з відокремленими означеннями. Відокремлені прикладки. Відокремлені обставини. Відокремлені додатки. Розділові знаки в реченнях з відокремленими другорядними членами.

Речення, ускладнені вставними і вставленими конструкціями. Розділові знаки при вставних словах, словосполученнях, реченнях.

Речення зі звертаннями. Значення і способи вираження звертань. Розділові знаки при звертаннях.

Змістовий модуль 6. Складне речення як синтаксична одиниця. Розділові знаки у різних типах складних речень. Способи відтворення чужого мовлення. Текст і його складники. Пунктуація. Складне речення як синтаксична конструкція. Проблеми дослідження складного речення. Засоби поєднання частин складного речення. Основні типи складних речень.

Складносурядне речення. Загальна характеристика складносурядних речень. Засоби поєднання предикативних частин складносурядних речень. Класифікація складносурядних речень. Розділові знаки у складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Загальна характеристика складнопідрядних речень. Принципи класифікації складнопідрядних речень. Структурно-семантичні типи складнопідрядних речень.

Складнопідрядні речення нерозчленованої структури. Складнопідрядні речення з підрядними присубстантивно-атрибутивними. Складнопідрядні речення з підрядними займенниково-співвідносними. Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними.

Складнопідрядні речення розчленованої структури. Складнопідрядні речення з підрядними часу. Складнопідрядні речення з підрядними умови. Складнопідрядні речення з підрядними мети. Складнопідрядні речення з підрядними причини. Складнопідрядні речення з підрядними місця. Складнопідрядні речення порівняльні. Складнопідрядні речення допустові. Складнопідрядні речення наслідкові. Складнопідрядні речення з підрядними супровідними.

Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

Безсполучникові складні речення. Загальна характеристика складних безсполучникових речень. Складні безсполучникові речення з однотипними частинами. Складні безсполучникові речення з різнотипними частинами. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.

Складні синтаксичні конструкції. Загальна характеристика складних синтаксичних конструкцій. Безсполучникові багатокомпонентні речення. Складносурядні багатокомпонентні речення. Складнопідрядні багатокомпонентні речення. Складні багатокомпонентні речення з різними типами зв'язку. Період як синтаксична структура.

Конструкції з чужим мовленням. Загальна характеристика конструкцій з чужим мовленням. Пряма мова. Непряма мова. Невласне пряма мова. Діалог. Цитата. Розділові знаки в реченнях із прямою мовою.

Сутність тексту і його особливості. Загальна характеристика одиниць тексту. Складне синтаксичне ціле як найменша реальна одиниця тексту, його ознаки та будова. Засоби зв'язку між компонентами складного синтаксичного цілого. Структурні типи складних синтаксичних цілих.

Пунктуація. Принципи пунктуації. Пунктуація й синтаксична система мови. Основні типи пунктуаційних знаків. Функції розділових знаків.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 308 с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наукова думка, 1983. – 220 с.

4. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.: Наукова думка, 1991. – 192 с.
5. Горпинич В.О. Морфоло́гія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2004. - 336с.
6. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватоло́гія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 190 с.
7. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я., Тоцька Н.І., Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К.: Вища школа, 2002. – 439с.
8. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд. – К.: НДІУ, 2007. – 444с.
9. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431с.
10. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наукова думка, 1982. – 210с.
11. Жовтобрюх М.А. Основи і принципи української літературної вимови //Українська мова і література в школі. – 1976. – №6. – С. 63 - 75.
12. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – 402 с.
13. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. – Донецьк: Видавництво Донецького університету, 1994. – 204с.
14. Загнітко А.П. Теоретична грамати́ка української мови. Морфоло́гія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436 с.
15. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 168 с.
16. Іваницька Н.Л. Наукові основи вивчення синтаксису простого речення: посібник із спецкурсу (Тексти лекцій). – Вінниця: Видавництво Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, 2003. – 109 с.
17. Кадомцева Л.О. Українська мова: синтаксис простого речення. – К.: Вища школа, 1986. – 178 с.
18. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
19. Кващук А.Г. Уподібнення і розподібнення приголосних // Українська мова і література в школі. – 1968. – №9. – С. 18- 26.
20. Німчук В.В. Історія українського правопису: XVI-XX століття: хрестоматія. – К.: Наукова думка, 2004. - 250с.
21. Сучасна українська літературна мова: вступ, фонетика / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 436 с.
22. Сучасна українська літературна мова: підручник / Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін.; За ред. М.Я. Плющ – 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Вища школа, 2000. - 429с.

23. Тоцька Н.І. Голосні фонемі української літературної мови. – К.: Видавництво Київського університету, 1973. – 193 с.
24. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К.: Вища школа, 1981. – 183 с.
25. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.
26. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. - 2-ге вид., допов. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010. - 350с.
27. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 183 с.
28. Ющук І.П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 250с.

Додаткова література

1. Авксентьєв Л.Г. Сучасна українська мова: фразеологія. – Харків: Вища школа, 1983. – 137с.
2. Авксентьєв Л.Г. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки // Мовознавство. – 1979. – №5. – С. 13 - 17.
3. Ващенко В.С. Українська лексикологія: семантико-стилістична типологія слів: посібник для студентів-філологів. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. – 127 с.
4. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення. Еквіваленти речення). – К.: Наукова думка, 1973. – 226с.
5. Зубков М. Г. Сучасна ділова мова за професійним спрямуванням: підручник. – 2-ге вид. випр. й доп. – Х.: Факт, 2006. – 496 с.
6. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К.: ІЗМН, 1998. – 182с.
7. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник. - 2-ге вид. / З. Мацюк, Н. Станкевич. – К.: Каравела, 2007. – 352 с.
8. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. - 262с.
9. Муқан Г.М. Багатозначність і омонімія// Українська мова і література в школі. – 1970. – №8. – С.45 - 94.
10. Павленко С.О. Великий світ малих розділових знаків // Українська мова і література в школі. – 1990. – №11. – С.86-92.
11. Пентиліук М.І. Культура мови і стилістика: підручник. – К.: Вежа, 1994. - 240с.
12. Пономарів О.Д. Культура слова: мовностилістичні поради. – К.: Либідь, 1999. – 240с.
13. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. – Тернопіль: Астон, 2002. - 352с.

14. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: навчальний посібник. – К.: Знання, 2007. – 494с.
15. Український правопис /НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут Української мови. – 5-те вид., стереотип. - К.: Наукова думка, 1996. – 240с.
16. Чередниченко О.І. Про мову і переклад: мова в соціокультурному просторі, переклад як міжкультурна комунікація. – К.: Либідь, 2007. – 247с.

Словники й довідники

1. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови / А. А. Бурячок. – Вид. 2, доопрац. – К.: Наукова думка, 2002. – 464 с.
2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І. С. Олійник. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
4. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – К.: Знання, 2004. – 367 с.
5. Етимологічний словник української мови: у 7-ми т. / укл. Г. В. Болдирєв, В.Т. Коломієць, А. П. Критенко та ін.; редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К.: Наукова думка. – Т. I. – 1982. – 631 с.; Т. II. – 1985. – 570 с.; Т. III. – 1989. – 550 с.; Т. IV. – 2004. – 656 с.
6. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь. – 224 с.
7. Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? Словник-довідник: близько 10000 номінацій /НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. – 2-ге вид., стер. К.: Наукова думка, 2005. – 204с.
8. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. – К.: Довіра, 2006. – 703с.
9. Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. – 3-тє вид., доп., випр. – К.: Довіра, 2006. - 349с.
10. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови: близько 15 000 синонімічних рядів. – К.: Кобза, 1995.- 472с.
11. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. – К.: Академія, 1998. - 710с.
12. Пономарів О.Д. Фонема г і г: словник і коментар. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 1997. - 40с.
13. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: УРЕ, 1985. – 966 с.
14. Словник труднощів української мови: біля 15 000 слів / Д.Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О. М. Пазяк та ін.; за ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Радянська школа, 1989. – 336 с.

15. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970–1980.
16. Струганець Л. Культура мови: словник термінів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 87с.
17. Українська мова: енциклопедія / Редкол. Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
18. Український орфографічний словник / уклад. М.М. Пещак та ін. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Довіра, 2002. – 1106 с.
19. Український орфографічний словник: орфографічний словник української мови: близько 143 000 слів / за ред. Л. М. Полюги. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с.
20. Українсько-російський словник: у 6-ти т. / гол. ред. чл.-кор. АН УРСР М. Кириченко. – К.: АН УРСР, 1953–1963.
21. Фразеологічний словник / упор. Ю.Е. Григор'єв. – К.: Національний книжковий проект, 2010. – 176с.
22. Фразеологічний словник української мови: в 2-х кн. / за ред. Л.С. Паламарчука. – К.: Наукова думка, 1993. – Кн. 1. – 528 с.; Кн. 2. – 980 с.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
<http://mon.gov.ua>
2. Українська мова в Інтернеті
<http://www.novamova.com.ua>
3. Українська мова: енциклопедія
<http://litorpys.org.ua/ukrmova/um.htm>
4. Науковий журнал. Українська мова і література в школі
http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Umls
5. Уроки державної мови
<http://mova.kreschatic.kiev.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно змісту та структури навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку (2 семестр) та екзамену (3 семестр).

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетенцій впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтуються на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, тестові завдання, контрольні роботи.

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: ОСНОВИ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Авторська програма
інваріантної навчальної дисципліни
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПП 2.3.5)

Програма розроблена

Мельничук Юлією Юріївною, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри філології

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: основи мовленнєвої діяльності» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є теорія мовленнєвої діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: «Українознавство», «Методика навчання української мови», «Методика навчання мов національних меншин», «Культура мовлення і виразного читання», «Психологія».

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: «Психолінгвістичні основи мовленнєвої діяльності», «Мовленнєвий розвиток молодшого школяра».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: основи мовленнєвої діяльності» є формування професійної, методичної, лінгводидактичної, комунікативної компетентностей через піднесення теоретичного рівня знань студентів щодо принципів організації мовного матеріалу, його комунікативних властивостей, вироблення навичок правильного й комунікативно доцільного спілкування в різних життєвих ситуаціях.

1.2. Основними **теоретичними** завданнями дисципліни «Українознавство з методикою навчання: основи мовленнєвої діяльності» є:

- з'ясувати значення основних термінів основ мовленнєвої діяльності;
- ознайомити з поняттям про зміст, правила та норми спілкування, про вимоги до мовленнєвої поведінки в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях;
- усвідомити специфіку педагогічного спілкування, особливості комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності вчителя;
- пізнати зміст мовленнєвого ідеалу як компонента загальної культури та педагогічного мовленнєвого ідеалу.

Практичні завдання дисципліни:

- опанувати комунікативно-мовленнєві уміння;
- навчити використовувати надбані теоретичні відомості з основ мовленнєвої діяльності у навчально-виховному процесі початкової школи;
- удосконалити логічність, точність, доречність, образність та виразність мовлення студентів.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- **Загальнонавчальна.** Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

- **Інформаційно-аналітична.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

- **Комунікативна.** Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування.

- **Професійно-комунікативна компетентність.** Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- термінологічний апарат з проблеми;
- лінгвістичне моделювання мовленнєвої діяльності;
- визначення слова та його семантичної структури;
- функції і форми мовлення;
- вікову періодизацію мовленнєвого розвитку молодших школярів;
- вияви якісних і кількісних закономірностей під час дослідження мовленнєвої діяльності.

вміти:

- орієнтуватися у проблемі виявлення комунікативних процесів та визначення їх складових;
- простежувати фази розгорнутого мовленнєвого повідомлення;
- чітко визначати граматичні та стилістичні проблеми мовленнєвого акту;

- проводити порівняльний аналіз текстів;
- досліджувати мовленнєвий етикет і культуру спілкування мовців.

володіти навичками:

- аналізу лексичних, семантичних та фонетичних явищ під час мовленнєвої діяльності;
- культурного спілкування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Психолінгвістичні основи мовленнєвої діяльності».

Основи мовленнєвої діяльності як навчальна дисципліна, предмет і завдання курсу.

Природа та сутність мови. Функції мови. Мова як суспільне явище. Мова й мислення. Дихотомічна теорія: мова й мовлення. Мовлення – основа комунікації. Комунікація як мовленнєве поняття. Мова – засіб комунікації. Суб'єкти спілкування. Передача і прийом інформації. Бар'єри мовлення. Природа спілкування і комунікації. Спілкування і комунікація. Спілкування як діяльність. Типи спілкування. Основні закони спілкування. Особливості міжособистісного спілкування.

Змістовий модуль 2. «Мовленнєвий розвиток молодшого школяра».

Мовна й комунікативна компетентність мовців. Мовленнєва компетентність молодшого школяра. Мовна здібність. Мовленнєві вміння й навички. Структура мовленнєвої діяльності. Види мовленнєвої діяльності. Поняття «комунікативна компетентність». Періодизація мовленнєвого розвитку дитини. Оволодіння мовленням дитиною. Домовленнєвий етап. Засвоєння звукової форми. Зв'язок звучання та смислу. Активне зростання запасу слів. Теорія формування мовної свідомості в онтогенезі. Породження мовлення. Теорії виникнення мовлення й мови. Теорія породження мовлення. Моделі, етапи і рівні породження мовлення. Рівневі моделі. Циклічні моделі. Чотирьохфазова модель породження мовленнєвого висловлювання. Рівні породження мовлення.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення/Н.Д. Бабич. - Львів: Світ, 1990. - 232 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: «Академія», 2004. – 344 с.
3. Белянин В.П. Психолінгвістика: учебник /В.П.Белянин. – М.: Флинта, 2004. – 232 с.
4. Валгина Н.С. Теория текста: учебное пособие / Н.С. Валгина. - Москва: Изд-во МГУП «Мир книги», 1998. - 210 с.

5. Головин Б.Н. Основы культуры речи /Б.Н.Головин. - М.: Высшая школа, 1988. - 320с.
6. Загнітко А.П. Основы мовленнєвої діяльності // Загнітко А.П., Домрачева І.Р. – Донецьк, Український культурологічний центр, 2001. – 56 с.
7. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевого деятельности /И.А.Зимняя. – М.: Модэк, 2001. – 432 с.
8. Жинкин Н.И. Механизмы речи /Н.И.Жинкин. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – 370с.
9. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 261 с.
10. Косенко Ю.В. Основы теории мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
11. Леонтьев А.А. Психические единицы и порождение речевого высказывания / А. А. Леонтьев. – М.: Наука, 1969. – 308с.
12. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность /А. А. Леонтьев. – М.: Просвещение. 1969. – 214 с.
13. Леонтьев А.А. Языкознание и психология /А. А. Леонтьев. – М.: Наука, 1966. – 80 с.
14. Мацько Л.І. Стилїстика української мови/Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М.. - К.: Вища школа, 2003.
15. Пентиліук М.І. Культура мови і стилїстика/М.І.Пентиліук. - К.: Вежа, 1994. - 240 с.

Додаткова література

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / За заг.ред. О.Сербенської: Посібник. - Львів: Світ, 1994. - 152 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо /Б.Антоненко-Давидович.- К.: Либідь, 1991. - 254 с.
3. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: Навчальний посібник /Н.В.Ботвина - К.: АртЕк, 1998. - 190 с.
4. Буяльський Б.А. Поезія усного слова: Азбука виразного читання /Б.А.Буяльський - К.: Рад. школа, 1990. - 265 с.
5. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові/В.М.Винницький. - К.: Рад. школа, 1984.- 160с.
6. Волкотруб Г.И. Практична стилїстика сучасної української мови. Використання морфологічних засобів мови: Навчальний посібник /Г.И.Волкотруб - К.: ТОВ «ЛЮЛ», 1988. -176с.
7. Єрмоленко С. Нариси з української словесності. Стилїстика та культура мови /Єрмоленко С. - К.: Довіра, 1999. - 431 с.
8. Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К.: Наук, думка, 1989.-283с.
9. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування / А.П.Коваль - К.: Вища школа, 1982. - 287 с.

10. Коваль А.П. Слово про слово/ А.П.Коваль. - К.: рад. школа, 1986. - 384 с.
11. Кочан І.М. Культура рідної мови /Кочан І.М., Токарська А.С. - Львів: Світ, 1996, - 231с.
12. Мова і культура / Відп. ред. В.М.Русанівський. - К.: Наук, думка, 1986. -184с.
13. Пацяк О.М. Українська мова і культурне мовлення /О.М.Пацяк, Г.Г.Кисіль. - К.: Вища школа, 1995. - 239 с.
14. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради /О.Пonomарів - К.: Либідь, 1999. -239с.

Інформаційні ресурси

1. Загнітко А.П. Основи мовленнєвої діяльності // Загнітко А.П., Домрачева І.Р. – Донецьк, Український культурологічний центр, 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://ruthenia.info/txt/biletskv/zagnita/osnmovdi.html>
2. Електронна бібліотека „Просвіта” [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.Internetri.net/lib>
3. Мамчур Л. Теорія мовленнєвої діяльності як важливий чинник формування комунікативної компетентності учнів / ЛідіяМамчур // Збірник тез Міжнародної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми прикладної лінгвістики»(12-13 грудня 2017 р., м.Умань)[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://prlingv.at.ua/publ/teoriya_movlennevoji_dijalnosti_jak_vazhlij_c_hinnik_formuvannja_komunikativnoji_kompetentnosti_uchniv/1-1-0-6
4. Психолінгвістика [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://myvic.com.ua/psiholingvistika>
5. Психолінгвістика [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://psychologis.com.ua/psiholingvistika.htm>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому (тестовому контролю).

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: УКРАЇНСЬКА УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПІ 2.3.6)**

Програма розроблена
Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: усна народна творчість» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є українська усна народна творчість (український фольклор) у його взаємозв'язках із життям і побутом українського народу, мистецтвом і літературою.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін: «Культурологія», «Історія України», «Українознавство», «Етнолінгвістика», «Українознавство», «Дитяча література».

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Фольклор і фольклористика. Обрядова творчість. Героїчний епос.

2. Ліро-епічні жанри дитячого фольклору. Дитячий фольклор.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання українознавства: усна народна творчість» є формування професійної і громадянської компетентностей через ознайомлення студентів з феноменом усної народної творчості, специфікою фольклору, його жанровою системою, історією і поетикою окремих жанрів, особливостями усної народної творчості кожного історичного періоду, взаємодією фольклору і літератури.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:
теоретичні:

- ознайомити студентів зі специфікою української усної народної творчості, закономірностями її розвитку, способом побутування;

- сформуванню у студентів уявлення про жанрову систему фольклору, про історію і поетику кожного жанру;

- ознайомити студентів з фольклористикою як наукою, найвідомішими фольклористичними працями про усну народну творчість взагалі і про окремі жанри зокрема;
- допомогти студентам простежити поетапне становлення духовного середовища українського народу;
- з'ясувати роль усної народної творчості у формуванні світоглядних засад українців;
- з'ясувати особливості функціонування фольклору на різних етапах розвитку;
- вивчити жанрову систему і поетику українського фольклору.

практичні:

- сформувати навички філологічного аналізу фольклорного твору;
- навчити використовувати твори усної народної творчості у навчально-виховному процесі початкової школи;
- на матеріалі українських фольклорних творів удосконалити логічність, точність, доречність, образність та виразність мовлення студентів;
- підготувати студентів до організації роботи з фольклорними творами та їх виразного читання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- загальнопедагогічні - володіння базовими інваріантними психолого-педагогічними знаннями й уміннями, обумовленими успішністю вирішення широкого кола виховних і освітніх завдань в різних педагогічних системах; це відповідність певним професійно-педагогічним вимогам незалежно від спеціалізації майбутнього педагога; це володіння сукупністю загальнолюдських якостей особистості, необхідних для успішної професійно-педагогічної діяльності;

- спеціальні - володіння специфічними для даного курсу знаннями й уміннями;

- технологічні (діяльнісні) - володіння професійно-педагогічними вміннями, під якими розуміється засвоєний спосіб виконання професійно-педагогічних дій, що забезпечуються сукупністю набутих знань у галузі часткової лінгводиактики, а саме – методики навчання української мови в дитячих закладах з російськомовним режимом; креативність;

- комунікативні - встановлення правильних взаємовідносин з вихованцями, які сприяли б найбільш ефективному вирішенню завдань навчання і виховання; прояв шанобливого, зацікавленого відношення до тих цінностей, які складають зміст позиції дитини, яким би воно простим і нецікавим не здалося; володіння прийомами професійного спілкування з колегами;

- рефлексивні - регулятор особистісних досягнень педагога, збудник професійного зростання, вдосконалення педагогічної майстерності. Дана компетенція проявляється в здатності до самопізнання (самопостереження, самоаналізу, критичної самооцінки), самовираження (самокритики,

самостимулювання, самозмушування тощо.), самореалізації (самоорганізації, контролю та обліку діяльності з само утворення).

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію та теорію українського фольклору;
- періодизацію фольклору історичної епохи;
- напрями та школи фольклористики;
- давню українську міфологію;
- жанрову систему, тематику, проблематику українського фольклору.

вміти:

- визначати і розшифровувати знакову і вербальну символіку українських фольклорних творів;
- визначати шляхи і прийоми застосовування здобутих теоретичних знань у своїй професійній діяльності;
- організовувати вільне спілкування учнів українською мовою із застосуванням надбань народної творчості.

володіти навичками:

- аналізу фольклорних творів;
- виразного читання фольклорних творів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин /4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фольклор і фольклористика. Обрядова творчість. Героїчний епос.

Фольклор і фольклористика. Фактори впливу на розвиток фольклору та його етнічні особливості. Усна народна творчість та художня література. Періодизація фольклору. Напрями та школи фольклористики.

Основні світоглядні системи українського фольклору. Дохристиянські вірування давніх слов'ян. Християнство і його вплив на розвиток української народної словесності. Магія як найдавніший пласт народної творчості та її форми. Давня праслов'янська міфологія.

Календарно-обрядова творчість. Ритуально-міфологічна основа зимового циклу календарної обрядовості. Жанри зимового циклу. Ритуально-міфологічна основа весняного циклу календарної обрядовості. Жанри весняного циклу. Ритуально-міфологічна основа літнього циклу календарної обрядовості. Жанри літнього циклу. Ритуально-міфологічна основа осіннього циклу календарної обрядовості. Жанри осіннього циклу. Драматизовано календарно-обрядові дійства. Форми функціонування молодіжних громад.

Родинно-обрядова творчість. Весільна обрядовість. Виникнення та становлення. Весілля як драма. Його основні етапи та народнопісенний супровід. Народна обрядовість пов'язана з народженням дитини. Похоронна

обрядовість. Голосіння та їх жанрові різновиди. Обряди пов'язані з будівництвом дому та новосіллям.

Героїчний епос та балади. Билини. Думи. Історичні пісні. Пісні-хроніки. Народні балади, їх тематично-стильові особливості і поетика.

Змістовий модуль 2. Ліро-епічні жанри дитячого фольклору. Дитячий фольклор.

Ліричні пісні. Родинно-побутові пісні. Танкові пісні. Суспільно-побутові пісні. Пісні літературного походження. Романси.

Казкова проза. Художньо-стильові особливості казкового епосу. Культово-анімістичні казки. Звіриний епос. Чарівні казки. Соціально-юбутові казки, анекдоти, небилиці. Притчі.

Історична проза. Легенди. Перекази. Народні оповідання. Бувальщини, пареміографія. Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій. Поетика малих жанрів фольклору. Історичний розвиток паремій. Загадки.

Дитячий фольклор. Колискові пісні. Забавлянки. Жанри, які перейшли дитячий фольклор із загальної народної творчості. Жанри, що виникли в дитячому середовищі. Дитяча пареміографія.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Балади. Кохання та дошлюбні взаємини // Упоряд. О.І.Дей, А.Ю. Ясенчук (тексти), А.І.Іваницький (мел.). Відп. ред. М.М. Гайдай. – Київ: Наукова думка, 1988. – 528 с.

2. Березовський І.П. Українська радянська фольклористика: Етапи розвитку і проблематика / І.П. Березовський. – К.: Наук. думка, 1968. – 343 с.

3. Героїчний епос українського народу. Хрестоматія: навч. посібник. / Упор. та прим. О.М.Таланчук, Ф.С. Кислий. – К., 1993. – 431 с.

4. Дей О.І. Сторінки з історії української фольклористики / О.І. Дей. – К.: Наук. думка, 1975. – 271 с.

5. Дунаєвська Л.Ф. Український фольклор у контексті міфології народів світу / Дунаєвська Л.Ф., Таланчук О.М. // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1996. – № 5. – С. 14 – 18.

6. Закувала зозуленька. Антологія української народної поетичної творчості: для старшого шкільного віку / вступ. ст., упоряд. і приміт.: Н. С. Шумада; редкол.: В.Ф. Василяшко [та ін.]. – 2-ге вид., перероб., доп. – Київ: Веселка, 1998. – 510 с.

7. Лановик М.Б. Українська усна народна творчість: Підручник / Лановик М.Б., Лановик З.Б. – К.: Знання – Прес, 2001. – 591 с.

8. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу (Ескіз української міфології) / І. Нечуй-Левицький – К.: АТ „Обереги”, 1992. – 88 с.

9. Нудьга Г. Українська дума і пісня в світі / Г. Нудьга - Книга 1. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1997. – 424 с.

10. Пісні кохання. – К.: Дніпро, 1986. – 367 с.

11. Руснак І.Є. Український фольклор: навч. посібник для ВНЗ / І.Є Руснак. – К.: Академія, 2012. – 304 с.
12. Семенов О. Український фольклор: Навч. посіб / О.Семенов. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. – 254с.
13. Степанишин Б. Нове поповнення скарбниці пісенної творчості України / Б.Степанишин // Народна творчість та етнографія – 2001. – № 1-2. – С. 81-82.
14. Українська фольклористика: Словник-довідник / укл. М. Чернопиский. – Тернопіль: Підр. і посібники, 2008. – 448 с.
15. Філоненко С.О. Усна народна творчість: навч. посібник / С.О.Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 415 с.

Додаткова література

1. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики /Л.Білецький. – К.: Либідь, 1998. — 408 с.
2. Гнатюк В.М. Вибрані статті про народну творчість /В.М.Гнатюк. – К.: Наук, думка, 1966. — 246 с.
3. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., Т. 1. – К.: Либідь, 1993. –392 с.
4. Дей О.І. Українська народна балада / О.І. Дей. – К.:Наук. думка, 1986. – 236 с.
5. Колесса Ф. Українська усна словесність / Колесса Ф., Вступ, ст. М. Мушинки. – Едмонтон, 1983. – С. 1–154.
6. Кузьменко О.Історичний розвиток стрілецької пісні / О.Кузьменко // Рідна школа. – 2002. – № 5-. С.74-76.
7. Кушпа М. Художня своєрідність чумацьких пісень / М.Кушпа // Народознавство. – 1998. – № 49 – 50.
8. Мишанич С.В. Система жанрів в українському фольклорі / С.В. Мишанич // Українознавство: Посібник. — К.: Зодіак-ЕКО, 1994. – С. 263–276.
9. Погребенник Ф. "Ще не вмерла Україна". Історія забороненої пісні-гімну / Ф.Погребенник // Літературна газета, 30 серпня 1990.
10. Пропп В. Поетика фольклора /В.Пропп. – М.: Лабиринт, 1998. – 352 с.
11. Сиваченко М.Є. Над текстами українських письменників / М.Є Сиваченко. – К., 1985. – 304 с.
12. Сиваченко М.Є. Сторінки української літератури і фольклористики / М.Є Сиваченко. – К.: Наук, думка, 1990. – 301 с.
13. Франко І. Володимир Гнатюк. Коломийки.Т.21 // Франко І. Зібрання творів: У 50-ти т. – К., 1982. – Т.37. – С.149.

Internet – ресурси

6. Бібліотека української поезії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poetry.uazone.net/>

7. Електронна бібліотека „Просвіта” [Електронний ресурс]. – <http://www.Internetri.net/lib>
8. Історія України [Електронний ресурс]. – <http://www.uahistory.cjb.net/>
9. Фольклор [Електронний ресурс]. – <http://marth.ucsd.edu/broido/indexkoi.html>
10. Український фольклор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poez.in.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому (тестовому контролю).

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: УКРАЇНОЗНАВСТВО

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 2.3.7)**

Програма розроблена
Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: українознавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення вузівського курсу "Українознавство " є процес формування та розвитку українського народу, його діяльності в усіх сферах суспільного життя з давніх часів до сьогодення; сукупність політичних, суспільно - економічних, міжнародних, етнонаціональних, культурних та релігійних чинників, які в різні періоди історії формували українську націю, впливали на розвиток державотворення.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Сучасна українська мова», «Етнолінгвістика», «Історія України», «Культурологія», «Педагогіка», «Етнопсихологія», «Методика навчання природознавства», «Математика», «Людина і світ з методикою навчання», «Філософія».

Програма навчальної дисципліни складається з 4 змістових модулів:

1. Україна як цілісність в системі українознавства.
2. Духовна та матеріальна культура українців.
3. Державотворчі та націєтворчі процеси в Україні.
4. Демографія України.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - підготовка майбутнього фахівця у галузі «Початкова освіта» до реалізації завдань громадянського виховання відповідно до Державного стандарту, формування його соціальної, громадянської та аналітичної компетентностей, формування світоглядної культури через знання про українознавство як цілісну систему наукових інтегративних знань про Україну й світове українство як цілісність, як геополітичну реальність, що розвивається в цілісності простору й часу; виявити досвід поколінь та історичні уроки розвитку етнонації, української природи, мови, держави, культури людини; формувати питомі риси

громадян; готувати покоління до самостійного вибору життєвого шляху; вивчення теоретичних та практичних засад демографічних процесів у світі та в сучасній Україні.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

теоретичні:

- розкрити феномен України, дати змогу студентам досягнути глибини власної етнічної історії, зрозуміти неповторність своєї культури, усвідомити велич рідного народу, його місце у світовій спільності;

- ознайомити із загальними питаннями теорії та історії демографії; розкрити методологічні принципи й методи вивчення демографічних досліджень; охарактеризувати сучасну демографічну ситуацію в Україні.

практичні:

- ознайомити студентів з методами висвітлення різноманітних аспектів історико-культурного життя українського народу: етногенезу нації та державотворення, особливостей матеріальної та духовної культури минулого і сьогодення; сприяти розвитку національної свідомості, формуванню гуманістичних та духовних ідеалів, кращих громадянських якостей особистості;

- надати студентам практичні вміння аналізувати процеси народжуваності, смертності, шлюбності і розлучуваності, міграції в Україні і світі в цілому; розвинути вміння висвітлювати актуальні проблеми сучасної демографічної ситуації і напрямки демографічної політики.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Пізнавально-інтелектуальна компетентність – сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, особистісних якостей педагога, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників освітнього процесу, приймати рішення.

Діагностична компетентність – це вміння вчителя вивчати здібності фізичного, психічного, розумового розвитку, рівня морального, естетичного виховання, умов сімейного життя і виховання дітей.

Прогностична компетентність – вміння вчителя визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі виховної роботи, і передбачати кінцевий результат.

Організаторська компетентність – це вміння педагога залучати дітей до певної роботи і співробітництво з ними в досягненні поставленої мети.

Інформаційна компетентність. Педагог виступає головним джерелом наукової, світоглядної і морально-естетичної інформації. Для вчителя важливою є широта кругозору, ерудиція, глибоке знання предмета викладання, методика його викладання, володіння практичною стороною знань, що позитивно позначається на формуванні у школярів умінь і навичок.

Стимулююча компетентність – передбачає глибокі знання предмета, ерудицію, моральну культуру, гуманне ставлення до дітей, любов і повагу, теплоту і турботу, щирість у ставленні до учнів.

Оцінно-контрольна компетентність – це вміння педагога здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі. Під час усного оцінювання і контролю він може побачити не тільки досягнення у своїй роботі і роботі дітей, а і причини не доопрацювань, зривів, невдач. Отримана інформація дасть змогу провести корекцію в діяльності з навчання і виховання, а також використовувати нові ефективні засоби і методи.

Аналітична компетентність – це вміння педагога аналізувати завершену справу: яка її ефективність, чому вона нижча від поставленої мети і т.д.

Психологічна компетентність охоплює вміння педагога адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

Соціальна компетентність – це здатність педагога адекватно оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань про неї, які дають змогу зрозуміти основну закономірність соціальної ситуації, вміння знаходити інформацію в невизначеній ситуації й упевнено будувати свою поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуванням, смыслом життя і вимогами соціальної дійсності, вміння задовольняти бажання, спираючись на норми.

Громадянська компетентність це розвиток, у майбутніх фахівців, здатностей бути громадянином, який володіє демократичною, громадянською культурою, усвідомлює цінності свободи, прав людини, відповідальності, готовий до компетентної участі у громадському житті.

Комунікативна компетентність – це вміння педагога будувати ефективні комунікативні дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії, це знання фахівцем закономірностей різних форм спілкування і правил поведінки в різних ситуаціях, вміння сформулювати тактичний план і реалізувати його на основі соціальних навичок.

Рефлексивна компетентність – професійна якість особистості, яка дає можливість найефективніше й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку та саморозвитку, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності.

Компетентність творчості – це здатність педагога продуктивно організувати вирішення педагогічних проблем неординарними способами, діяти у тій чи іншій сфері відповідно до його інтелектуальної, ауто психологічної, комунікативної, психологічної компетентностей.

Методична компетентність – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних

посібників тощо), уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Дослідницька компетентність – передбачає оволодіння науковим мисленням, умінням спостерігати й аналізувати, висунення гіпотези для вирішення спірних питань, виконувати дослідницьку роботу, аналізувати наукову літературу.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію розвитку української нації, усвідомлення місця українців серед народів і культури світу; складники походження ознак характеру українців у різні часи; формування української етнічної території; етнографічне районування України; антропологічні риси українців; основні релігійні вірування українців; відмінності у діалектах української мови; зв'язок соціокультурного середовища «українська природа» з іншими соціокультурними середовищами; значення української мови для різних сфер буття народу; роль нашої Батьківщини у розвитку складових частин буття українського народу; значення міжнародних відносин для різних сфер буття українського народу; зв'язки ментальності української людини з іншими соціокультурними чинниками; народний одяг українців; традиційні поселення, двір, житло українців; традиції народного харчування і страви народної кухні; найпоширеніші ремесла і художні промисли українців; сімейні звичаї та обряди українського народу; усну українську народну творчість; основні етнографічні особливості інших народів країни;

- загальні питання теорії та історії демографії України; основні методи вивчення демографічних досліджень; сучасні уявлення про стан, якісні показники, динаміку і тенденції зміни народонаселення України і світу; основні демографічні протиріччя і проблеми, причини їх виникнення та шляхи їх вирішення; основні положення демографічної політики на національному та міжнародному рівнях; прогностичні моделі динаміки демографічної картини України та світу.

уміти:

- характеризувати основні напрямки в історії розвитку українознавства, витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах; визначати значення української природи для різних сфер буття народу; характеризувати матеріальну культуру українського народу; порівнювати етнографічні групи українського народу; показувати на мапі та описувати історико – етнографічне районування України; класифікувати основні та допоміжні галузі господарської діяльності; описувати основні елементи народного одягу; характеризувати побут українського народу; виносити судження щодо ролі феномену козацтва у формуванні національних особливостей українського народу; аналізувати основні риси українського характеру; узагальнювати поняття: ментальність, національний характер, народна мораль, етика; наводити приклади та характеризувати різні види міфів

українців; характеризувати систему вірувань українців та релігійних поглядів і переконань; спостерігати та узагальнювати фольклорні надбання українського народу; описувати, наводити приклади сімейної обрядовості; класифікувати, систематизувати сімейно-календарну обрядовість; наводити приклади архітектурних, живописних, музичних, театральних надбань української культури; з'ясовувати зв'язки соціокультурного середовища «українська мова» з іншими чинниками життя; користуватися категорійно-понятійним апаратом українознавчої науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з українознавства;

- визначити головні поняття й категорії демографії, аналізувати демографічну ситуацію, характеризувати методологічні підходи і методи аналізу демографічних процесів і структур, робити кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 285 /9,5 кредита ECTS.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Україна як цілісність в системі українознавства.

Історико - теоретичні, методологічні основи українознавства. Українознавство як система інтегративних знань про Україну і світове українство в усіх часо-просторових вимірах. Предмет і завдання навчального курсу «Українознавство». Зміст і структура курсу. Теоретико-методологічні засади українознавства як науки і навчальної дисципліни. Концентри українознавства.

Становлення та основні етапи розвитку українознавства. Специфічні особливості і принципи. Від крає-, країно-, народо-, суспільствознавства до українознавства. Історичний генезис країно-, народознавства. Основні етапи розвитку українознавства. Історична зумовленість становлення системи інтегративних знань про Україну і світове українство.

Історіографія українознавства. Наукове визначення понять “джерело” та “джерельна база” українознавства. Види джерел. Методи і прийоми їх ідентифікації та використання. Науковий аналіз джерел. Пам'ятки матеріальної та духовної культури українського народу як джерела українознавства.

Процес формування українського етносу. Чинники формування та розвитку України як цілісності. Походження назв «Україна» і «українці». Україна як геополітична реальність.

Природа та екологія в житті української людини. Природні межі, особливості рельєфу, клімату, гідрологічної структури, ґрунтів та ландшафтів. Геокультурний образ України та його сталість.

Історія поглядів на український етногенез. Гіпотези про доісторичні витоки українського етносу. Основні наукові концепції походження українців: ранньосередньовічна, давньоруська, пізньосередньовічна.

Етнодемографічна ситуація в VI – XIII ст. Значення впливів степових сусідів. Монгольська навала та її наслідки. Міграційні та інтеграційні процеси у XIV – XVI ст.

Етнографічне районування та етнографічні процеси в Україні. Громадсько-політичне життя української діаспори.

Антропологічні особливості українського народу. Антропосоціогенез з точки зору філософії. Антропологічні особливості українців. Корінні народи, національні меншини та етнічні групи сучасної України. Розвиток науки антропології в Україні.

Мова як духовний чинник формування українського світу.

Мова у творенні світоглядних основ буття українців. Мова як чинник єднання, культурно-історичного самовираження українців. Священна мова в українській традиції, роль в культуротворенні та культурозбереженні. Завдання української мови в різних ділянках суспільного життя. Вітиснення, заборона та нищення української мови (лінгвоцид): причини, прояви, наслідки. Державна мова – спосіб єднання української нації. Сучасні програми державної мовної політики.

Етнопсихологія українського народу. Характерологічні особливості українців. Вплив на етнопсихологію українців. Вплив геополітичного чинника на український національний характер. Вплив історичного чинника на формування української свідомості. Вплив релігії та сім'я на формування українського національного характеру.

Змістовий модуль 2. Духовна та матеріальна культура українців.

Первісні форми релігійних вірувань населення етнічної території України. Поняття про тотемізм, анімізм, фетишизм, магію. Поняття язичництва як цілісної системи світоглядних уявлень слов'янської спільноти на теренах України. Міфологія. Демонологія. Язичницькі культури і боги стародавніх слов'ян. Пантеон богів. Перші випадки хрещення на Русі. Релігійна реформа Володимира Великого. Запровадження християнства як державної релігії. Позитивні та негативні аспекти християнізації Русі. Релігійний фактор в період нової історії України. Особливості релігійного життя українського народу в радянський період його історії. Відновлення свободи віросповідання у 90-х роках ХХ століття. Поліконфесійність сучасного українського суспільства. Екуменістичний рух в Україні. Ідея створення національної церкви. Релігійні конфесії та секти.

Українська народна і національна символіка Поняття «знаку», «символу», «оберегу» у розумінні українців. Найдавніші знаки-символи в Україні. Символічне значення дерев та кущів в Україні. Рослини у фольклорі, традиціях та звичаях українського народу. Символічне значення птахів та тварин. Народна християнська символіка. Українська геральдика. Походження та значення блакитно-жовтих барв. Козацькі прапори. Українські прапори в ХХ ст. походження та значення тризуба.

Розвиток української національної символіки наприкінці ХХ – початку ХХІ століть.

Звичаї та обряди. Поняття фольклору, його соціальна сутність. Система фольклорних жанрів. Поєднання язичницьких та християнських елементів в українських звичаях та обрядах. Зимовий цикл обрядовості. Новорічна обрядовість, Святий Вечір. Походження щедрівок, колядок. Народний вертеп. Завершення новорічних свят. Масляна. Весняний календар обрядовості. Свято зустрічі зими та весни. Свята, пов'язані з польовими роботами. Жнива, обжинки. Свята літнього циклу. Християнські релігійні свята. Свята літніх польових робіт. Свята осіннього циклу. Завершення польових робіт. Язичницькі свята. Весільні обряди, народини, сімейні свята, поховальні обряди.

Народна культура. Поняття та сутність культури. Концептуальні підходи до розуміння культуротворчих процесів. Вплив християнства на розвиток давньоруської культури. Мова, писемність, освіта, книгодрукування, наукові знання та література. Містобудування й архітектура. Скульптура, живопис, декоративно-прикладне мистецтво. Феномен козацької культури. Музична етнографія. Розвиток народного українського мелосу. Народна пісня. Кобзарська пісня. Народні музичні інструменти. Народний танець.

Народні знання. Народний календар. Космогонія, астрономія, метеорологія. Ґрунтознавство, етноботаніка, зоологія. Медицина і ветеринарія. Метрологія і математика. Народна мораль, етика та педагогіка.

Сім'я та сімейний побут. Шлюб і шлюбні звичаї. Історичні типи і форми української сім'ї. Структура та функції сім'ї. Роль жінки в українських сім'ях.

Громада і громадський побут. Поняття «громада», «громадський побут». Роль звичаєвого права в суспільному житті українського народу. Основні моральні та громадські регулятори поведінки населення. Історичні дані про регулювання майнових і немайнових питань. «Руська Правда» як джерело кодифікованого права середньовіччя. Основні норми цивільного права. Форми колективної взаємодопомоги на селі. Організаційні форми самоуправління та самоврядування українців: загальні збори, віче. Зміна їхньої ролі та фактори впливу на них у ході історичного розвитку. Базари і ярмарки, їхня роль в духовному і суспільному житті народу. Морально-етичні стосунки в громаді.

Традиційне хліборобство, тваринництво та їжа. Знаряддя оранки. Вирощування злаків. Удобрення поля. Сівба та догляд за рослинами. Жнива, молотьба, очищення зерна, зберігання плодів. Скотарство: стійло-пасовищне та відгінне. Розширення різних порід свійських тварин. Характеристика його розвитку в Україні. Вівчарство. Птахівництво. Щоденна їжа. Святкові та обрядові страви.

Основні та допоміжні промисли та ремесла. Бджільництво, мисливство, рибальство, збиральництво. Чумацтво і візникування, лісорубство і

лісосплав. Ткацтво, килимарство, вишивка, в'язання. Художня обробка шкіри, деревообробництво, художнє плетіння. Гончарство, гутництво, художній метал. Іграшки, писанкарство, витинанки.

Традиційний транспорт. Найдавніші транспортні артерії (сухопутні і водні) та засоби пересування. Шлях «із варяг у греки» та його значення, причини занепаду. Види сезонного транспорту, тяглова сила. Конструктивні особливості українського транспорту. Його основні види (вози: «український», гарба, мажа; сани: гринджоли, оплини; човни та лодки; байдаки, баркаси, чайки та ін.). Карпатські плотогони. Види переправ. Пароми. Будівництво залізниць та процес вдосконалення транспорту в період нової та новітньої історії. Розвиток транспорту та шляхів сполучень в Україні на рубежі ХХ - ХХІ століть.

Сільські поселення та селянський двір. Типи сільських поселень. Форми сільських поселень. Селянський двір. Інтер'єр та художнє оформлення житла: різьба, розпис, декоративні тканини, український рушник. Специфічні риси української хати. Збереження народних традицій у плануванні, архітектурному стилі, художньому оформленні житла.

Українське національне вбрання. Народний одяг як джерело вивчення етнічної історії українського народу, її соціально-класової структури, етнічних поглядів і матеріальної культури. Давньоруський одяг населення території України. Специфіка чоловічого і жіночого одягу давньоруських слов'ян. Характеристики основних видів одягу. Український одяг ХVІІ - ХІХ століть. Формування соціально-значимих комплексів святкового та повсякденного одягу. Регіональні особливості одягу українців. Матеріал пошиття одягу та його оздоблення. Українська сорочка. Її символічність від давнини до нашого часу. Сучасний костюм народу України.

Змістовий модуль 3. Державотворчі та націєтворчі процеси в Україні.

Етапи та закономірності розвитку української культури та освіти. Духовність-феномен соціуму. Відродження духовності. Демократія і проблема реалізації соціально-економічних реформ у суспільстві. Історія українського державотворення. Україна в системі міжнародних відносин. Україна – ментальність, уроки буття та історична місія.

Основні етапи становлення і розвитку української нації, національної свідомості та ідеї.

Головні компоненти національної свідомості, нації, національної свідомості та ідеї. Співвідношення національної та суспільної свідомості. Критерії структурування національної свідомості. Характерні риси національної свідомості, нації, національної свідомості та ідеї. Основні характеристики і параметри національної свідомості, нації, національної свідомості та ідеї. Національна свідомість та самосвідомість як сутнісна основа прояву українознавства в суспільному процесі. Особливості розвитку та прояву української національної свідомості, нації, національної свідомості та ідеї на різних історичних етапах.

Змістовий модуль 4. Демографія України.

Демографія як наука. Джерела даних про населення і демографічні процеси. Чисельність населення і його склад. Смертність і тривалість життя населення. Народжуваність і репродуктивна поведінка. Шлюб і сім'я як демографічні категорії. Відтворення населення як єдність демографічних процесів. Міграція як форма просторової самоорганізації населення. Демографічна політика. Соціально-демографічне прогнозування.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. — К.: -1992.-367 с.
2. Винниченко В. Відродження нації: У 2 кн. — К.: - 1990.- 649 с.
3. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. — Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009. — 130 с.
4. Возняк Т. Украдена Україна. До формування української політичної нації. — Незалежний культурологічний часопис «І». — 2001. - № 22.
5. Войтович В. Українська міфологія. — К.: Либідь, 2002. — 664 с
6. Гнатенко П. І. Український національний характер. — К.: „ДОК-К”, 1997. — 116 с.
7. Головацький Я. Виклади давньослов'янських легенд або міфологія / Уклад. Я. Головацьким. К.: Довіра, 1991-94 с.
8. Гольцов А.Г.Геополітика та політична географія. Підручник. . К.: ЦУЛ - 2012. - 416 с.
9. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти томах. — Т.1;
10. Дахно І.І. Міжнародна економіка. Видання 2-ге, доповнене. Навч. пос. — К.: МАУП, 2006. — 248 с.
11. Дністрянський М. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики. — Львів, 2006.- 463 с.
12. Дорошенко Л.С. Демографія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2005. — 112 с.
13. Дрібниця В.О. Історія України (XX - початок XIX ст.). Курс Лекцій. — Біла Церква, 2011. — 200 с. <http://ru.scribd.com>
14. Життя етносу:Соціокультурні нариси:Навч.Посібник. — К.,2001. — 324 с.
15. Заставний Ф. Географія України: Навч. посіб. — Львів:Світ, 1994.- 472 с.
16. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. — Дрогобич, 1994.-134 с.
17. Кононенко П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. — К.: Міленіум, 2006. — 872 с.
18. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала // Урок української. — 2000. - № 2. — С.9-15.
19. Костомаров М. Слов'янська міфологія. — К.:1994- 384 с.

20. Крисаченко В., Мостяєв О. Україна: природа і люди. - Вид. 2, перероб. і доп. – К.: - 2002 – 29 с. Винниченко В. Відродження нації: У 2 кн. — К.: - 1990.- 649 с.
21. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2001.- 591 с.
22. Липинський О. Коли і як етнічна група стає нацією і перестає нею бути //Дзвони. – 1993. Ч. 3.- С. 34-36
23. Лозко Г. Українське народознавство. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. — 386 с.
24. Макарчук С.А. Український етнос (виникнення та історичний розвиток). - К., 1992. – 143 с.
25. Муромцева Ю.І. Демографія: Навчальний посібник.-К.: Кондор,2006.-300с.
26. Нельга О.В. Теорія етносу: Курс лекцій. - К.: Тандем, 1997. – 94 с.
27. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: Ескіз української міфології. – К.: 1993. – 83 с.
28. Основи етностранознавства: Підручник. - К., 1997.- 241 с.
29. Перепилиця Г. Внутрішні чинники формування зовнішньої політики України // Політика і час. – 2004. – № 11. – С. 32-45.
30. Половець В.М. Українознавство.Навч. Посібник. – Чернігів: Просвіта, 2006. – 216 с.
31. Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник для студ. гуманітарних і суспільних фак. вузів. — К.: АртЕк, 1995. — 256 с..
32. Українська етнологія:Навч.посібник/ за ред..В. Борисенко.-К.: Либідь,2007.-400с.
33. Українське народознавство / За загальною редакцією С.Павлюк. - Львів, Фенікс. – 1994. – 585с.
34. Шульга М., Потехін О., Бойко Н., Парохонська О., Шульга Т. Правляча еліта сучасної України. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 1998. – 68 с.
- Додаткова література**
1. Бондар М. Пріоритети трансформації української освіти // Мандрівець. – 2002. - № 5. – С. 34-40.
2. Борейко В., Андрієнко Т. Екологічна освіта й заповідні території // Ойкумена. — 1991. — № 5. —С. 19-23.
3. Бурдіян Б.Г. та ін. Навколишнє середовище та його охорона. — К.: Вища школа, 1993.- 173 с.
4. Виткалов В.Г., Митровка М.М. Українська культура: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Волинські обереги, 2001.– 168 с.
5. Виткалов В.Г., Митровка М.М. Українська культура: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Волинські обереги, 2001.– 168 с.
6. Гальчинський А. Нові можливості євроінтеграційної стратегії України // Політика і час. – 2003. – № 8
7. Гримич М. Два виміри національного характеру // Наука і суспільство. —1991. — № 8. — С. 27–31.

8. Еміграція// Енциклопедія Українознавства. Т. 2.-Львів, 1993.- 671 с.
9. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. — К.: Либідь, 1999.- 174 с.
10. Кравець О. М. Сімейний побут і звичаї українського народу. — К., 1966.- 115 с.
11. Крисаченко В. Людина і біосфера: основи екологічної антропології: Підручник. — К.: - 1998. — С. 526–531.
12. Культура і побут населення України. — К., 1993.- 184 с.
13. Курочкін О. В. Громадський побут і звичаєвість // Культура і побут населення України. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К., 1993.- 231 с.
14. Основи державної міграційної політики України. — К., 1994.-59с.
15. Павлюк С. П. Народна агротехніка українців Карпат другої половини ХІХ — початку ХХ ст. — К., 1986.- 73 с.
16. Павлюк С. П. Традиційне хліборобство України: Агротехнічний аспект. — К., 1991. — 118 с.
17. Субтельний О. Історія України.-К., Либідь.- 1993.-720с.
18. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки / За ред. А.С. Гальчинського. — К.: НІСД, 2003. — 345 с.
19. Філарет. Українська церква - гарантія української державності. // Українознавство.- 2001. - № .2 - С. 2–14.

Internet – ресурси

1. <http://who-is-who.ua/>
2. <http://ukrkniga.org.ua>
3. <http://www.auoUlrorium.rlj/books/319/index.h>
4. <http:// wikipedia.org>.
5. <http:// stat6. stat.lviv.ua>.
6. <http://politics.ellib.org.ua/>
7. <http://ru.scribd.com>

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5.Засоби діагностики успішності. навчання . Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: СОЦІОЛІНГВІСТИКА

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
за спеціальністю
013 Початкова освіта
(Шифр за ОПІ 2.2.1)**

Програма розроблена

Перепьолкою Вірою Іванівною, старшим викладачем кафедри філології

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР «Бакалавр», спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система «Соціолінгвістики».

Міждисциплінарні зв'язки:

Соціолінгвістика вважається міждисциплінарною наукою. Вона тісно пов'язана з такими дисциплінами, як: «Сучасна українська літературна мова», «Соціологія», «Діалектологія», «Демографія», «Етнолінгвістика», «Культурологія», «Психологія», «Філософія».

Програма навчальної дисципліни складається з 1 змістового модуля:

1. Соціолінгвістика як бінарна дисципліна. Понятійний апарат соціолінгвістики. Проблема соціальної диференціації мови. Мовна ситуація та мовна політика.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Соціолінгвістики» є - формування у студентів уявлення про один із напрямів сучасного мовознавства, який знаходиться на межі декількох наук (власне лінгвістики, соціології, соціальної психології, етнографії тощо) і обумовленість функціонування мови соціальними факторами, розвивати соціолінгвістичні компетентності студентів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

Теоретичні – навчити студентів виокремлювати основні поняття та категорії соціолінгвістики, розуміти понятійний апарат соціолінгвістики: «мовна політика», «мовна ситуація», «білінгвізм», «соціальна диференціація мови» і та ін., ознайомити з напрямками та методами соціолінгвістичних досліджень, дослідити проблеми соціальної диференціації мовт.

Практичні – навчити вільно користуватися всіма багатствами виражальних засобів української мови в усній формі і писемній, уміло володіти методами соціолінгвістичних досліджень – відбір інформантів, спостережень, анкетування, усне інтерв'ю, тестування; вчити правильно діагностувати соціально-мовні поняття, самостійно розробляти на основі зібраних соціолінгвістичних досліджень, вирішувати конкретні завдання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Загальні компетентності:

- здатність виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію;
- здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку у проблемних і кризових ситуаціях;
- здатність оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;
- здатність генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;
- здатність працювати в команді, ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді.

Фахові компетентності спеціальності:

дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та дошкільної освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, вихователя;

проектувальна – здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого та дошкільного віку, студентів ВНЗ, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування;

предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, опираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

інтегральна компетентність – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні завдання і проблеми в галузі початкової освіти та вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Власне мовні компетентності

- знання базових мовознавчих понять, основних відомостей з різних розділів мовознавства, які є складовою соціолінгвістики;

- розуміння зображувально - виражальних можливостей української мови;

- базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння;

- уміння інтегрувати знання лінгвістичної і соціокультурної змістової лінії курсу «Соціолінгвістика».

Мовленнєві компетентності

- здатність до мовленнєвої творчості;

- здатність до мовленнєво-мислительної діяльності;

- уміння аудіювання, читання, говоріння, письма;

- уміння використовувати засоби української мови залежно від стилю мови;

- здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Комунікативні компетентності

- уміння розмежовувати різні підсистеми української мови;

- здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні та невербальні засоби для оформлення думок у різних сферах спілкування;

- уміння встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- предмет, об'єкт соціолінгвістики;
- існуючі соціолінгвістичні течії і напрями;
- фактори, які впливають на соціальну диференціацію мови;
- співвідношення літературної мови і її нелітературних норм;
- соціальні фактори, які впливають на еволюцію мови;
- сучасну мовну ситуацію;
- цілі і завдання мовної політики;
- основні методи соціолінгвістики;
- закони комунікативної компетенції.

уміти:

класифікувати мовні факти у соціолінгвістичному аспекті

- на основі демографічних, соціологічних та інших показників аналізувати мовну ситуацію;
- користуватися термінологією соціолінгвістики та суміжних наук;
- відрізняти мовні / мовленнєві засоби літературної мови і нелітературних форм;
- аналізувати заходи мовної політики;
- практично володіти мовленнєвою діяльністю комунікативної компетенції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 годин (1,5 кредита) ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Мета і завдання курсу. Об'єкт і предмет соціолінгвістики. Статус соціолінгвістики. Соціолінгвістика як міждисциплінарна наука, яка вивчає обумовленість мовних явищ і мовних одиниць соціальними факторами.

мовознавців. Проблеми й перспективи досліджень сучасної української соціолінгвістики.

Понятійний апарат СЛ. Мовна спільнота. Рідна мова. Мовний код. Переключення та змішування кодів. Білінгвізм, диглосія, інтерференція.

Соціально-комунікативна система. Мовна варіативність. Мовна норма. Літературна мова (стандарт). Мовленнєва, немовленнєва комунікація. Комунікативна ситуація. Мовленнєве спілкування, мовленнєва поведінка, мовленнєвий акт. Сфери виконання мови.

Методи соціолінгвістичних досліджень. Відбір інформантів. Методи збирання матеріалу. Спостереження. Включене спостереження. Усне інтерв'ю. Анкетування як один із найбільш розповсюджених методів тримання соціолінгвістичної інформації. Тести. Методи соціолінгвістичного аналізу. Аналіз писемних джерел. Масові обстеження мовців.

Проблема соціальної диференціації мови. Поняття «соціальний діалект» (соціолект). Різновиди соціолектів: професійні, вікові, групові (корпоративні). Арго. Жаргон. Сленг. Суржик. Молодіжний соціолект: причини виникнення і функціонування, носії, основні ознаки, лексико-фразеологічний склад, взаємодія з іншими підсистемами мови. Студентський і шкільний жаргони.

Мовна ситуація. Диференціація ознак мовних ситуацій. Історія становлення і розвитку української літературної мови (мовна ситуація на Україні : 20-і роки – сучасні проблеми української літературної мови). Допоміжні мови міжетнічного спілкування.

Мовна політика в сучасній Україні. Структура планування її.

3. Рекомендована література

Основна

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити / За ред. О. Сербенської. – Львів: Світ, 1994. – 150 с.
2. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник /Л.І. Антошкіна, Г.М. Красовська, П.І. Сигеда, П.М. Сухомлинов – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007 – 360 с.
3. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолінгвістика: Учебник для вузов. - М.: Рос.гос. гуманит.ун-т, 2001.- 439 с.
3. Бондар О.І. Сучасна українська мова: Навч. посіб. / О.І. Бондар, Ю.О. Карпенко, М.Л. Микитин – Дружинець. – К.: В.Ц. «Академія», 2006. – 368 с.
4. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики/ Лариса Масенко. – К: Видавничий дім “КМА”, 2010. – 243с.
5. Мацюк Г.П. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві / Г.П. Мацюк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 432 с.

6.Мацюк Г.П. Прикладна соціолінгвістика: Питання мовної політики / Г.П. Мацюк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212с

6. Масенко Л. Мова і політика. / Л.Масенко. – К.: Інститут відкритої політики, 2000. – 64 с.

7. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. / Л.Масенко. – К.: 2004.

8. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення/А. Г. Ніколенко. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256с.

9. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів / М.О.Олікова, А.А. Семенюк, О.М. Тарнавська – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364с.

10. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. / Нац. ак. наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. – К., 2000. – 288 с.

Додаткова література

3. Врублевська Галина. Суржик як елемент міської субкультури // Урок української. – 2002. № 11-12. С. 12-14.

2. Демченко В. Мовне середовище. Екстралінгвістичний нарис про Південь України: Монографія. – Херсон: Айлант, 2001. – 200 с.

3. Євграфова А.О. Лінгвокраїнознавство як об'єкт соціолінгвістики // Філол. науки: Зб. наук. пр.- Суми:, 1999.- С. 46 – 53.

6. Пінчук О.Ф. Нариси з етно- та соціолінгвістики / О.Ф. Пінчук, П.І. Червяк. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2005. – 152 с.

6. Погрібний Анатолій. Світовий мовний досвід та українські реалії. / Анатолій Погрібний. – К., 2003. – 72 с.

7. Прадід Ю.Д. Мовне питання в українських конституціях 20 - го століття // Мовознавство.- 2002. - №1. – С.17-32.

8. Самоконтроль знань і вмінь студентів денної, заочної та екстернантної форми навчання. Колектив авторів за редакцією: І.А. Нагребельна, Ю.Ю. Мельничук, О.В. Мироненко, В.І. Перепьолка, Н.І. Сидоренко, Л.Г. Сугейко.- Херсон: ПАТ «ХМД»,2014.-Книга 2.-с.217-229.

9. Тараненко О.О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній українській мові (на загальнослов'янському тлі). // Мовознавство. – 2003. - №2-3. – С.

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік (7 семестр);

5.Засоби діагностики успішності навчання – виконання тестів, проведення та аналіз анкетування як одного з виду методів соціолінгвістики (індивідуальна робота).

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: ЕТНОЛІНГВІСТИКА

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
за спеціальністю
013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 1.3.12)**

Програма розроблена

Перепьолкою Вірою Іванівною, старшим викладачем кафедри філології

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Етнолінгвістика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОКР «Бакалавр», спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система «Етнолінгвістики».

Міждисциплінарні зв'язки:

Етнолінгвістика вважається міждисциплінарною наукою. Вона тісно пов'язана з такими дисциплінами як: «Сучасна українська літературна мова», «Українознавство», «Культурологія», «Міфологія», «Психологія», «Ономастика», «Діалектологія», «Стилістика», «Філософія».

Програма навчальної дисципліни складається з 1 змістового модуля: Етнолінгвістика як бінарна дисципліна, предмет вивчення. Народна мова як джерело літературної мови. Культурно-мовна компетенція в етнолінгвістичному аспекті. Духовно-культурні концепти.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Етнолінгвістика» - дати студентам знання про мову та її відношення і взаємодія з етнокультурним і етнопсихологічним факторами, що впливають на функціонування і розвиток мови. Показати історію духовного розвитку українського народу та його мови, формування загальнонародної та літературної мови, роль усної народної творчості, церкви у розвитку культури і мови українського народу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етнолінгвістика» є:
теоретичні:

- сформулювати у студентів наукове розуміння сутності мови як суспільного явища;
- ознайомити їх із системою понять і термінів, які будуть потрібні під час подальшого вивчення мовознавчих дисциплін;
- висвітлити питання про періодизацію історії етнолінгвістики.

практичні:

- допомогти студентам оволодіти навичками методологічного аналізу мовних явищ;
- виробити вміння самостійно шляхом опису, аналізу й зіставлення конкретних мовних фактів аналізувати мовний матеріал;
- виявити зв'язки української мови з іншими слов'янськими мовами на різних історичних етапах розвитку.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Загальні компетентності:

- здатність виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію;
- здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку у проблемних і кризових ситуаціях;
- здатність оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і вміння;
- здатність генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;
- здатність працювати в команді, ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді.

Фахові компетентності спеціальності:

дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та дошкільної освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, вихователя;

проектувальна – здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого та дошкільного віку, студентів ВНЗ, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування;

предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, опираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального

і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

інтегральна компетентність – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні завдання і проблеми в галузі початкової освіти та вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Власне мовні компетентності

- знання базових мовознавчих понять, основних відомостей з різних розділів мовознавства та етнографії, які є складовою етнолінгвістики;

- розуміння зображувально - виражальних можливостей української національної мови;

- базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння;

- уміння інтегрувати знання лінгвістичної та етнографічної змістової лінії курсу «Етнолінгвістика».

Мовленнєві компетентності

- здатність до мовленнєвої творчості;

- здатність до мовленнєво-мислительної діяльності;

- уміння аудіювання, читання, говоріння, письма;

- уміння використовувати засоби української мови залежно від стилю мови;

- здатність до контролю та самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Комунікативні компетентності

- уміння розмежовувати різні підсистеми української мови;

- здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні та невербальні засоби для оформлення думок у різних сферах спілкування;

- уміння встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні поняття етнолінгвістики;
- історію формування українського народу та його мови;
- національну специфіку мовної картини світу;
- функції мови;
- взаємозв'язок мови і культури.

вміти:

- з'ясувати основні поняття етнолінгвістики;

- охарактеризувати етнолінгвістичні підходи до вивчення елементів лексики, фразеології, словотвору, граматики у текстах Біблії, літописів, творів усної народної творчості, художньої літератури.

володіти навичками:

- вільно володіти основними поняттями етнолінгвістики;
- аналізувати художні тексти, знаходити в них слова-символи, а також духовно-культурні концепти, пояснювати їх значення;
- складати лексикографічні описи етномовних одиниць.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 години/ 2 кредити ECTS.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Народна мова як джерело літературної мови.

Етнолінгвістика як міждисциплінарна наука. Етнолінгвістика та філософія. Етнолінгвістика та культурологія. Етнолінгвістика та фольклористика. Етнолінгвістика та міфологія. Етнолінгвістика та психологія. Етнолінгвістика та поетика. Етнолінгвістика та лексикологія. Етнолінгвістика та ономастика. Етнолінгвістика та фразеологія. Етнолінгвістика та діалектологія.

Аспекти лінгвістичних досліджень. Філософія мови і культури В. фон Гумбольдта.

Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Є. Сепіра, Б. Уорфа. Етнолінгвістика в Україні. Етнолінгвістичні пошуки сучасних українських науковців.

Мова і нація. Формування національної і літературної мови. Мова і держава. Мова і ментальність. Мова і церква. Народна мова як джерело літературної мови. Мова літописів Київської Русі. Український фольклор – джерело народної мови. Мова козацьких літописів.

Символізація імені в народному світосприйманні. Рецепція лексичних запозичень в українській мовній картині світу. Українські обрядові мовні формули на етнокультурному тлі.

Національно-забарвлене слово І.П.Котляревського та Т.Г.Шевченка.

Мова як продукт етноспільноти і як засіб самовираження. Мовна особистість як носій етнокультурних знань. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць. Національно-забарвлене слово І.П.Котляревського. Мовні одиниці в етнолінгвістичному контексті. Ідіостилістика Т.Г.Шевченка. Розмаїття шевченківської лексики, мовні засоби і стилістичні фігури творів Т.Г.Шевченка, характеристика їх.

Мова і культура. Українська мова у зв'язках із національною культурою. Культурно-мовна компетенція в етнолінгвістичному аспекті.

Образність як культурологічна категорія. Метафоричне слововживання. Порівняння як художній засіб, особливості порівнянь в українському художньому тексті. Поетичні епітети в образній системі мови. Образ України в культурологічному аспекті.

Оцінна характеристика засобами словотвору та граматики. Народна фразеологія як предмет етнолінгвістики. Оцінна характеристика народних фразем, сміхова основа їх. Побажання, прокльони, приповідки, каламбури, їх оцінний зміст. Етноестетика і психологічне навантаження фразеологізмів. Мовні одиниці – етносимволи та духовно-культурні концепти.

Етнолінгвістичні студії О. Потебні. Мовні одиниці – етносимволи. Інтерпретація символів. Вчені про слова-символи. Символи довкілля. Рослинні слова-символи. Орнітологічні слова-символи. Символізація предметних назв. Словесний символ у тексті.

Концепт як художня категорія. Духовно-культурні концепти. Абстрактно-емоційні концепти: *воля, доля, віра, слава, зло, гріх, зрада, страх, сум та ін.*

Етнолінгводидактика. Лексикографічний опис етномовних одиниць.

4. Рекомендована література

Основна література

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К., 1992.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу. / О. Воропай. – К., 1991. – Т. 1 – 2.
3. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа// Язык и философия культуры / Пер. с нем., М.: Прогресс, 1985.-С.369-430.
4. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень // Мовознавство.-2001.-№5.-С.48-63.
5. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: Нариси: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Жайворонок - К.: Довіра, 2007.-262с.
6. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. – К. Богдана, Івано-Франківськ, 2002.
7. Кононенко В. І. Символи української мови. / В.І. Кононенко – Івано-Франківськ, 1996.
8. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб. / В.І. Кононенко. - К.: Вища шк., 2008.-327с.
9. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. / Г.Півторак. -К., 2001.
10. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. /Г. Півторак. - К., 1993.
11. Пінчук О.Ф. Нариси з етно-та соціолінгвістики/О.Ф.Пінчук, П.І.Червяк, - К.: Просвіта, 2005. – 152с.
12. Русанівський В. Давньоруська мова: міф чи реальність?// Історія української літературної мови. Хрестоматія.-К.: Либідь, 1996.

Додаткова

1. Войтович В. Українська міфологія. – К., 2002.
2. Голубовська І.О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу// Мовознавство.-2002.-№4-5.-С.40-47.
3. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. Семантика символів у творчості поета. / Г. Грабович. – К., 1991.

4. Кононенко В.І. Рідне слово. Підручн. для шкіл з поглибл. вивч. україн. мови. / В.І.Кононенко. - К.: «Богдана», 2001. - 303с.
5. Копыленко М. М. Основы этнолингвистики. – Алматы, 1995.
6. Корнилов О. Я. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. – М., 2003.
7. Маслова В. А. Лингвокультурология. / В.А.Маслова. – М., 2001.
8. Мова і духовність нації / За ред. Т. І. Панько. – К., 1992.
9. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. / І.Нечуй – Левицький. – К., 1992.
10. Огієнко І. Історія української літературної мови. - К., 1995.
11. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роли человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Под ред. Б. А. Серебренникова. – М.,1988.
12. Рубцов Н. И. Символ в искусстве и жизни. – М., 1990.
13. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності// Мовознавство.-1993.-№65.-С.3-13.
5. **Форма підсумкового контролю успішності навчання** – залік.
6. **Засоби діагностики успішності навчання** – лексикографічний опис етномовних одиниць (по 5 лексем), індивідуальний аналіз текстів творів І.П.Котляревського, Т.Г.Шевченка, І. Франка та сучасних письменників (Л. Костенко)

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 2.3.8)**

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: література рідного краю» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом навчальної дисципліни є творчість письменників Херсонщини.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Сучасна українська мова», «Українознавство з методикою навчання», «Історія України», «Культурологія», «Педагогіка», «Етнопсихологія», «Філософія».

Програма навчальної дисципліни складається з змістового модулю:

1. Специфіка літературного процесу Херсонщини ХІХ - початку ХХІ століття.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - допомогти студентській молоді прилучитися до літературної скарбниці Херсонського краю; подати відомості з історії літературного краєзнавства на Херсонщині, висвітлити найхарактерніші явища літературного процесу ХІХ - початку ХХІ століття в нашому краї, зосередивши основну увагу на творчості відомих письменників; сформувати естетичний смак, високу загальну і читацьку культуру.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

теоретичні:

- навчити студентів аналізувати твори письменників-класиків і авторів-сучасників;

- сформувати у студентів уявлення про жанрові й стильові пошуки українських письменників ХІХ - початку ХХІ століття, про розмаїття літературних талантів на Херсонщині.

практичні:

-виробити вміння, керуючись принципом історизму, сприймати життєві факти і події, зображені в літературному творі, давати їм правильну, обґрунтовану оцінку з позицій загальнолюдських морально-етичних цінностей;

- вдосконалювати навички самостійної навчальної і науково-дослідної роботи;

- вміння вести спостереження над способами і прийомами типізації та індивідуалізації характерів, майстерністю композиції та сюжету, мовою художніх творів і особливостями віршування;

- підготувати студентів до практичної роботи в школі, до проведення краєзнавчої роботи.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію незалежно від впливу політичних партій і різних конфесій;

- цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості; вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;

-здатність генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;

-здатність працювати в команді. Вміння ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції;

-здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Досконало володіти всіма стилями і жанрами усного і письмового мовлення для комунікації з суб'єктами освітнього процесу, з різними соціальними і професійними групами.

Фахові компетентності спеціальності:

-дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, менеджера;

-організаційна – здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів та студентів вищих навчальних закладів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності;

-культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

-інформаційна – здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації;

-продуктивна – здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

-рефлексивна – здатність до рефлексії, до переосмислення стереотипів власного досвіду. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості, що сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності;

-автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

-інтегральна – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти та вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні етапи життєвого і творчого шляху відомих письменників Херсонщини;

- поняття про типові характери, конкретно-історичне та загально-людське в них (на прикладах головних дійових осіб вивчених творів);

- значення творів херсонських письменників в українській літературі;
- суспільну роль художньої літератури.

вміти:

- аналізувати твір з урахуванням його художньої, естетичної та ідейної цілісності й авторської позиції;

- з'ясувати взаємозв'язок світогляду і творчості письменника (на основі вивчених творів);
- створювати усні й письмові твори- роздуми проблемного характеру за вивченим твором;
- зіставляти різні погляди в процесі полеміки, виявляти здатність аргументувати свої твердження, власну думку про твір.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Специфіка літературного процесу Херсонщини ХІХ - початку ХХІ століття. Вступ. Предмет і завдання курсу. Альманахова традиція на Україні ХІХ-ХХІ ст. Літературні збірники на теренах Херсонської губернії (ХІХ – поч. ХХ ст.): поновлений херсонський альманах “Степ” (1991-2017).

Життєвий і творчий шлях Дніпрової Чайки. Огляд поетичного доробку. Поезії в прозі Дніпрової Чайки. Реалістичний характер оповідань письменниці. Нариси та казки Дніпрової Чайки. Драматургія письменниці. Художні особливості доробку авторки.

М.Чернявський – визначний український мислитель, письменник, просвітник. Ліричні збірки поета. Історичні поеми митця. Проза М.Чернявського. Рис творчої манери письменника.

Література на Херсонщині в ХХ – на початку ХХІ ст.

Життєвий і творчий шлях Є.Фоміна. Лірика поета, її тематика, образи, художня своєрідність. Драматургія митця. Значення творчості письменника.

Життєвий і творчий шлях І.Дніпровського. Поезія. Проза письменника. І.Дніпровський як драматург. Значення творчості письменника.

А.Бахута. Життєвий і творчий шлях письменника. Особливості стилю митця. Значення творчості А.Бахути.

Життєвий і творчий шлях М.Братана. Романістика митця. Повісті та оповідання М.Братана. Лірика поета. Драматургія письменника. Значення творчості М.Братана.

Життєвий і творчий шлях М.Василенка. Збірки “Небовий ключ” та ”Очна ставка”, їх мотиви та образи, художня специфіка. Поетичні збірки М.Василенка “Жменя дощу”, “Архітектура планиди”. Поеми М.Василенка. Історичний роман “Уламки імперії”. Особливості стилю письменника.

Поезія А.Кичинського. Огляд поетичних книг.

Творчість інших письменників кінця ХХ – початку ХХІ століття на Херсонщині. Мотиви та образи поезій Василя Жураківського (зб. “Приходять люди до ріки”, 1991). Тематичні обрії лірики Василя Загороднюка (зб. “Пам’яттю прийду”, 1990; “Ватерлінія степу”, 1992). Художня своєрідність книги Анатолія Крата “Координати часу” (1994). Проблематика та образи у творчість А.Марущака.

Огляд доробку поетес Алли Тютюнник (“Ніжність”, 1974; “Тисяча перше джерело”, 1981), Ізабелли Плоткіної (“Світляки зірок”, 1994), Валентини Наумич (“Є життя лиш одне, без повтору...”, 1993; “Голос журби”, 1996), Софії Василенко (“Коромисло”, 1994), Світлани Трофимчук

(“Листи-ластів’ята”, 1994). Творчість Наталі Коломієць. Поезія Олеси Кузьменко.

Іншомовні письменники Херсонщини. Творчість Б.Лавреньова, К.Кудієвського, А.Дрозд, Л.Федоровської, М.Касьянова, М.Питалєва, І.Цветкової, В.Плоткіна російською мовою. Херсонські письменники – дітям.

4. Рекомендована література

Основна література

1. Голобородько Я.Ю. Дніпрова Чайка // Літературний процес Таврійського краю: Навчально-методичний посібник. – Херсон, 2000. – С. 9-20.
2. Голобородько Я.Ю. Поетична тональність Дніпрової Чайки // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 6. – С. 47-53.
3. Голобородько Я.Ю. Творчий шлях Дніпрової Чайки // Художні постаті Херсонщини: Література рідного краю: Експериментальний підручник для середніх закладів освіти. – Херсон, 2000. – С. 25-41.
4. Братан М. Заради світла // Березіль. – 1993. – № 2. – С. 169-171.
5. Голос літератора // Голос Таврії. – 1991. – № 11.
6. Дацюк Є. Поетові сходні // Визвольний шлях. – 2000. – № 7. – С.2
7. З любов’ю до рідного краю: Методичні рекомендації. – Херсон, 1995. – 76 с.
8. Кочур Григорій. Штрихи до портрета // Очна ставка. – Сімферополь: Таврія, 1990. – С. 3-4.
9. Література рідного краю: Метод. посібник / Автори: Г.В. Немченко, І.В. Немченко – Херсон, 1994. – С. 47-49, 53-54, 79, 81-83, 94.
10. “Висока хвиля в серце заплива...” (Поетичний світ Анатолія Кичинського): Бібліографічний посібник. – Херсон: Просвіта, 2000. – 31с.
11. Братан М. Почерк серця // Жураківський В. Приходять люди до ріки. – Сімферополь, 1991. – С. 3-4.
12. Запорожець В. Білим по білому // Крат А. Координати часу. – К., 1994. – С. 3.
13. Малючок Степовичок: Антологія дитячої літератури Херсонщини / Упоряд. А.Крат. – Херсон, 2004.
14. Мельник Я. Своє віконце у безконечність (Анатолій Кичинський) // Мельник Я. Сила вогню і слова: Літ. портрети. – К., 1991. – С. 36-43.
15. Немченко І.В. Матеріали до лекції “Поезія Валерія Кулика” // Печатное слово. – 2003. – № 5. – С. 53-62.

Додаткова література.

1. Матешук О. Слово і пісня за колючим дротом // Біль. – 1991. – № 2.
2. Микола Василенко: Літературні розвідки, бібліографічні нариси. – Херсон, 1996.
3. Немченко І. Очна ставка з совістю [М.Василенко] // Степова Україна. – 1994. – № 8.- С.3.

4. Немченко І. Сатира Миколи Василенка (на матеріалі поетичної книги “Очна ставка”) // Сатира і гумор в укр. літ. традиції: Мат. Всеукр. наук. конф. – Чернівці, 1994. – С. 168-172.
5. Немченко І.В. “Щасливий той, що в серці сонце має...” // Василенко Микола. Жменя дощу. – Херсон, 1999. – С. 3-4.
6. Сич А. Скрипка, на якій грає час // Наддн. правда. – 1991. – 7 лютого.
7. Федоровська Лада. “Давноминулих днів пекуча рана” // Пузиренко В. Живі дощі. Василенко М. Небовий ключ. Давыдов В. Старые звёзды. – С.: Таврія, 1990. – С.61-62.
8. Поезія любові та краси: Бібліограф. посібник / До 50-річчя від дня народження і 35-річчя поетичної творчості Валерія Кулика. – Херсон, 1998.
9. Федоровська Л. “Сльози у шлунку” // Наддн. правда. – 1994. – 9 серпня.
10. Федоровська Л. Стрибок. Іще стрибок! // Наддн. правда. – 1994. – 13 грудня.
11. Щерба Т. Співець Таврійського краю (Анатолій Кичинський); Поет – він завжди слова поводитир (Василь Жураківський); Творча душа Херсонщини (Алла Тютюнник) // Щерба Т. Цілющі острови духовності: Література Таврійського краю: Навчально-методичний посібник для вчителів. – Херсон, 2001. – С. 107-117, 119-131, 145-158.

Internet – ресурси

1. <http://about-ukraine.com/index.php>
2. <http://www.nrius.org.ua/>
3. <http://www.info-library.com.ua/books-book-106.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання .

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: ОНОМАСТИКА

**Авторська програма
інваріантної навчальної дисципліни
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПП 2.3.9)

Програма розроблена

Нагрибельною Інною Анатоліївною, доктором педагогічних наук, доцентом.

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: ономастика» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є основи ономастики.

Міждисциплінарні зв'язки: «Українознавство», «Сучасна українська мова з практикумом», «Історія України».

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

«Ономастика як спеціальна лінгвістична наука», «Класифікація слов'янських назв за ономастичною семантикою», «Утворення імен, прізвищ та прізвиськ в українській ономастиці».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: ономастика» є формування професійної, філологічної, соціокультурної, комунікативної компетентностей через ознайомлення студентів з ономастичною термінологією та регіональними особливостями ономастичних найменувань.

1.2. Основними **теоретичними** завданнями дисципліни «Українознавство з методикою навчання: ономастика» є:

- ознайомити студентів із предметом ономастики, ефективними методами ономастичних досліджень;
- дати основні поняття про власне ім'я, утворення прізвищ, прізвиськ;
- розширити знання студентів з основними підрозділами ономастики, які традиційно виділяють у зв'язку з категоріями власних імен;
- визначити межі ономастичної зони.

Практичні завдання дисципліни:

- опанувати навички ономастичного аналізу;

- навчити використовувати надбані теоретичні відомості з ономастики у навчально-виховному процесі початкової школи;
- удосконалити логічність, точність, доречність, образність та виразність мовлення студентів.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- **Інформаційно-аналітична.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

- **Комунікативна.** Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування.

- **Філологічна компетентність.** Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

- **Громадянська компетентність.** Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

- **Етична.** Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

- **Соціокультурна.** Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

- Професійно-комунікативна компетентність. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основну ономастичну термінологію;
- сучасні підходи до визначення особливостей територіальної ономастики;
- принципи аналізу онімів та їх функції.

вміти:

- аналізувати оніми різних класів;
- визначати стилістичні функції онімів;
- визначати особливості територіальної ономастики.

володіти навичками:

- застосовувати надбані теоретичні відомості з ономастики у навчально-виховному процесі початкової школи;
- етимологічного аналізу онімів;
- культурного спілкування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Ономастика як спеціальна лінгвістична наука».

Ономастика як лінгвістична наука. Основні та допоміжні категорії ономастики. Значення ономастики в сучасному мовознавчому процесі. Зв'язок ономастики з іншими науками. Методи ономастичних досліджень. Нові дослідження в галузі ономастики. Дослідження народних звичаїв як один із аспектів розвитку ономастики.

Змістовий модуль 2. «Класифікація слов'янських назв за ономастичною семантикою»

1. Слов'янські автохтонні імена. Поняття "дохристиянське ім'я".

Слов'янські імена відапелятивного походження. Класифікація слов'янських імен відапелятивного походження. Ономастичне поняття «апелятивація». Слов'янські імена-прізвиська в межах класифікаційних різновидів. Функціональні особливості слов'янських автохтонних імен у зв'язку з народною адаптацією церковно-християнських імен. Хронологічні рамки утворення власних імен в українській антропонімії. Класифікаційні схеми дослідників-ономастів (схеми Селіщева, Худаши, Свободи та ін.).

Змістовий модуль 3. «Утворення імен, прізвищ та прізвищ в українській ономастиці».

Патроніми. Традиції вживання звертань по батькові в українській ономастиці. Історія виникнення чоловічих та жіночих імен. Народні найменування заміжніх жінок, календарні імена. Походження прізвищ. Утворення українських прізвищ різних типів. Вуличні прізвища як одне з джерел походження українських прізвищ. Фольклорні мотиви в утворенні імен по батькові. Утворення прізвищ на -ук, (-юк), -чук. Географічна палітра прізвищ на -енко. Утворення імен заміжніх жінок в Україні. Найменування осіб за родом діяльності. Походження прізвищ людей певної професії. Утворення прізвищ церковнослужителів різного рангу. Історична спадщина Запорізької Січі в українських прізвищах. Джерела української антропонімії.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Белей Л.О. Про соціальне в українській антропонімії / Л.О.Белей. – УМЛШ. – 1990. - № 10. – С. 12-14.
2. Біляєв О.М. Проблема методів у навчанні мови / О.М. Біляєв // УМЛШ. – 1980. - № 10. – С.57-67.
3. Булаховській Л.А. Вибрані праці в п'яти томах. – Т. V. – К.: Наук. думка, 1975. – 496 с.
4. Вихованець І.Р. Тайна слова / І.Р.Вихованець. – К.: Рад. школа, 1990. – 288 с.
5. Горинич В.О. Назви мешканців в українській мові. – УМЛШ. – 1971. № 3. – С.8-9.
6. Жучкевич В.А. Общая топонимика. – Мінськ: Вища школа, 1988. – С.7-9.
7. Звідки ж походять назви "Русь-Україна"...//Освіта. – 2000. – 2-9 серпня. - С.2-3.
8. Зинин С.И. Имена персонажей в художественной литературе и фольклоре / Зинин С.И., Степанова А.Г. //Антропонимика. – М., 1970. – С.300-329.
9. Зима Д. Тайна имени / Зима Д., Зима Н. – Москва: Рипол Классик, 2003. – 162 с.
10. Іващенко О.В. Ономастичний мінімум: методичні рекомендації / О.В.Іващенко. – Херсон: Видавництво ХДПУ, 2002. – 18 с.
11. Карпенко Ю. Астронимика / Ю.Карпенко // Ономастика. Проблемы и методы (Материалы к XIII Международному ономастическому конгрессу). Сборник обзоров. – М., 1978. – 186 с.
12. Коваль А. П. Життя і пригоди імен [Текст] / А.П. Коваль. – К.: Вища школа, 1988. - 240 с.
13. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України [Текст] / А.П.Коваль. - К. : Либідь, 2001. – 304 с.

14. Кочерган М.П. Українські назви днів тижня /М.П.Кочерган //УМЛШ. – 1967. - № 1. – С.11-13.
15. Масенко Л.Т. Українські імена та прізвища / Л.Т.Масенко. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1990. – 48 с.
16. Мовчун А. Що в імені твоїм? / А. Мовчун //Початкова школа. – 1998. - № 6. – С.4-5.
17. Чучка П. Що в прізвищі твоїм? / Чучка Павло //Україна молода. – 2000. – 17 травня. – С.11.
18. Янко М.П. Топонімічний словник України: Словник-довідник /М.П.Янко. – К.: Знання, 1998. – С.421-430.

Додаткова література

1. Белей О. Скажи як ти назвав фірму, і я скажу, хто ти.../ Л.О.Белей. // Урок української літератури(журнал). – 2000. № 3. – С.16-18.
2. Вихованець І.Р. У світі граматики / І.Р.Вихованець. – К.: Рад. школа, 1987. – С.188.
3. Кракалія Л.В. Про словник буковинської антропонімії / Л.В.Кракалія // IV Республіканська ономастична конференція. Тези. – К.: Наукова думка, 1969. – С.140-145.
4. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія / І.К.Кучеренко. – Ч. 1. – К.: Вид-во КДУ, 1961. – 172 с.
5. Неділько О.Д. Про утворення українських прізвищ / О.Д.Неділько. – УМЛШ. – 1967. - № 9. – С.4.
6. Про що каже ім'я людини// Наука і суспільство. – 1998. - № 1-2. – С.68-74.
7. Редько Ю. Довідник українських прізвищ / Ю.Редько. – К.: Радянська школа, 1968. – 720 с.
8. Сенів М.І. До історії адаптації жіночих календарних власних імен в українській мові XIV – поч. XIX ст. / М.І.Сенів // Мовознавство. – 1982. - № 4. – С.10.
9. Стрижак О.С. Назви річок Запоріжжя і Херсонщини / О.С.Стрижак. – К.: Наукова думка, 1976. – 128 с.
10. Суперанская А.В. Ономастические универсалии / А.В.Суперанская //Восточнославянская ономастика. – М.: Просвещение, 1972. – С.256-294.
11. Телегин Д. Иллирийские и фракийские гидронимы Правобережной Украины в свете археологических исследований / Д.Телегин // Вопросы языкознания. – 1990. - №4. – С.46-60.
12. Шульгач В. П. До старожитньої гідронімії України / В.П.Шульгач //Мовознавство. – 1995. – С.7.

Інтернет-ресурси

1. Електронна бібліотека „Просвіта” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Internetri.net/lib>
2. Ільченко І.І. Антропонімія Нижньої Наддніпрянщини / І.І.Ільченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://library.znu.edu.ua/newbook/index.php?action=url/view&url_id=63890

3. Імена за церковним календарем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2017rik.pp.ua/imena-za-cerkovnim-kalendarem-2017-svyatci/>

4. Історія та значення імен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sjogodni.org.ua/index/0-20>

5. Редько Ю. Довідник українських прізвищ / Ю.Редько. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litmisto.org.ua/?page_id=22152

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому (тестовому контролю).

УКРАЇНОЗНАВСТВО З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ: МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр за ОПП 2.3.10)**

Програма розроблена
Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: методика навчання українознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом навчальної дисципліни є зміст, форми та методи навчання методики навчання українознавству.

Міждисциплінарні зв'язки. В процесі вивчення даного курсу реалізуються між предметні зв'язки з такими дисциплінами: «Українознавство», «Історія України», «Культурологія», «Філософія», «Етнопедагогіка», «Дидактика».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні засади курсу “Методика викладання українознавства”. Урок українознавства в початковій школі.

2. Методика вивчення на уроках та в позаурочний час концентрів теми “Моя Україна” у початковій школі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

висвітлення концептуальних засад розробки змісту шкільного українознавства, особливостей методики його викладання, зв'язків з суміжними навчальними предметами, педагогічних функцій; ознайомлення з положеннями щодо оволодіння знаннями з українознавства та народознавства, розумінням закономірностей формування знань, умінь і навичок школярів у галузі українознавства, прийомами підвищення виховного впливу українознавства на особистість учня, творчого мислення, пізнавальної самостійності, активності як важливих компонентів у розвитку особистості.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

теоретичні: ознайомлення студентів з науковими здобутками, дослідженнями з проблематики курсу; висвітлення способів організації

співпраці учнів та вчителів на уроці, в позаурочній та позашкільній роботі з українознавства; ознайомлення майбутніх вчителів з історією, культурою та побутом народу України,

практичні: формування у студентів вмінь та навичок розробки та використання в практичній роботі педагогічних технологій викладання українознавства в початковій школі; розробка наочності, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій; оволодіння практичними вміннями і навичками роботи з дітьми з українознавства; ознайомлення з передовим педагогічним досвідом українознавчої практики; формування почуття національної гідності, любові до рідного народу, його історії, традицій, звичаїв та обрядів; розвиток навичок та вмінь працювати з історичним українознавством, творчо його застосовувати до дітей різних вікових груп.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Пізнавально-інтелектуальна компетентність – сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, особистісних якостей педагога, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників освітнього процесу, приймати рішення.

Діагностична компетентність – це вміння вчителя вивчати здібності фізичного, психічного, розумового розвитку, рівня морального, естетичного виховання, умов сімейного життя і виховання дітей.

Прогностична компетентність – вміння вчителя визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі виховної роботи, і передбачати кінцевий результат.

Організаторська компетентність – це вміння педагога залучати дітей до певної роботи і співробітництво з ними в досягненні поставленої мети.

Інформаційна компетентність. Педагог виступає головним джерелом наукової, світоглядної і морально-естетичної інформації. Для вчителя важливою є широта кругозору, ерудиція, глибоке знання предмета викладання, методики його викладання, володіння практичною стороною знань, що позитивно позначається на формування у школярів умінь і навичок.

Стимулююча компетентність – передбачає глибокі знання предмета, ерудицію, моральну культуру, гуманне ставлення до дітей, любов і повагу, теплоту і турботу, щиросердність у ставленні до учнів.

Оцінно-контрольна компетентність – це вміння педагога здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі. Під час усного оцінювання і контролю він може побачити не тільки досягнення у своїй роботі і роботі дітей, а і причини не доопрацювань, зривів, невдач. Отримана інформація дасть змогу провести корекцію в діяльності з навчання і виховання, а також використовувати нові ефективні засоби і методи.

Психологічна компетентність охоплює вміння педагога адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні

особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

Соціальна компетентність – це здатність педагога адекватно оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань про неї, які дають змогу зрозуміти основну закономірність соціальної ситуації, уміння знаходити інформацію в невизначеній ситуації й упевнено будувати свою поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуванням, смыслом життя і вимогами соціальної дійсності, уміння задовольняти бажання, спираючись на норми.

Громадянська компетентність це розвиток, у майбутніх фахівців, здатностей бути громадянином, який володіє демократичною, громадянською культурою, усвідомлює цінності свободи, прав людини, відповідальності, готовий до компетентної участі у громадському житті.

Комунікативна компетентність – це вміння педагога будувати ефективні комунікативні дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії, це знання фахівцем закономірностей різних форм спілкування і правил поведінки в різних ситуаціях, уміння сформувати тактичний план і реалізувати його на основі соціальних навичок.

Рефлексивна компетентність – професійна якість особистості, яка дає можливість найефективніше й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку та саморозвитку, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності.

Компетентність творчості – це здатність педагога продуктивно організувати вирішення педагогічних проблем неординарними способами, діяти у тій чи іншій сфері відповідно до його інтелектуальної, ауто психологічної, комунікативної, психологічної компетентностей.

Методична компетентність – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних посібників тощо), уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Дослідницька компетентність – передбачає оволодіння науковим мисленням, умінням спостерігати й аналізувати, висунення гіпотези для вирішення спірних питань, виконувати дослідницьку роботу, аналізувати наукову

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основні теоретичні положення курсу; зміст, структуру та педагогічні функції шкільного українознавства; навчально-методичне забезпечення викладання шкільного українознавства; методи та методичні прийоми навчання українознавству у початкових класах; типи і структуру уроків з українознавства, методику їх проведення; особливості організації

позаурочної та позашкільної роботи з українознавства; критерії оцінювання навчальних досягнень учнів; методи та прийоми роботи майстрів педагогічної праці та шляхи впровадження їх ідей у практику.

Студенти повинні **вміти**: аналізувати науково-методичну літературу з проблематики курсу; корегувати навчальну програму з українознавства згідно педагогічних вимог; використовувати елементи українознавства у змісті навчальних дисциплін початкової школи; застосовувати оптимальні методи та прийоми навчання у процесі викладання українознавства; впроваджувати ефективні технології навчання; методично вірно планувати і проводити урочні й позаурочні заняття з українознавства; розвивати в учнів пізнавальний інтерес до українознавства як галузі гуманітарних наук, яка дає знання про особливості духовної і матеріальної культури нації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90 /3 кредита ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади курсу “Методика викладання українознавства“. Урок українознавства в початковій школі.

Зміст і завдання курсу . Методика викладання українознавства як наука, її основні категорії. Джерела методики українознавства та її зв'язки з іншими науками. Термінологічний апарат українознавства як навчальної дисципліни. Українознавство як навчальна дисципліна: основні проблеми та тенденції розвитку на сучасному етапі.

Зміст, структура та педагогічні функції шкільного українознавства. Філософсько-гуманістичні засади вивчення українознавства у початковій школі. Цілі й завдання вивчення курсу “Українознавство“ у початковій ланці освіти. Складові структури шкільного українознавства (концентри). Нові підходи до розкриття сутності українознавчих понять у шкільному курсі українознавства.

Навчально-методичне забезпечення викладання українознавства у початковій школі. Навчальні програми з українознавства: досвід реалізації та перспективи вдосконалення. Підручники, навчальні посібники для початкової школи з навчальної дисципліни «Українознавство» та їх характеристика. Бібліографічне забезпечення викладання українознавства у початковій школі. Шкільний кабінет українознавства.

Специфіка вивчення українознавства у початковій школі. Врахування вікових та психологічних особливостей молодших школярів у процесі вивчення українознавства. Організація сприятливого психологічного середовища для вивчення українознавства учнями молодшого шкільного віку. Українознавча методологія у викладанні навчальних дисциплін школи I ступеня.

Методичні аспекти професійної діяльності вчителя початкових класів на українознавчих засадах. Українознавчі засади формування особистості педагога. Творча лабораторія вчителя українознавства. Внесок у розвиток методики викладання українознавства провідних вітчизняних методистів.

Методи та методичні прийоми навчання українознавству у початкових класах. Загальна характеристика методів і методичних прийомів навчання українознавству. Вибір методів навчання у процесі викладання українознавства у школі. Взаємозв'язок методів та методичних прийомів навчання українознавству.

Основні принципи навчання українознавству у початкових класах. Загальна характеристика принципів навчання українознавству. Вибір принципів навчання у процесі викладання українознавства у школі. Взаємозв'язок принципів, методів та методичних прийомів навчання українознавству.

Урок українознавства в початковій школі. Урок як основна форма організації навчання українознавству. Типи уроків з українознавства та їх структура. Особливості поурочного планування з українознавства. Наступність у системі уроків українознавства сучасної початкової школи.. ТЗН у процесі викладання українознавства.

Змістовий модуль 2.Методика вивчення на уроках та в позаурочний час концентрів теми “Моя Україна“ у початковій школі.

Інноваційні форми і методи на уроках українознавства в початковій школі. Нестандартні уроки з українознавства як засіб оптимізації педагогічного процесу. Види і типи нестандартних занять з українознавства. Методи і методи навчання в процесі проведення нестандартних уроків. Використання інноваційних технологій на уроках українознавства.

Формування українознавчих вмінь. Міжпредметні зв'язки на уроках українознавства в початковій школі. Способи формування українознавчих знань і вмінь. Умови формування українознавчих знань та вмінь. Якість усвідомлення учнями знань з українознавства. Пошукова робота на уроках українознавства. Теоретичні основи особливостей міжпредметних зв'язків.

Мета міжпредметних зв'язків.Види міжпредметних зв'язків. Напрями здійснення міжпредметних зв'язків.

Наочність та технічні засоби навчання. Кабінет українознавства. Основні види сучасних аудіо-відеовізуальних засобів та дидактичні принципи їх використання в навчально-виховному процесі. Технологія уроку українознавства і особливості використання ТЗН. Методика використання ТЗН в педагогічному процесі. Організація шкільного кабінету українознавства. Його оформлення і структура. Функції кабінету українознавства. Місце кабінету українознавства в навчальному процесі.

Методика вивчення на уроках теми “Я і мій рід“, “Мій край“ у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми . Особливості вивчення тем “Я і мій рід“, “Мій край“ в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Українська природа“ у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Українська природа“ в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Українська мова” у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Українська мова” в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Український народ” у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Український народ” в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Українська історія” у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Українська історія” в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Українська культура” у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Українська культура” в початковій школі.

Методика вивчення на уроках теми “Українська держава” у початковій школі. Аналіз змісту теми. Методика ознайомлення учнів з основними поняттями теми. Особливості вивчення теми “Українська держава” в початковій школі.

Система перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок учнів молодшого шкільного віку у процесі вивчення українознавства. Сутність поняття контроль, його зміст та функції у контексті вивчення молодшими школярами українознавства. Види перевірки якості знань, умінь і навичок учнів початкових класів з українознавства та їх характеристика. Критерії оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з українознавства.

Позаурочна та позашкільна виховна робота з українознавства у початкових класах. Завдання, зміст і принципи позаурочної виховної роботи з українознавства. Основні напрями позаурочної роботи з українознавства. Форми і методи організації позаурочних занять з українознавства. Педагогічні умови виховання особистості на засадах українознавства у позашкільних закладах.

Факультативні заняття з українознавства у початкових класах. Факультативні заняття як засіб розвитку творчих здібностей учнів, поглиблення їх знань з українознавства. Планування роботи факультативів з українознавства. Форми і типи факультативних занять.

Система творчих робіт з українознавства у початкових класах. Творчі роботи з українознавства як засіб розвитку пізнавальної діяльності учнів. Види творчих робіт. Методика підготовки і виконання творчих робіт з українознавства.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Король О.В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч. - метод. посібник. / О.В.Король – К., 1998. – 368 с.

2. Методика викладання народознавства в школі / За ред. Скульського Р.П., Стельмаховича М.Г. – Ів-Фр., 1995. – 155 с.
3. Поклад Н., Кононенко М. Посібник з українознавства. 3 клас. Для дітей, батьків і педагогів. – К., 2003. -159 с.
4. Нвчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: «Початкова школа», 2014. – 432 с.
5. Програма з українознавства для I-XII класів середньої загальноосвітньої школи. – К.: Міленіум. 2004. – 180 с.
6. Українознавство в національній школі: Посібник для вчителів / За ред. М. Стельмаховича – Ів-Фр., 1995. – 168 с.
7. Українознавство в системі освіти Буковини // Науково-методичний вісник. Вип.4. – Чернівці, 2006. - 384с.
8. Українознавство: Посібник для учнів 1-4 кл. / Авт. - уклад. З.О.Сергійчук. – К., 2002. – 240 с.

Додаткова література

1. Звичаї нашого народу [Текст] : етногр. нарис / Олекса Воропай. - К. : Оберіг, 1993. - 590 с.
2. Кононенко П. Українознавство: підручник / Петро Кононенко – К., 2005.
3. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – Вид. 5-те зі змінами та доповн. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 512 с.
4. Українська етнологія: Навч.посіб./За ред. В.Борисенко.-К.: Либідь, 2007.-400 с.
5. Українське народознавство / За загальною редакцією С.Павлюк. - Львів, Фенікс. – 1994. – 585с.
6. Українознавство: Навч. посіб. – К.: Вид.центр «Просвіта», 2005.- 376 с.
7. Субтельний, Орест. Україна: Історія: учебное пособие / О. Субтельний. - 3-те вид.,перероб.і доп. - Київ : Либідь, 1993. - 720 с.

Internet-ресурси

1. <http://about-ukraine.com/index.php>
2. <http://www.nrius.org.ua/>
3. <http://www.info-library.com.ua/books-book-106.html>

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання .

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 1.3.5.1.1.)**

Програма розроблена

Нагрибельною Інною Анатоліївною, доктором педагогічних наук,
доцентом кафедри філології;

Сугейко Любов'ю Григорівною, кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри філології.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Методика навчання української мови» складена для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення курсу є засоби, форми, методи і прийоми оволодіння українською мовою в умовах навчання учнів у початковій школі відповідно до вимог Державного стандарту початкової загальноосвітньої школи.

Міждисциплінарні зв'язки. Успішне володіння знаннями, уміннями і навичками з курсу «Методика навчання української мови» ґрунтується на знаннях із суміжних дисциплін: сучасна українська мова з практикумом, українська мова за професійним спрямуванням, методика навчання літературного читання, педагогіка, психологія, каліграфія, українознавство, основи мовленнєвої діяльності, соціолінгвістика, усна народна творчість, культура мовлення і виразне читання.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль № 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука.

Змістовий модуль № 2. Методика навчання грамоти.

Змістовий модуль № 3. Методика розвитку мовлення.

Змістовий модуль № 4. Методика вивчення мовної теорії. Методика навчання елементів фонетики, графіки, орфографії, лексики.

Змістовий модуль № 5. Методика вивчення мовної теорії. Методика навчання елементів морфеміки, морфології, синтаксису.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу «Методика навчання української мови» в початкових класах полягає в ознайомленні майбутнього вчителя з теорією цієї науки, з формами організації навчального процесу, принципами, методами і

прийомами навчання молодших школярів, новітніми технологіями; у підготовці висококваліфікованого фахівця до викладання української мови у початковій школі.

1.2. Основними завданнями вивчення курсу є:

1. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя.
2. Усвідомлення вимог шкільної програми.
3. Розуміння структури шкільних підручників з української мови.
4. Засвоєння теоретичних основ методики.
5. Забезпечення оволодіння студентами методикою формування в учнів системи елементарних уявлень і понять із кожного розділу шкільного курсу мови, прийомами ознайомлення школярів із найважливішими нормами української літературної мови та правопису і здійснення на цій основі мовленнєвого розвитку учнів, формування їхньої мовної культури.
6. Організація і проведення інтегрованих уроків, що забезпечують цілісне сприйняття картини світу, формують системне мислення та практичні уміння і навички учнів.
7. Доцільне використання на практичних заняттях педагогічних технологій, мультимедійних засобів навчання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Загальні компетентності:

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію незалежно від впливу політичних партій і різних конфесій;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості; вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;
- здатність генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;
- здатність працювати в команді. Вміння ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної

інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Досконало володіти всіма стилями і жанрами усного і письмового мовлення для комунікації з суб'єктами освітнього процесу, з різними соціальними і професійними групами.

Фахові компетентності спеціальності:

дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, менеджера;

проектувальна – здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів вишу, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування;

організаційна – здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів та студентів вищих навчальних закладів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності;

предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, спираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

інформаційна – здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації;

продуктивна – здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

рефлексивна – здатність до рефлексії, до переосмислення стереотипів власного досвіду. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості, що сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності;

автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

Інтегральна компетентність – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти та

вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Власне мовні компетентності:

- знання базових мовознавчих понять, основних відомостей з різних розділів мовознавства, передбачених програмою з української мови;
- базові, лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння;
- внутрішня потреба вивчати українську мову;
- розуміння зображувально-виражальних можливостей української мови;
- уміння здійснювати різні види мовного розбору.

Мовленнєві компетентності:

- знання базових мовленнєвознавчих понять;
- здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане;
- здатність до мовленнєвої творчості;
- здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання в різних жанрах за інтерактивними і трансактивними схемами, виступати з повідомленням;
- здатність до асоціативної мовленнєво-мислительної діяльності;
- гнучке вміння використовувати засоби української мови залежно від типу, стилю мовлення;
- навички красномовства;
- уміння редагувати власне та чуже мовлення;
- здатність до контролю, самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Комунікативні компетентності:

- уміння доцільно використовувати засоби української мови в практиці живого спілкування;
- уміння наводити переконливі аргументи в процесі розмови;
- здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні і невербальні засоби і способи для оформлення думок, почуттів у різних сферах спілкування;
- уміння встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації;
- досвід особистої відповідальності за власну комунікативну поведінку, вимогливість до свого мовлення.

Лінгводидактичні компетентності:

- сформованість потреби в самостійному накопиченню професійно значущих знань, готовність студента до педагогічної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі й ґрунтується на знаннях, уміннях,

навичках і досвіді навчання, що є підвалинами для формування методичної майстерності вчителя;

- підвищення значущості методологічних, міждисциплінарних, системних знань людини, необхідних для раціонального оперування різноманітною інформацією у розв'язанні нових, нестандартних проблем;

- здатність точно формулювати проблеми й гіпотези, бачити закономірності, знаходити шляхи розв'язання складних завдань, продукувати ефективні методичні підходи до самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкових класів.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- державні нормативні документи;
- теоретичний матеріал із сучасної української літературної мови;
- принципи, методи та прийоми навчання, систему роботи у сучасній початковій школі;

- структуру та зміст чинних та альтернативних програм і підручників.

уміти:

- володіти теоретичними знаннями з курсу, практичними професійними вміннями й навичками, що формуються на основі знань, спостережень уроків, вивчення досвіду кращих учителів загальноосвітніх закладів;

- доцільно використовувати методи, прийоми та принципи навчання під час складання конспектів уроків та проходження педагогічної практики;

- проводити інтегровані уроки;

- застосовувати педагогічні технології та мультимедійні засоби навчання;

- організувати роботу в класі відповідно до вимог нової 12-річної школи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 годин / 8 кредитів.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука.

Теорія і методика навчання української мови як наука. Мета, предмет, завдання методики. Структура курсу, зумовленість розділів змістом, завданнями української мови як навчальної дисципліни в системі початкової мовної освіти. Джерела методичної мовної науки.

Наукові основи методики початкового навчання української мови. Психолого-дидактичні аспекти методики навчання української мови. Наука про мову як основа її методики. Принципи, методи і прийоми навчання української мови. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками.

Джерела вивчення курсу методики навчання української мови в початкових класах. Основна література, її структурні компоненти, відомості

про авторів, цільове призначення. Діючі та альтернативні підручники для початкової школи (спільні і відмінні підходи вчених до побудови підручників).

Методи дослідження в методиці української мови (теоретичні, емпіричні). Етапи дослідження.

З історії методики мови як науки. Короткий історико-критичний огляд методичних праць українських діячів науки і культури XIX — XXI століть.

Змістовий модуль 2. Методика навчання грамоти.

Навчання грамоти - особливий етап у початковому навчанні української мови. Мета навчання грамоти - побудова процесу навчання грамоти за визначеними основними змістовими лініями Державного освітнього стандарту загальної початкової освіти: мовленнєвою, мовною, соціокультурною, діяльнісною.

Принципи побудови підручників із навчання грамоти. Навчально-методичний комплект із навчання грамоти (буквар, навчальні посібники до нього, методичні рекомендації). Принципи побудови діючого букваря та альтернативних букварів. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Аудіювання і говоріння - види усного мовлення. Сенсорний і перцептивний рівні процесу сприймання усного мовлення. Психолого-педагогічні особливості аудіювання, говоріння. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий. Читання і письмо - види мовленнєвої діяльності. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма. Педагогічні вимоги до організації навчання грамоти: загальнодидактичні (методичні).

Методи навчання грамоти, їх класифікація: 1) за вихідними мовними одиницями (звукові, буквені, складові, цілих слів); 2) за видами діяльності (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні); 3) за співвідносною черговістю читаних і письма (читання - письмо, письмо - читання, комбінований спосіб).

Короткий огляд історії методів навчання грамоти (буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітичний, звуковий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний, метод цілих слів).

Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Цінність методу, розробленого К.Д.Ушинським. Удосконалення методу послідовниками К.Д.Ушинського. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу.

Періоди навчання грамоти. Добукварний період навчання грамоти

Особливості добукварного періоду. Завдання підготовчого періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в добукварний період. Вивчення готовності дітей до навчання грамоти з метою здійснення індивідуального підходу.

Розвиток усного мовлення - провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Методика розвитку усного мовлення (розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання), розвиток мовленнєвих умінь (говоріння)). Прийоми роботи, види вправ, методика їх організації.

Формування в першокласників початкових мовних уявлень у підготовчий період. Методика формування мовних уявлень, про слово, речення, висловлювання. Прийоми моделювання і конструювання речень. Методика формування в учнів фонетичних уявлень: звуки мовлення, голосні і приголосні звуки, тверді і м'які приголосні звуки, склад, наголос, наголошений склад. Застосування прийомів звукового аналізу і синтезу, моделювання і конструювання складової, звукової будови слів.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінки (сторінкового розвороту) букваря для роботи в підготовчий період.

Методика підготовки першокласників до письма. Мета і завдання навчання письма. Умови успішного навчання письма (організаційного, психолого-педагогічного та гігієнічного характеру), основні вимоги до техніки і засобів письма.

Зміст, структура і методика уроків мови в добукварний період. Особливості структури і методики уроків добукварного періоду. Вимоги до підготовчих уроків із читання (за букварем) і письма (за зошитом). Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для використання на уроках у добукварний період навчання грамоти.

Букварний період

Особливості букварного періоду навчання грамоти. Завдання букварного періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в букварний період. Розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання). Методика навчання аудіювання. Напрями роботи з аудіювання: розвиток мовленнєвого слуху; розвиток усвідомлення почутого.

Підготовча робота до проведення аудіювання. Умови для організації процесу аудіювання. Мовний матеріал для аудіювання: звуки, склади, слова, сполучення слів, речення чи групи пов'язаних між собою речень, тексти. Характеристики мовного матеріалу, режим аудіювання, послідовність роботи. Методи і прийоми навчання аудіювання.

Розвиток мовленнєвих умінь (говоріння). Значення і завдання розвитку мовлення першокласників. Рівні роботи з розвитку мовлення. Вимовний рівень. Напрями роботи на вимовному рівні: розвиток дикції, дихання, голосу, орфоепічного вимовляння, емоційної виразності. Зміст і завдання роботи. Тренувальні вправи.

Лексичний рівень. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Джерела збагачення словника першокласників. Прийоми пояснення значень слів. Значення словниково-логічних вправ. їх види, методика проведення. Усунення невластивих для українського мовлення слів, виразів. Активізація словника першокласників. Навчальні вправи.

Грамаіічній рівень. Побудова словосполучень і речень. Прийоми роботи, види вправ. Аналіічні і конірукіивні вправи. Методика їх проведення.

Рівень тексту. Навчання ііколярів будувати зв'язні висловлювання: монологііні і діалогііні. Формування у перііокласніків умінь будувати зв'язні висловлювання різних типів і стилів. Види текіових вправ. Формування у дііей культури мовлення і спілкування.

Методика формування початкових умінь і навичок читання. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками (голосними, приголосними), які вона позначає на письмі. Прийоми усвідомлення і розрізнення понять: звук-буква (чуємо, вимовляємо-бачимо, пишемо, друкуємо); засвоєння понять: великі букви і малі; спільні і відмінні елементи. Прийоми роботи над формою букви.

Ознайомлення зі способами позначення м'якості приголосних звуків (і, ь, я, ю, є); ознайомлення з буквами щ ю, є, ї на позначення двох звуків. Ознайомлення з буквами та буквосполученнями щ, дж, дз, г і їх звуковим значенням.

Види і способи читання в букварній період. Методика формування уміння читати прями склади (читання з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук). Розвиток, складового способу читання та читання цілими словами. Прийоми навчання учнів читати склади, слова. Види і прийоми роботи зі складовими таблицями, словами, поданими в аналііко-синітетіічній формі, стовпчиками слів. Читання речень, коротких текіів. Методика опрацювання текіів букваря.

Вироблення якісних ознак читання. Умови формування навички читання. Навчання учнів читати правильно. Запобігання помилкам у процесі читання, виправлення їх. Формування навички читання в оптимальному темпі (наближеному до природного говоріння), свідомо, виразно. Вправи з читання, їх дидакіічне спрямування і методика проведення.

Диференційований підхід до навчання перііокласніків читання.

Ознайомлення зі змііітом, побудовою сторінок і сторіікових розворотів букваря для роботи в букварній період.

Формування початкового вміння писати. Особливості навчання письма перііокласніків. Завдання уроків письма. Психолого-педагогіічні особливості процесу навчання письма шестиріічних перііокласніків. Характеристика сучасного рукописного шрифту.

Види роботи з письма в букварній період, методика їх проведення.

Перевірка, оцінювання мовленіевих умінь і навичок перііокласніків (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Формування у перііокласніків знань про мову. Пропедевтіічна робота з формування у ііколярів знань про одиниіці різних мовних рівнів (текст, речення, слово, звуки мовлення).

Елементи правопису під час навчання грамоти Формування в учнів елементарних умінь правильно писати, списувати слова, вживати розділові

знаки в кінці речення. Перенос частин слів з рядка в рядок з орієнтацією на злиття «приголосний + голосний» (ПГ).

Уроки читання і письма в період навчання грамоти. Вимоги до уроків читання і письма. Типи уроків читання і письма. Система уроків читання і письма в період навчання грамоти. Зміст, структура і методика уроків читання і письма в букварний період. Інтегровані уроки навчання грамоти. Використання на уроках читання „Супутника букваря”, додаткових текстів, вимоги до них.

Схема психолого-педагогічного і дидактичного аналізу уроків навчання грамоти. Особливості уроків навчання грамоти в умовах різновікових груп.

Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для уроків у букварний період навчання грамоти.

Післябукварний період. Основні завдання післябукварного періоду навчання грамоти. Особливості уроків читання в післябукварний період. Матеріал для читання. Методика використання навчального посібника „Післябукварик”. Види і прийоми роботи на уроках читання. Структура і методика уроків читання в післябукварний період. Аналіз букваря.

Особливості уроків письма післябукварного періоду навчання грамоти. Види і прийоми роботи на уроці письма. Методика роботи з навчальним посібником «Післябукварик». Удосконалення орфографічної уважності дітей у післябукварний період навчання грамоти.

Свято „Прощання з Букварем”. Методика підготовки і проведення свята.

Змістовий модуль 3. Методика розвитку мовлення.

Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Поняття про мовлення. Періоди мовленнєвого розвитку людини. Фактори розвитку мовлення.

Види мовлення. Внутрішнє і зовнішнє мовлення. Діалог і монолог. Усне (аудіювання і говоріння) і писемне (читання і письмо).

Мовлення і мислення, їх взаємозв'язок. Висловлювання. Процес породження зв'язного висловлювання (чотири фази).

Текст як лінгвістичне поняття. Характерні ознаки тексту. Структура (будова) тексту. Засоби міжфразового зв'язку. Типи текстів. Стили мовлення.

Культура мовлення і методика її формування. Критерії культури мовлення і спілкування. Поняття про мовленнєвий етикет.

Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Аналіз програми з розвитку мовлення учнів початкових класів. Аналіз діючих підручників „Українська мова” щодо вимог програми з мовленнєвого розвитку учнів та його реалізації в навчальному процесі.

Методи розвитку мовлення учнів. З історії методів розвитку мовлення учнів у початковій школі. Імітаційні методи. Комунікативні методи, їх вимоги. Метод конструювання. Прийоми, типи завдань.

Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні.

Розвиток виразності мовлення. Формування в учнів початкових класів уявлень про основні засоби логічної та емоційної виразності. Формування умінь користуватися такими мовними засобами, як: пауза, логічний наголос, мелодика, темп, а також позамовними засобами (поза, жест, міміка). Умови забезпечення ефективності роботи над виразністю. Методи і прийоми роботи.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення.

Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Значення і завдання роботи над збагаченням, уточненням й активізацією словникового запасу, усунення нелітературних слів, лексичних елементів інших мов, сусідніх з українською. Джерела поповнення словника молодших школярів. Основні напрями роботи з уточнення, збагачення словника учнів. Словниково-логічні, лексико-граматичні вправи. Види вправ, методика організації і їх проведення.

Активізація словника. Методика організації та проведення занять, спрямованих на активізацію словника учнів. Форми активізації словника: утворення словосполучень; утворення речень; переказ прочитаного з використанням важливої лексики, найуживаніших доступних молодшим школярам фразеологічних одиниць; побудова зв'язних висловлювань різних типів із використанням опорних слів. Виправлення і запобігання лексичним помилкам у мовленні школярів.

Методика роботи над словосполученням і реченням.

Словосполучення і розвиток мовлення. Розвиток чуття мови, удосконалення культури мовлення на основі усвідомлення сполучуваності слів у мовленні. Розвиток уміння виділяти словосполучення в реченні; постановка запитань від головного слова до залежного. Поєднання граматико-орфографічної роботи з розвитком мовлення учнів у процесі роботи над словосполученням.

Види мовленнєвих вправ зі словосполученнями (на розвиток уміння виділяти, будувати, використовувати словосполучення), методика їх проведення. Виправлення і запобігання помилкам у побудові словосполучень.

Речення як мовленнєва одиниця. Завдання роботи над реченням. Удосконалення мовлення учнів на основі граматичних знань про речення. Розвиток умінь правильно будувати різноманітні речення залежно від ситуації спілкування, мети висловлювання. Практичне ознайомлення учнів з уживанням різних форм звертання, лексики, за допомогою якої виражають прохання, вдячність, вибачення, застереження тощо. Робота над реченням як окремим етапом підготовки до побудови діалогу. Вправи на побудову діалогів.

Тренування учнів у побудові речень з однорідними членами, у побудові і вживанні в мовленні складних речень зі сполучниками.

Формування в учнів умінь ставити запитання за змістом опрацьованого тексту. Робота над реченням у процесі побудови зв'язного висловлювання та в ході його удосконалення, доопрацювання.

Види вправ з реченнями. Класифікація вправ: 1) залежно від переваги аналізу чи синтезу (аналітичні, синтетичні); 2) залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів (вправи за зразком, конструктивні, творчі). Методика їх проведення.

Типові помилки у побудові речень. Шляхи виправлення і запобігання помилкам у побудові речень.

Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів.

Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст.

Практичне ознайомлення молодших школярів із поняттям текст, його характерними ознаками. Прийоми розвитку в учнів умінь визначати тему, мету тексту, добирати заголовок, виділяти абзаци в тексті, складати план, знаходити структурні частини тексту, розрізняти, виявляти засоби зв'язності.

Ознайомлення молодших школярів із типами текстів (розповідь, опис, міркування).

Стилістична диференціація в розвитку зв'язного мовлення.

Завдання і зміст роботи з розвитку монологічного мовлення. Формування в учнів уявлень про монологічне мовлення.

Види шкільних текстових вправ: переказ, виступ, розповідь, відгук, твір тощо. Класифікація вправ.

Характерні ознаки системи розвитку мовлення.

Конкретні вміння учнів у побудові зв'язних висловлювань: уміння, пов'язані з темою; уміння підпорядковувати висловлювання певній ідеї; вміння збирати, систематизувати матеріал; розташовувати матеріал, дотримуючись складеного плану; уміння використовувати мовні засоби; уміння будувати (творити) текст, удосконалювати його.

Перекази. Значення і завдання переказів, вимоги до усних і письмових переказів. Класифікація переказів (за дидактичною метою, за типом мовлення, за сприйняттям вихідного тексту, за докладністю передачі змісту), за способом виконання, за ступенем знайомства з вихідним текстом, за місцем виконання). Прийоми підготовки до усного і письмового переказу. Робота над планом тексту для переказування. Методика проведення детального, вибіркового, стислого переказів. Специфіка творчих переказів. Шляхи підвищення самостійності і творчої активності учнів у роботі над переказами текстів різних типів.

Твори. Місце творів у системі розвитку мовлення. Програмові вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань. Види усних і письмових творів (класифікація: за джерелом добору матеріалу, за стилем мовлення, за ступенем участі учнів у складанні тексту, за метою висловлювання, за типом висловлювання, за обсягом, за місцем виконання, за способом виконання). Основні етапи роботи над учнівським твором. Робота над планом твору.

Добір заголовка. Аналіз і вдосконалення учнівських творів. Специфіка підготовки і проведення окремих видів творів (за уявою; на основі досвіду і спостережень учнів; на основі опосередкованого досвіду; на основі використання матеріалу різних джерел).

Мовленнєві помилки учнів. Типи помилок, причини мовленнєвих помилок. Методика роботи над морфологічними, синтаксичними, стилістичними помилками. Немовні помилки (логічні, композиційні). Прийоми запобігання помилок у творах учнів. Методика роботи над виправленням помилок. Критерії і норми оцінювання учнівських переказів і творів.

Змістовий модуль №4. Методика вивчення мовної теорії. Методика навчання елементів фонетики, графіки, орфографії, лексики.

Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови.

Наукові засади методики навчання молодших школярів української мови (лінгвістичні, психолого-педагогічні).

Значення і завдання початкового курсу української мови. Виховні і розвивальні можливості предмета. Практична спрямованість курсу.

Аналіз програми і підручників „Українська мова” для початкової школи. Зміст і структура програми. Відповідність між вимогами, програми, змістом навчання і матеріалом підручника. Роль підручника, його функції. Структура (компоненти) підручника з мови, вимоги до підручника. Вимоги до текстів у підручнику. Типи підручників і посібників. Види робіт учнів за підручником.

Методи вивчення мови в початкових класах: мовний аналіз як метод; метод конструювання; наочні методи; метод розповіді (повідомлення) вчителя; евристичні (пошукові) методи; гра як метод; комунікативні методи. Програмоване навчання і застосування комп'ютера.

Методика навчання основ фонетики і графіки.

Роль і завдання вивчення елементів фонетики і графіки. Вивчення фонетики у зв'язках з орфоепією, графікою.

Процес навчання: зміст і послідовність роботи по класах, ознайомлення з особливостями звуків і букв (голосні звуки і позначення їх буквами на письмі; м'які і тверді приголосні звуки, позначення м'якості приголосних на письмі буквами і,я, ю, є та знаком м'якшення; дзвінки і глухі приголосні, їх позначення на письмі); ознайомлення зі складом і наголосом (поділ слова на склади, перенос слів, наголошений і ненаголошений склад; напрями роботи над наголосом: засвоєння нормативного наголосу у вживаних словах, формування вмінь і навичок визначати наголос у словах; робота над усвідомленням смислорозрізнавальної ролі словесного наголосу).

Робота над, усвідомленням учнями взаємозв'язку знань із фонетики, графіки, орфоепії, орфографії.

Методи і прийоми роботи, види вправ з фонетики. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення. Вимоги до вмінь по класах щодо розташування слів в алфавітному порядку.

Структура і методика уроку на вивчення фонетичного матеріалу.

Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Недоліки в знаннях і вміннях молодших школярів, причини виникнення, шляхи усунення.

Методика навчання орфографії.

Значення оволодіння орфографією. З історії навчання правопису - граматичний та антиграматичний напрями.

Принципи української орфографії: морфологічний, фонетичний, історичний (традиційний), семантичний (принцип диференціації значень). Залежність методики від лінгвістичної природи написань.

Формування орфографічних дій і навичок. Уявлення про орфограму. Орфографічні правила (одноваріантні, двоваріантні, правила-рекомендації). Орфографічна дія, орфографічна, навичка. Орфографічна пильність. Мотивація орфографічної роботи. Ступені формування умінь з орфографії. Умови формування орфографічної навички. Робота з орфографічним словником.

Методи і прийоми навчання орфографії. Вибір методів. Мовний аналіз і синтез. Імітаційні методи.

Методика вивчення окремих тем з орфографії: вимова і правопис слів з ненаголошеними [е], [и] в коренях; вимова і правопис слів із дзвінками і глухими приголосними звуками; правопис префіксів; правопис слів з апострофом.

Орфографічні вправи: систематичність і послідовність вправ, різновиди вправ. Роль списування у формуванні правописних навичок. Види списування. Прийоми навчання грамотного списування слів, речень, текстів. Види завдань на списування. Значення диктантів у формуванні в учнів навичок правопису. Види навчальних диктантів, методика їх підготовки і проведення. Контрольний диктант: методика підготовки учнів і вчителя до диктанту, проведення контрольного диктанту. Норми оцінювання результатів списування, диктанту. Аналіз виконаних робіт, методика опрацювання типових й індивідуальних помилок. Використання орфографічного словника у роботі над помилками. Вивчення учнівських помилок. Класифікація орфографічних помилок. Причини виникнення помилок, виправлення і запобігання орфографічним помилкам.

Індивідуальний підхід до учнів у навчанні орфографії.

Робота над засвоєнням лексичного значення слова.

Способи тлумачення лексичного значення слів.

Робота над словами з прямим і переписним значенням, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами (омофони, омоформи, омографи — без уживання термінів). Робота над синонімами й антонімами. Робота з фразеологічними одиницями.

Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення.

Методика ознайомлення учнів з походженням різних груп лексики. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення,

Змістовий модуль №5. Методика вивчення мовної теорії. Методика навчання елементів морфеміки, морфології, синтаксису.

Методичні засади формування мовознавчих понять. Обсяг граматичних знань молодших школярів. Сутність граматичних і морфемних понять. Труднощі їх засвоєння учнями початкових класів. Процес формування (4 етапи) граматичних і морфемних понять. Методичні умови забезпечення ефективного засвоєння понять. Граматичні і словотворчі вправи.

Методика навчання морфемної будови слова в початкових класах.

Значення і завдання роботи з вивчення морфемної будови слова. Труднощі вивчення теми „Будова слова“, їх причини. Система вивчення морфемної будови слова. Зміст і методика роботи на кожному з етапів системи. Особливості вивчення основи слова і закінчення, кореня, префікса, суфікса.

Ознайомлення з «роллю» морфем у вираженні лексичного, граматичного значень слова. Пропедевтичне вивчення елементів словотвору. Робота над будовою слова у процесі вивчення частин мови. Види вправ, методика їх проведення. Морфемний розбір слів (повний і частковий).

Запобігання типовим учнівським помилкам у морфемному аналізі слів.

Методика вивчення частин мови. Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання частин мови молодшими школярами. Значення і завдання вивчення морфологічного матеріалу в початкових класах.

Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова): зміст і послідовність роботи по класах, формування загального поняття про виучувану частину мови, методика вивчення граматичних категорій (роду, числа, відмінка тощо), вимова і написання відмінкових закінчень іменників, прикметників, особових закінчень дієслів. Словотвір іменників, прикметників, дієслів.

Методика вивчення займенника, прислівника, числівника. Методика роботи над прийменниками, сполучниками.

Види вправ. Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового).

Методика опрацювання елементів синтаксису і пунктуації.

Роль і завдання вивчення елементів синтаксису в початкових класах, напрями роботи. Формування поняття про речення і його типи за метою висловлювання (питальне, розповідне, спонукальне) та інтонацією (неокличні, окличні).

Методика розкриття понять „основа речення“, „головні (підмет, присудок) і другорядні члени речення“; поетапне засвоєння цих понять. Формування в учнів умінь з'ясувати смислові і граматичні відношення між

словами речення, порядок встановлення зв'язків між членами речення, способи зображення цих зв'язків на графічних моделях. Два підходи до роботи над словосполученням, вправи зі словосполученнями.

Вивчення однорідних членів речення: три варіанти підходу до цього явища (логічний, інтонаційний, структурно-синтаксичний). Практичне ознайомлення учнів зі складним реченням. Поєднання частин складного речення за допомогою сполучників чи сполучних слів (без уживання терміна).

Ознайомлення молодших школярів із пунктуацією. Значення вивчення елементів пунктуації. Етапи навчання пунктуації. Формування в учнів пунктуаційних навичок у поєднанні з виразністю мовлення.

Види вправ із синтаксису і пунктуації (аналітичні, синтетичні; вправи за зразком, конструктивні, творчі).

Урок української мови.

Сучасні вимоги до уроку мови. Типи і структура уроків української мови. Планування уроків, підготовка до них і методика проведення. Мовний режим у школі. Вимоги до усного і писемного мовлення учнів; до порядку ведення учнівських зошитів і оформлення письмових робіт з мови; вимоги до перевірки письмових робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови. Об'єкти оцінювання: знання про мову і мовлення, мовні уміння і навички; мовленнєві вміння і навички; орфографічні і пунктуаційні навички; графічні навички письма, техніка письма, оформлення письмових робіт.

Особливості уроку української мови в умовах різновікових груп.

Позаурочна робота з української мови.

Завдання і принципи позаурочної роботи. Методи роботи вчителя і учнів. Форми і види позаурочної роботи. Мовні ігри. Гурткова робота. Робота із сім'ями учнів із проблем культури мовлення і культури спілкування, особливостей виконання домашніх завдань різного типу.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Будна Н.О., Походжай І.Я., Шост Н.Б. Уроки навчання грамоти. 1 клас. II частина: Посібник для вчителя / Н.О. Будна, І.Я. Походжай, Н.Б. Шост. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2005. — 256 с.
2. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. — 152 с.
3. Вашуленко М. С. Зошит для письма №1: навчальний посібник для 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів. / М. С. Вашуленко. —К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.

4. Вашуленко М. С. Зошит для письма №2: навчальний посібник для 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів. / М. С. Вашуленко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.
5. Вашуленко М., Прищеп О., Вашуленко О. Читання, письмо, розвиток мовлення 1 клас / М.С. Вашуленко, О. Прищеп О. Вашуленко // Початкова школа. — 2012. – №8. – С. 22 – 26.
6. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 класі : Посібник для вчителя. / М.С. Вашуленко — К. : Освіта, 2001. – 176 с.
7. Вашуленко М, Прищеп О., Вашуленко О. Читання, письмо, розвиток мовлення 1 клас / М.С. Вашуленко, О. Прищеп О. Вашуленко // Початкова школа. — 2012. – №9. – С. 29 – 34.
8. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. / М. С. Вашуленко. — К. : Освіта, 2006. — 268 с.
9. Давиденко В. Використання інтерактивних прийомів навчання на уроках у 1 класі / В. Давиденко // Початкова школа. — 2004. — №1.
10. Жива клітинка. Графічні диктанти для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Упоряд. Н.Ф. Юрченко. – Х. : Вид. група " Основа ", 2007. – 128 с.
11. Заїка А. М. Методичні рекомендації до уроків письма у 1 класі. / В. Заїка. — Харків : Ранок, 2004. – 48 с.
12. Захарійчук М.Д., Науменко В.О. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.Д. Захарійчук, В.О. Науменко. – К.: Грамота, 2012. – 176 с.
13. Коваленко О., Єпіфанова Т. Дидактичні ігри до уроків навчання грамоти / О. Коваленко, Т. Єпіфанова // Початкова освіта. — 2008. — № 48.
14. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: Навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. / Г.П. Коваль, Н.І. Деркач, М.М. Наумчук. — Тернопіль : Астон, 2008. – 287 с.
15. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи // Початкова освіта. – 2008. – № 37 – 38 (469—470).
16. Лапшина І.М. Списування як прийом навчання правопису / І.М. Лапшина // Початкова школа. – 1989. — № 6. — С. 15-18.
17. Лозова Т. Система вивчення звуків [p], [p'] і букви "Р" / Т. Лозова // Поч. школа. — 2006. — №9, №10.
18. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук, ред. М.С.Вашуленка. — К. Літера ЛТД, 2010. —364 с.
19. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013.– 392 с. Навчання грамоти у 1 класі / Упоряд. Ігнатова О.В. – Х.: Вид. група "Основа", 2005. – 128 с.
20. Нагрибельна І.А. Удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів засобом самостійної роботи // Scientific Journal «ScienceRise» №3/1(8) 2015.-НВП ПП «Технологічний центр». - С.71-76.

21. Нагрибельна І.А. Шляхи впровадження самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи // Теоретична і дидактична філологія: [зб. наук. праць]. Переяслав-Хмельницький, 2012. – Випуск 12.- С.186-189.
22. Прищепя О. Формування графічних навичок письма — необхідна умова писемного мовлення / О. Прищепя // Поч. школа. — 2007. — № 9.
23. Салюк А. Дидактичні ігри а процесі навчання грамоти першокласників /А. Салюк // Поч. школа. — 2008. — № 8.
24. Сас В.І. Дивотвір: Розвиток зв'язного мовлення та підготовка до написання творчих робіт. 1-4 класи / В.І.Сас. –Тернопіль: Богдан, 2005.

Додаткова література

1. Лисенко В. Загадки походження слов'янської писемності Загадки походження руських книг. Збірник статей. / В. Лисенко. – Київ, 2008. – 94 с.
2. Методика обучения грамоте: Учебно-методическое пособие для преподавателей и студентов педагогических учебных заведений (по специальности «Учитель начальных классов») / Сост. Т. П. Сальникова. – М.: ТЦ Сфера, 2001. – 144 с.
3. Нормативно-правове забезпечення навчально-виховного процесу в початковій школі // Упорядник Юрченко Наталія Федорівна. –Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 464 с.
4. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. / О.Я. Савченко. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.
5. Цепова І.В. Демонстраційні таблиці з письма для 1 класу з методичними рекомендаціями. / І.В. Цепова. – Х.: Ранок, 2005. – 24с.
6. Чередниченко Д. Материнка. Український буквар. / Д. Чередниченко Київ : Освіта, 1992. –165 с.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта
<http://www.osvita.ua.com/po/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу «Методика навчання української мови» та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку (6 і 7 семестр) та екзамену (8 семестр).

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетенцій упроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтуються на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, письмовий (тестовий) контроль, презентація навчального матеріалу, мультимедійних засобів навчання.

ОСНОВИ КУЛЬТУРИ І ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр за ОПП 1.3.12)**

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: українознавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом є норми літературної мови, види спілкування, його принципи і правила, етичні норми спілкування, функціональні стилі мовлення, основи мистецтва слова, труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Сучасна українська мова з практикумом», «Дитяча література», «Усна народна творчість», «Українська мова за професійним спрямуванням». «Ономастика», «Діалектологія», «Стилістика».

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів:

1. Літературна мова – основа культури мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення.

2. Техніка виразності мовлення як елемент педагогічної техніки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Основи культури і техніки мовлення» - дати студентам відомості про основні поняття культури мови як наукової дисципліни, удосконалювати їх навички володіння нормами українського літературного слововживання, образним і виразним мовленням, розвивати вміння виразно читати твори різних жанрів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи культури і техніки мовлення» є:

теоретичні:

- вивчити теоретичні засади культури мовлення та виразного читання;
- ознайомити з нормами літературної мови, видами спілкування, його принципами і правилами;

- дати поняття про етичні норми спілкування, функціональні стилі мовлення, основи мистецтва слова, труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства.

практичні:

- закріпити і вдосконалити навички володіння нормами української літературної мови;
- сформувати комунікативну компетенцію спеціаліста;
- навчити професійному спілкуванню в галузі обраної спеціальності;
- розвинути мовну майстерність щодо підготовки до професійних ситуацій спілкування (ведення батьківських зборів, проведення спортивних свят, ранків).
- розширити вміння користуватися принципами сучасного красномовства, такими, як логічність, точність, доречність, образність та виразність мовлення.
- підготувати студентів до організації роботи з художніми творами та їх виразного читання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, менеджера;

проектувальна – здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів ВНЗ, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування;

організаційна – здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів та студентів вищих навчальних закладів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності;

предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, опираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

інформаційна – здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації;

продуктивна – здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

рефлексивна – здатність до рефлексії, до переосмислення стереотипів власного досвіду. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання,

саморозвиток і саморегуляція особистості, що сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності;

автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

інтегральна – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти та вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- головні вимоги курсу основ культури і техніки мовлення, місце та значення предмету у професійній підготовці вчителя;

- техніку мовлення у єдності її елементів як необхідну передумову словесної дії;

- комунікативні ознаки мовлення;

- місце і значення засобів логіко-емоційної виразності в загальній системі виразного читання;

- класифікацію і принцип застосування позамовних засобів виразності в процесі читання, мовлення;

- значення правильного мовного дихання для читця;

- способи визначення емоційного навантаження наголошених слів;

- основні мелодичні зміни і позначення їх на письмі;

- теоретичний спосіб членування тексту на мовні такти;

- літературознавчий та дійовий аналіз художнього твору;

- особливості читання і розповідання творів різних жанрів;

- види і форми розповідання;

- кращі зразки української дитячої літератури.

вміти:

- володіти засобами культури і техніки мовлення;

- управляти диханням у процесі мовлення, читання;

- володіти правильною і чіткою дикцією, силою, чистотою і висотою голосу, орфоепічними нормами вимови;

- в процесі спілкування використовувати основні правила мовленнєвого етикету;

- використовувати знання з теорії літератури, розрізняти літературні роди та жанри;

- виразно читати твори художньої літератури різних жанрів;

- членувати текст на мовні такти;

- робити літературознавчий та дійовий аналіз художнього твору;

- професійно володіти мистецтвом слова.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90 / 3 кредити ECTS.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Літературна мова – основа культури мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення

Культура мовлення як предмет вивчення.

Значення мови у розвитку особистості. Визначення поняття «культура мовлення». Аспекти цього поняття. Зв'язок культури мовлення з іншими дисциплінами. Чинники, що визначають рівень культури мовлення. Умови ефективного удосконалення мовленнєвої культури. Мовленнєва діяльність вчителя як елемент педагогічної майстерності. Виховання культури мовлення педагога. Ознаки мовлення вчителя.

Мова і мовлення в житті людини. Усне мовлення. Мова і мовлення в житті людини. Функції мови і мовлення. Форми існування мови і мовлення. Відмінність між усною і писемною формами мовлення. Реалізація значення слова у мовленні. Усне мовлення, його основні особливості.

Літературна мова – основа культури мовлення. Лексичне багатство мови. Літературна мова – вища форма національної мови. Етапи розвитку літературної мови. Форми існування літературної мови. Монологічне і діалогічне (полілогічне) мовлення. Застосування усного і писемного мовлення у різних сферах життя. Лексичне багатство мовлення.

Мовленнєвий етикет. Формули і тональності мовленнєвого етикету. Поняття „мовний етикет”. Історія виникнення етикету. Формули й тональності мовленнєвого етикету. Вплив ситуації мовлення на мовний етикет. Зв'язок традицій українського народу з правилами мовного етикету. Відображення мовного етикету в усній народній творчості.

Нормативність і варіативність мовних одиниць. Унормованість літературної мови. Критерії мовної норми. Види норм української літературної мови: а) орфоепічні норми; б) лексичні норми; в) граматичні норми; г) стилістичні норми; д) орфографічні норми; е) пунктуаційні норми. Варіативність мовних одиниць. Кодифікація мови.

Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Образність мовлення. Образність – показник виразності мовлення. Категорія образності. Дослідження вчених – психологів щодо образності мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Правильність мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Визначення поняття «правильний». Категорії правильності мовлення: норма і правило. Взаємозв'язок норми і правила. Головні ознаки літературної норми. Нормативність мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Логічність мовлення. Рівні мовленнєвої діяльності. Логічність як ознака культури мовлення. Предметна і понятійна логічність. Формування логічного мовлення. Причини помилок у логіці. Логічність – ознака функціональних стилів літературної мови.

Точність мовлення. Мовні штампи і канцеляризми. Точність – одна з головних ознак культури мовлення. Зв'язок точності мовлення з правильністю і логічністю. Точність у різних функціональних стилях. Критерії досягнення точності. Лексичні ресурси точності: а) синоніми; б) омоніми; в) пароніми; г) багатозначні слова.

Доречність мовлення. Мовні штампи і канцеляризми. Доречність – ознака культури мовлення. Доречність мовлення у різних функціональних стилях. Контекстуальна доречність. Ситуаційна доречність. Умови набуття навичок доречного мовлення. Взаємозв'язок доречності з іншими комунікативними ознаками культури мовлення.

Чистота мовлення. Позалітературні елементи у мовленні. Визначення поняття «чистота мовлення». Залежність чистоти мовлення від дикції. Нелітературне слововживання – небезпека для культури мовлення: а) використання просторічних слів і жаргонізмів; б) сфери застосування діалектної лексики; в) канцеляризми і професіоналізми – ознаки бідності мовлення; г) лайливі і вульгарні слова; д) недоречне вживання іншомовних слів; е) вживання слів – паразитів.

Достатність і ясність мовлення. Зв'язок достатності і ясності з іншими комунікативними ознаками. Яке мовлення можна вважати достатнім і зрозумілим. Вплив мовної структури та позамовних обставин на достатність і ясність мовлення.

Милозвучність мовлення. Тавтологія. Повтори. Правка тексту. Усунення збігів голосних і приголосних звуків. Інші засоби милозвучності. Тавтологія. Повтори. Правка тексту.

Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Багатство і різноманітність мовлення. Багатство і різноманітність як ознаки культури мовлення. Зв'язок між даними поняттями. Шляхи досягнення багатства і різноманітності мовлення. Джерела багатства і різноманітності мовлення: а) лексичне і фразеологічне багатство; б) семантичне багатство; в) стилістичне багатство.

Культура писемного мовлення. Текст як одиниця мовлення. Культура мовлення і письмо. Текст. Будова тексту.

Змістовий модуль 2. Техніка виразності мовлення як елемент педагогічної техніки

Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії

Техніка мовлення, її чинники. Дихання. Типи дихання. Гігієнічні правила дихання. Дикційна та орфоепічна чистота мовлення. Голос. Природні якості і постановка голосу. Якості розвиненого голосу. Гігієна голосу.

Засоби логіко-емоційної виразності читання (ЗЛЕВЧ)

Поняття засобів логіко-емоційної виразності. Інтонація як мовленнєве явище на слуховому рівні сприймання. Місце засобів логіко-емоційної виразності в загальній системі виразного читання. Значення засобів логіко-емоційної виразності читання для професійної підготовки вчителя.

Теоретичні положення і методика практичного використання засобів-логіко емоційної виразності. Паузи. Види пауз. Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Тактовий логічний наголос. Головний логічний наголос. Методика мовлення. Значення методики мовлення для вираження змісту фрази. Основні мелодичні ходи, позначення їх на письмі. Темп мовлення.

Позамовні (рухові) засоби виразності. Жести. Класифікація жестів. Міміка. Правила застосування позамовних засобів виразності при читанні художніх текстів.

Історія розвитку ораторського мистецтва . Структура культури мовлення. Її комунікативні ознаки. Вербальні й невербальні засоби оратора. Підготовка до публічного виступу. Техніка публічного виступу. Критерії культури мовлення.

Культура діалогу вчителя. Особливості педагогічного спілкування, його основні функції. Структура педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування . Моделі педагогічного спілкування. Культура мовлення як складник професійної майстерності педагога. Методика саморозвитку мовленнєвої культури майбутнім педагогом .

Особливості читання творів різних жанрів. Види оповідань. Особливості читання оповідань. Казка як літературний жанр. Читання казок. Вірші. Специфіка читання віршів. Байки. Попередня робота над текстом байки.

Підготовка твору для читання та аналізу його з дітьми.

Попередній аналіз тексту. Визначення виховної, пізнавальної та художньо-естетичної вартості тексту. Окреслення завдань читця та аналізу твору з дітьми. Літературознавчий аналіз твору. Дієвий аналіз твору.

5. Рекомендована література

Основна література

- 1.Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Навчальний посібник. – Львів: Світ,1990. – 231с.
- 2.Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2003. – 432с.
3. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч.посібник. – 2-е вид..випр. і доп. – К.: Ліра – К,2007. – 240 с.
- 4.Муромцева О.Г., Жовтобрюх В.Ф. Культура мови вчителя.- Харків, 1998. – 206с.
- 5.Олійник Г.А.Виразне читання. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. 224с.
- 6.Радевич- Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001. – С.63-83.
- 7.Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216с.
- 8.Струганець Л. Теоретичні основи культури мови. – Тернопіль, 1997. – 125с.

Додаткова література.

1. Ильяш М.И. Основы культуры речи. – Киев; Одесса, 1984. – 187с.
2. Культура української мови: Довідник. – К., 1990. – 302с.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985. – 360с.
4. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник – довідник. – К., 1995.
5. Ділова українська мова / За заг. ред. Бабич Н.Д. – Чернівці, 1996. – 276с.
6. Орфоепічний словник української мови : в 2-х т. : Близько 140 000 слів / М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та інші. ; НАНУ, Український мовно-інформаційний фонд, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні.– К.,Довіра, 2003.
7. Пентилюк П. М. Культура мови і стилістика / П. М. Пентилюк. – К., 1994. – 240 с.
8. Словник наголосів української літературної мови : близько 50 000 слів / М. І. Погрібний; за ред. І. О. Варченка. – Київ: Рад. шк., 1992. – 602 с.
9. Стилiстика української мови: Пiдручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л. І. Мацько. — К.: Вища шк., 2003. — 462 с.
10. Чмут Г.К. Культура спілкування. – Хмельницький, 1996. – С.145.

Internet – ресурси

1. <http://shkola.ostriv.in.ua>
2. <http://textbooks.net.ua/> (Ораторське мистецтво (Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.)
3. <http://litmisto.org.ua/> (Дудик П. Стилiстика української мови: Навч. посiб.,- К.:Академія, 2005.- 368 с.)
4. <http://lib.ru/CULTURE/STANISLAWSKIJ/akter.txt> (Станиславский К. Работа актера над собой)

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5.Засоби діагностики успішності навчання . Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр за ОПП 1.3.5.1.4)**

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології, кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Українознавство з методикою навчання: методика навчання українознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система принципів, методів, технологій, прийомів, форм, видів, засобів навчальної і виховної роботи на уроках літературного читання та в позакласній літературній діяльності вчителя й учнів.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Педагогіка», «Дидактика», «Основи наукових досліджень», «Методика навчання української мови», «Українознавство з методикою навчання», «Дитяча література», «Психологія».

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів:

1. Теоретико -методичні основи літературного читання.
2. Психолого-педагогічні основи навчання читання художніх творів різних жанрів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування у студентів методично-літературної компетентності, складовими якої є когнітивний, комунікативний, операційний аспекти; розкриття питань навчання літературного читання на науковому, теоретичному, технологічному рівнях, розв'язання завдань, які визначають рівень підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі літературного читання в початкових класах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика навчання літературного читання» є:

теоретичні:

- ознайомити студентів з фундаментальними науково-методичними знаннями, які стосуються процесу вивчення літератури в сучасній школі;
- допомогти усвідомити особливу роль літературного читання як предмета вивчення в системі шкільного навчання у формуванні

світосприйняття та естетичних смаків учнів, які базуються на розвиваючому й виховному потенціалі програмових художніх творів;

- дати уявлення про сучасний стан розвитку методики викладання літератури як науки, про основні тенденції удосконалення шкільного курсу літературного читання;

- ознайомити з чинними методичними системами, що знайшли відображення в сучасних програмах та навчально-методичних комплексах з літератури;

- озброїти майбутніх учителів знаннями з методичної спадщини, а також ознайомити з сучасними науковими дослідженнями в галузі теорії методики викладання літератури, новими педагогічними технологіями, передовим досвідом учителів-словесників;

- дати уявлення про особливості організації літературної освіти в умовах сучасної школи.

практичні:

- формування у майбутніх учителів професійного розуміння особливостей літературного читання в початковій школі;

- формування навички самостійної роботи з навчально-методичною літературою, творчого ставлення до педагогічних надбань;

- формування умінь орієнтуватися в літературознавчих і методичних підходах з метою пошуку ефективних шляхів розв'язання проблем літературного розвитку молодших школярів.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Пізнавально-інтелектуальна компетентність – сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, особистісних якостей педагога, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників освітнього процесу, приймати рішення.

Діагностична компетентність – це вміння вчителя вивчати здібності фізичного, психічного, розумового розвитку, рівня морального, естетичного виховання, умов сімейного життя і виховання дітей.

Прогностична компетентність – вміння вчителя визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі виховної роботи, і передбачати кінцевий результат.

Організаторська компетентність – це вміння педагога залучати дітей до певної роботи і співробітництво з ними в досягненні поставленої мети.

Інформаційна компетентність. Педагог виступає головним джерелом наукової, світоглядної і морально-естетичної інформації. Для вчителя важливою є широта кругозору, ерудиція, глибоке знання предмета викладання, методику його викладання, володіння практичною стороною знань, що позитивно позначається на формування у школярів умінь і навичок.

Стимулююча компетентність – передбачає глибокі знання предмета, ерудицію, моральну культуру, гуманне ставлення до дітей, любов і повагу, теплоту і турботу, щиросердність у ставленні до учнів.

Оцінно-контрольна компетентність – це вміння педагога здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі. Під час усного оцінювання і контролю він може побачити не тільки досягнення у своїй роботі і роботі дітей, а і причини не доопрацювань, зривів, невдач. Отримана інформація дасть змогу провести корекцію в діяльності з навчання і виховання, а також використовувати нові ефективні засоби і методи.

Аналітична компетентність – це вміння педагога аналізувати завершену справу: яка її ефективність, чому вона нижча від поставленої мети і т.д.

Психологічна компетентність охоплює вміння педагога адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

Соціальна компетентність – це здатність педагога адекватно оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань про неї, які дають змогу зрозуміти основну закономірність соціальної ситуації, вміння знаходити інформацію в невизначеній ситуації й упевнено будувати свою поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуванням, смыслом життя і вимогами соціальної дійсності, вміння задовольняти бажання, спираючись на норми.

Громадянська компетентність це розвиток, у майбутніх фахівців, здатностей бути громадянином, який володіє демократичною, громадянською культурою, усвідомлює цінності свободи, прав людини, відповідальності, готовий до компетентної участі у громадському житті.

Комунікативна компетентність – це вміння педагога будувати ефективні комунікативні дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії, це знання фахівцем закономірностей різних форм спілкування і правил поведінки в різних ситуаціях, вміння сформулювати тактичний план і реалізувати його на основі соціальних навичок.

Рефлексивна компетентність – професійна якість особистості, яка дає можливість найефективніше й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку та саморозвитку, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності.

Компетентність творчості – це здатність педагога продуктивно організувати вирішення педагогічних проблем неординарними способами, діяти у тій чи іншій сфері відповідно до його інтелектуальної, ауто психологічної, комунікативної, психологічної компетентностей.

Методична компетентність – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних

посібників тощо), уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Дослідницька компетентність – передбачає оволодіння науковим мисленням, умінням спостерігати й аналізувати, висунення гіпотези для вирішення спірних питань, виконувати дослідницьку роботу, аналізувати наукову

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- педагогічні основи формування навички читання;
- психолого-педагогічні основи літературного аналізу на уроках читання;
- психолого-педагогічні основи сприймання учнями тексту на етапі становлення навички читання;
- структуру літературно-художнього твору;
- особливості сприймання поетичної мови молодшими школярами;
- прийоми аналізу художнього твору на уроках літературного читання;
- методи, використання яких забезпечує високий рівень усвідомлення прочитаних творів, формування читацької самостійності.

уміти:

- складати конспект уроку на основі літературознавчого і методичного психолого аналізу теми, відбору теоретичних відомостей, методів, прийомів, з урахуванням труднощів у сприйманні учнями твору, його жанрових особливостей;
- засобами художнього твору розвивати комунікативну компетентність;
- впливати на уяву, асоціативне мислення, мовне чуття, естетичні почуття засобами поетичної мови;
- будувати систему завдань, спрямованих на удосконалення правильності, швидкості, усвідомленості, виразності читання;
- проводити вправи на правильність, швидкість, усвідомленість, виразність читання;
- робити літературно-методичний аналіз твору;
- володіти всіма видами аналізу художнього твору, щоб забезпечити в учнів глибину і самостійність сприймання художнього твору.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90/ 3кредити ECTS.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико -методичні основи літературного читання.

Літературна освіта молодших школярів: зміст, мета,завдання. Мета, зміст, завдання літературної освіти в початковій школі. Структура і зміст програми з літературного читання. Роль підручника з літературного читання,

його функції. Аналіз чинних підручників. Дидактичні матеріали до підручників з читання, посібники з методики читання.

Сутність навички читання . Умови її формування/ Читання як вид комунікативно пізнавальної діяльності. Методика формування навички читання. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках літературного читання.

Особливості уроків класного літературного читання. Специфіка та ефективність уроків літературного читання. Мотиваційне забезпечення уроків літературного читання. Завдання та структура уроків літературного читання. Проблема типології уроків літературного читання.

Методика уроків позакласного читання. Самостійна читацька діяльність молодших школярів. Методика уроків позакласного читання на підготовчому етапі. Робота з дитячою книгою. Методика уроків позакласного читання на початковому етапі. Методика уроків позакласного читання на основному етапі.

Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічні основи навчання читання художніх творів різних жанрів.

Структура художнього твору. Художній твір як мистецтво слова. Естетична цінність твору. Зображення в художньому творі дійсності в художніх образах. Художній образ, його особливості. Типи образів. Сюжет, композиція (експозиція, зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка), пафос, тема, ідея художнього твору.

Прийоми аналізу художнього твору. Зміст поняття «аналіз», «аналіз художнього твору». Завдання структурного і смислового аналізу на уроках літературного читання. Літературно-методичний аналіз тексту (ЛМАТ). Шляхи та прийоми аналізу художнього твору: «услід за автором», «по образний», «проблемно-тематичний», «комбінований».

Особливості вивчення на уроках літературного читання творів різних жанрів.

3.Рекомендована література

Основна література

1. Галич О. Теорія літератури: Підручник / О. Галич, В.Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. - С.124 - 141; 205 - 223.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти: www.mon.gov.ua
3. Коваль Г.П. Методика читання: Навчальний посібник. / Г. П. Коваль. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 280 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. — К. : Літера ЛТД, 2011. — 364 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – С.71 – 97.
6. Науменко В. Уроки літературного читання в 2 класі: метод. посіб. Для вчителя/ В.О. Науменко. – К. : Генеза, 2013. – 280 с.

7. Пасічник Є.А. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах. Посібник для студентів / Є.А. Пасічник – К.:Ленвіт, 2000. – 384 с

8. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: Посібник для вчителя./ О.Я. Савченко – К.: Освіта,2007.- 334 с.

9. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах: Посібник для вчителя. / О.Я. Савченко – К.: Майстер –S ,1997.- 256 с.

Додаткова література.

1. Мартиненко В. О. Зошит з літературного читання до підручника «Літературне читання»: навч. посіб. для 2-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.Мартиненко. – К. : Видавничий дім«Освіта», 2013. – 96 с.

2. Науменко В.О. Літературне читання: підруч. Для 2-го кл. / В.О. Науменко. – К.: Генеза, 2013. – 160 с.

3. Науменко В. О. Літературне читання: підруч. Для 3-го кл. / В . О . Науменко . - К . : Генеза , 2013. – 178 с .

4. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. Для 2-го кл. / О. Я. Савченко. - К. : Освіта, 2012. – 160 с.

5. Савченко О. Я. Літературне читання : підруч. для 3-го кл. / О. Я.Савченко. – К.: Видавничий дім«Освіта», 2013. – 176 с.

6. Савченко. О. Методичний аналіз підручника «Літературне читання» для 2-го класу: зміст, структура, методичні настанови / О.Я. Савченко // Початкова школа. – 2013. – №5. – С. 1 – 5.

Internet – ресурси

1. <http://knigi.at.ua/>

2. <http://www.ukrlit.vn.ua/>

3. www.mon.gov.ua/

4. <http://www.pochatkova-shkola.net/>

5. <http://nachalochka.klasna.com/>

6. <http://www.ukrlit.vn.ua/>

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5.Засоби діагностики успішності навчання . Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З НАРОДОЗНАВСТВА В ЗДО

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 01. Освіта
спеціальності 012 Дошкільна освіта
(Шифр за ОПІ 2.1.4)**

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології, кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика проведення занять з народознавства в ЗДО » складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки підготовки бакалаврів напряму 012 Дошкільна освіта.

Предметом методики проведення занять з народознавства є засоби, форми, методи, прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з українськими народними традиціями, культурою, звичаями, оберегами, символами та прилучення їх до національного духовного надбання українського народу.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін: «Дитяча література», «Усна народна творчість» «Культурологія», «Історія України», «Теорія і методика розвитку рідної мови», «Дошкільна педагогіка».

Програма навчальної дисципліни складається з 4 змістових модулів:

1. Ознайомлення дітей із фольклором, звичаями, обрядами та символікою українців

2. Методика ознайомлення дітей з родинною обрядовістю та промислами і ремеслами українців, зі національним мистецтвом та побутом українців .

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - ознайомити студентів з теоретичними засадами та історією національної української педагогіки; українськими національними традиціями, культурою, побутом; збагатити словник майбутніх вихователів народознавчими термінами; прищепити практичні вміння й навички народознавчої роботи з дошкільниками; ознайомити з передовим педагогічним досвідом народознавчої практики в галузі дошкільного виховання; сприяти підготовці студентів до роботи в дошкільних закладах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

теоретичні:

- розкрити феномен України;

- дати змогу студентам осягнути глибину власної етнічної історії;
- зрозуміти неповторність своєї культури;
- усвідомити велич рідного народу, його місце у світовій спільності.

практичні:

- прищепити навички та вміння працювати з історичним українським народознавством, творчо його застосовувати до дітей різних груп дошкільного віку;
- оволодіти практичними уміньми і навичками роботи з дітьми з народознавства;
- ознайомитись з передовим педагогічним досвідом народознавчої практики в галузі дошкільного виховання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Загальні компетентності:

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію незалежно від впливу політичних партій і різних конфесій;

- цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості; вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння;

- здатність генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;

- здатність працювати в команді. Вміння ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Досконало володіти всіма стилями і жанрами усного і письмового мовлення для комунікації з суб'єктами освітнього процесу, з різними соціальними і професійними групами.

Фахові компетентності спеціальності:

-дослідницька – здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової освіти та підвищення професійної майстерності викладача, вчителя, менеджера;

-проектувальна – здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів ВНЗ, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування;

-організаційна – здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів та студентів вищих навчальних закладів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності;

-предметна – здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, опираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик;

-культурологічна – здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов;

-інформаційна – здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації;

-продуктивна – здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

-рефлексивна – здатність до рефлексії, до переосмислення стереотипів власного досвіду. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості, що сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності;

-автономізаційна – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

-інтегральна – здатність компетентно розв'язувати різноаспектні комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти та вищої школи, керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- теоретичні основи курсу народознавства;

- програму дошкільного виховання з народознавства;
- педагогічний досвід педагогів різних регіонів України;
- фольклор України;
- українську державну та національну символіку;
- побут українського народу;
- здобутки української національної культури.
- кращі зразки українського дитячого фольклору .

вміти:

- використовувати на заняттях з дітьми різні методи та прийоми ознайомлення дітей з народознавством;
- складати конспекти занять з народознавства, сценарії розваг, національних свят;
- практично використовувати в роботі з дітьми здобутки народознавства;
- виготовляти наочно-дидактичний матеріал з народознавства для роботи з дітьми дошкільного віку;
- проводити діагностичне обстеження дітей з метою встановлення рівня обізнаності дітей з народними промислами, традиціями, звичаями тощо.
- професійно володіти мистецтвом слова.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90/ 3 кредити ECTS.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Ознайомлення дітей із фольклором, звичаями, обрядами та символікою українців.

Теоретичні засади методики українського народознавства у дошкільному закладі

Витоки народної педагогіки. Принципи методики ознайомлення дітей з українським народознавством.

Народознавчі ідеї ХІХ ст. Ідеї народного виховання у творчості українських письменників. Етнопедагогіка ХХ ст.

Завдання ознайомлення дітей з витоками народознавства. Зміст ознайомлення дітей з витоками народознавства.

Використання малих форм фольклору

Колискова пісня, її різновиди і місце в педагогічному процесі в різних вікових групах. Місце колискових у сімейній педагогіці.

Забавлянки, утішки, методика використання їх у різних вікових групах. Колядки, щедрівки, їх жанрові і регіональні особливості, використання в різних вікових групах.

Українські обрядові пісні і методика їх використання в роботі з дітьми.

Українська народна календарно-обрядова пісня. Види обрядових пісень, їх характеристика і місце в педагогічному процесі дитячого садка

Методика використання народних пісень їх у різних вікових групах.

Українська казка у дошкільному закладі

Жанрові особливості українських народних казок. Види українських казок.

Методика роботи з українською казкою в дошкільному закладі.

Українські національні народні ігри в дошкільному закладі.

Українська національна іграшка. Характеристика народних ігор, їхні структурні особливості. Історія виникнення і розвитку української народної гри.

Ігри-забави, їх місце в роботі з дітьми раннього віку. Народні хороводні ігри зі співом і діалогом, методика їх використання в різних вікових групах. Рухливі народні ігри.

Звичаї й обряди українського народу.

Характеристика звичаїв і обрядів українського народу. Методика проведення українських національних свят і обрядів у д/з.

Обряд як одна з першооснов усної народної творчості. Історія виникнення і розвитку української календарної обрядовості. Історичні традиції, обряди і сучасність.

Народні свята літнього, осінньо-зимового циклів. Методика проведення свят, дозвілля.

Ознайомлення дітей з рідним краєм.

Рідний край, рідна земля. Україна Батьківщина. Столиця України. Методика ознайомлення дітей з рідною вулицею, містом (селом), краєм у різних вікових групах.

Методика ознайомлення дітей із символами України.

Історична і державна символіка України. Герб України. Прапор – державний символ України. Історичний і державний гімн, його символічна характеристика.

Національні символи українського народу. Рушник – Фольклорний символ України. Види рушників, їхня регіональна характеристика. Методика ознайомлення дітей з рушниками, навчання вишиванню рушників.

Методика ознайомлення дітей з рослинними символами в різних вікових групах.

Змістовий модуль 2. Методика ознайомлення дітей з родинною обрядовістю та промислами і ремеслами українців, зі національним мистецтвом та побутом українців.

Методика ознайомлення дітей з родинною обрядовістю

Релігія в житті українського народу. Шлюб та сімейні відносини в Україні. Методика ознайомлення дітей з родинними стосунками та сімейними традиціями України.

Ознайомлення дітей з побутом українського народу

Традиційні поселення українців і народне житло українського народу. Основні типи традиційних поселень українців. Традиційне народне житло. Інтер'єр українського житла і подвір'я, його регіональна характеристика. Внутрішнє планування житлових приміщень. Меблі. Художнє оформлення житла. Методика ознайомлення дітей з обрядами,

символікою, традиціями, зв'язаними з житлом, історією назви рідного краю. Сучасне українське село.

Побут населення України і методика ознайомлення дітей з побутом українського народу. Український національний одяг. Українська національна кухня. Методика ознайомлення дітей із побутом українського народу в різних вікових групах.

Ознайомлення дітей з ремеслами українського народу

Традиційні види господарської діяльності українців. Методика ознайомлення дітей з народними промислами і ремеслами. Українські промисли і ремесла українського народу, їхня регіональна характеристика.

Прилучення дітей до народних ремесел. Організація групової роботи в дошкільному закладі. Форми, методи і прийоми ознайомлення дітей з народними промислами і ремеслами різних регіонів України в різних вікових групах.

Народні знання і світоглядні уявлення. Ази народної метеорології дітям.

Народна астрологія. Метеорологія, математика і медицина, фітотерапія, народні цілителі. Народні сезонні прикмети. Давній календар українців

Значення знання народних природних прикмет в навчально-виховному процесі в різних вікових групах і методика ознайомлення з ними дітей.

Національним мистецтвом українського народу

Народна музична культура. Народне образотворче мистецтво. Слово в українській культурі: усна та писемна традиція .

3. Рекомендована література

Основна література

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. — Л., 1992.- 251 с.

2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у Світі» - К.: Світич, 2008. – 430 с.

3. Білан М. С, Стельмашук Г. Г. Український стрій. — Л., 2000.- 194 с.

4. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. І допов.- К., Вища шк., 2002.-407с.

5. Васіна О. Літопис українського одягу. — К.: Знання, 2002. -243 с.

6. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки / Упоряд. Н.С.Шумада. – К.: Веселка, 1989. – 606 с.

7. Козлова С.А. Как знакомить детей с родным краем // Дошкольное воспитание. – 1981. - № 5. – С. 9-11.

8. Культура і побут населення України. — К.: Знання, 1993.- 234с.

9. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2001. – 475с.

10. Обручев С.В. Вивчай свій рідний край. – К.: Радянська школа, 1953. – С. 134.

11. Сергійчук В.І. Національна символіка України.— К.: Знання, 1992.- 136 с.
 12. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. - К.: Знання, 1985. – 367 с.
 13. Сухомлинський В.А. Батьківська педагогіка. – К.: Знання, 1979. – 274 с.
 14. Українське народознавство: Навч. посіб. /За ред.. С.П.Павлюка.-2-ге вид.-К.:Знання, 2004.- 570с.
- Додаткова література**
1. Артюх Л. Ф. Українська народна кулінарія. — К.: Знання, 1977.- 189 с.
 2. Данилюк А. Г. Українська хата. — К.: Знання, 1991.- 73 с.
 3. Іваницький А. Українська народна музична творчість. – К.: Знання, 1990.- 271 с.
 4. Коровицький О. О., Тканко З. О. Моделювання костюма в Україні ХХ ст. — Л., 2000. -194 с.
 5. Мій рідний край, моя земля: Українське народознавство у дошкільному закладі /Програма та довідковий матеріал вихователям дошкільних закладів. – Одеса, 1993.- 35 с.
 6. Самсоник Н.Ф. Народна мудрість // Дошкільне виховання. – 1989. - № 3.- С.13-15.
 7. Семиліточка. Українські народні казки. – К.: Веселка, 1999.- 318 с.
 8. Скуратівський В. Українські традиції, свята та обряди // Дошкільне виховання. – 1992. - № 2-3. – С. 14-15.
 9. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. – К.: Знання, 1991. – 174 с.
 10. Стельмахович М.Г. Українська етнопедагогіка // Радянська школа. – 1989. - № 6.- С. 25-27.
 11. Стельмащук Г. Г. Традиційні головні убори українців. — К., 1993.- 95 с.
 12. Тищенко Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України. — К, 1992. -375 с.
 13. Чебатюк О.Ю. Календарно-обрядові пісні. – К.: Знання, 1987.- 116 с.
 14. Шкаріна Л.Ф. Ознайомлення дітей з творами живопису// Дошк. виховання. – 1993.-№1. –С.14-16.
 15. Яницька О.Ю. Українські народні рухливі ігри для дітей старшого дошкільного віку.— Рівне, 1992.- 173 с.

Internet – ресурси

1. <http://etno.uaweb.org>
2. <http://tvory.com.ua>
3. <http://traditions.org.ua/>
4. <http://www.library.kherson.ua/>(Краєзнавство Херсонщини).
5. <http://slovogray.narod.ru/>
6. <http://doshkolenok.kiev.ua>

7. <http://www.planeta.co.ua/>

8. <http://graceukrainian.com>

9. <http://mamaclub.ua>

10. <http://angelyatko.com.ua>

11. <http://teacher.at.ua>

12. <http://proridne.org>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання. Оцінка якості засвоєння навчальної програми включає поточний контроль (усний індивідуальний, письмовий, виконання практичних завдань) та підсумковий контроль (залік).

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ
Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 01. Освіта
спеціальності 012 Дошкільна освіта
(Шифр за ОПП 1.3.18)

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології, кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Культура мовлення і виразне читання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 012 Дошкільна освіта.

Предметом є норми літературної мови, види спілкування, його принципи і правила, етичні норми спілкування, функціональні стилі мовлення, основи мистецтва слова, техніка виразності мовлення, труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Сучасна українська мова з практикумом», «Дитяча література», «Усна народна творчість», «Українська мова за професійним спрямуванням». «Ономастика», «Діалектологія», «Стилістика».

Програма навчальної дисципліни складається з 4 змістових модулів:

1. Літературна мова – основа культури мовлення. Унормованість української мови. Комунікативні ознаки культури мовлення.

3. Техніка виразності мовлення . Особливості складання художньої розповіді та читання творів різних жанрів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Культура мовлення і виразне читання» - дати студентам відомості про основні поняття культури мови як наукової дисципліни, удосконалити їх навички володіння нормами українського літературного слововживання, образним і виразним мовленням, розвивати вміння виразно читати твори різних жанрів та складати різні види художньої розповіді.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Культура мовлення і виразне читання» є:

теоретичні:

- вивчити теоретичні засади культури мовлення та виразного читання;
- ознайомити з нормами літературної мови, видами спілкування, його принципами і правилами;

- дати поняття про етичні норми спілкування, функціональні стилі мовлення, основи мистецтва слова, труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства.

практичні:

- закріпити і вдосконалити навички володіння нормами української літературної мови;

- сформувати комунікативну компетенцію спеціаліста;

- навчити професійному спілкуванню в галузі обраної спеціальності;

- розвинути мовну майстерність щодо підготовки до професійних ситуацій спілкування (ведення батьківських зборів, проведення спортивних свят, ранків);

- розширити вміння користуватися принципами сучасного красномовства, такими, як логічність, точність, доречність, образність та виразність мовлення;

- підготувати студентів до організації роботи з художніми творами та їх виразного читання.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- загальнопедагогічні - володіння базовими інваріантними психолого-педагогічними знаннями й вміннями, обумовленими успішністю вирішення широкого кола виховних і освітніх завдань в різних педагогічних системах; це відповідність певним професійно-педагогічним вимогам незалежно від спеціалізації майбутнього педагога; це володіння сукупністю загальнолюдських якостей особистості, необхідних для успішної професійно-педагогічної діяльності;

- інформаційна - здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації;

- продуктивна - здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

- рефлексивна - здатність до рефлексії, до переосмислення стереотипів власного досвіду. У процесі рефлексії забезпечуються самопізнання, саморозвиток і саморегуляція особистості, що сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності;

- автономізаційна - здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність.

- комунікативні - встановлення правильних взаємовідносин з вихованцями, які сприяли б найбільш ефективному вирішенню завдань навчання і виховання; прояв шанобливого, зацікавленого відношення до тих цінностей, які складають зміст позиції дитини, яким би воно простим і нецікавим не здалося; володіння прийомами професійного спілкування з колегами;

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- головні вимоги курсу основ культури і техніки мовлення, місце та значення предмету у професійній підготовці вихователя;
- техніку мовлення у єдності її елементів як необхідну передумову словесної дії;
- комунікативні ознаки мовлення;
- місце і значення засобів логіко-емоційної виразності в загальній системі виразного читання;
- класифікацію і принцип застосування позамовних засобів виразності в процесі читання, мовлення;
- значення правильного мовного дихання для читця;
- способи визначення емоційного навантаження наголошених слів;
- основні мелодичні зміни і позначення їх на письмі;
- види і форми розповідання;
- кращі зразки української дитячої літератури;
- теоретичний спосіб членування тексту на мовні такти;
- особливості читання і розповідання творів різних жанрів.

вміти:

- володіти засобами культури і техніки мовлення;
- управляти диханням у процесі мовлення, читання;
- володіти правильною і чіткою дикцією, силою, чистотою і висотою голосу, орфоепічними нормами вимови;
- в процесі спілкування використовувати основні правила мовленнєвого етикету;
- виразно читати твори художньої літератури різних жанрів;
- членувати текст на мовні такти;
- професійно володіти мистецтвом слова;
- використовувати знання з теорії літератури, розрізняти літературні роди та жанри.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 105 /3,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Літературна мова – основа культури мовлення. Унормованість української мови. Комунікативні ознаки культури мовлення.

Культура мовлення як предмет вивчення. Значення мови у розвитку особистості. Визначення поняття «культура мовлення». Аспекти цього поняття. Зв'язок культури мовлення з іншими дисциплінами. Чинники, що визначають рівень культури мовлення. Умови ефективного удосконалення мовленнєвої культури. Мовленнєва діяльність вчителя як елемент педагогічної майстерності. Виховання культури мовлення педагога. Ознаки мовлення вчителя.

Мова і мовлення в житті людини. Усне мовлення. Мова і мовлення в житті людини. Функції мови і мовлення. Форми існування мови і мовлення. Відмінність між усною і писемною формами мовлення. Реалізація значення слова у мовленні. Усне мовлення, його основні особливості.

Літературна мова – основа культури мовлення. Лексичне багатство мови. Літературна мова – вища форма національної мови. Етапи розвитку літературної мови. Форми існування літературної мови. Монологічне і діалогічне (полілогічне) мовлення. Застосування усного і писемного мовлення у різних сферах життя. Лексичне багатство мовлення.

Мовленнєвий етикет. Формули і тональності мовленнєвого етикету. Поняття „мовний етикет”. Історія виникнення етикету. Формули й тональності мовленнєвого етикету. Вплив ситуації мовлення на мовний етикет. Зв’язок традицій українського народу з правилами мовного етикету. Відображення мовного етикету в усній народній творчості.

Нормативність і варіативність мовних одиниць. Унормованість літературної мови. Критерії мовної норми. Види норм української літературної мови: а) орфоепічні норми; б) лексичні норми; в) граматичні норми; г) стилістичні норми; д) орфографічні норми; е) пунктуаційні норми. Варіативність мовних одиниць. Кодифікація мови.

Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Образність мовлення. Образність – показник виразності мовлення. Категорія образності. Дослідження вчених – психологів щодо образності мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Правильність мовлення.

Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Визначення поняття «правильний». Категорії правильності мовлення: норма і правило. Взаємозв’язок норми і правила. Головні ознаки літературної норми. Нормативність мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Логічність мовлення. Рівні мовленнєвої діяльності. Логічність як ознака культури мовлення. Предметна і понятійна логічність. Формування логічного мовлення. Причини помилок у логіці. Логічність – ознака функціональних стилів літературної мови.

Точність мовлення. Мовні штампи і канцеляризми. Точність – одна з головних ознак культури мовлення. Зв’язок точності мовлення з правильністю і логічністю. Точність у різних функціональних стилях. Критерії досягнення точності. Лексичні ресурси точності: а) синоніми; б) омоніми; в) пароніми; г) багатозначні слова.

Доречність мовлення. Мовні штампи і канцеляризми. Доречність – ознака культури мовлення. Доречність мовлення у різних функціональних стилях. Контекстуальна доречність. Ситуаційна доречність. Умови набуття навичок доречного мовлення. Взаємозв’язок доречності з іншими комунікативними ознаками культури мовлення.

Чистота мовлення. Позалітературні елементи у мовленні. Визначення поняття «чистота мовлення». Залежність чистоти мовлення від дикції. Нелітературне слововживання – небезпека для культури мовлення: а) використання просторічних слів і жаргонізмів; б) сфери застосування діалектної лексики; в) канцеляризми і професіоналізми – ознаки бідності мовлення; г) лайливі і вульгарні слова; д) недоречне вживання іншомовних слів; е) вживання слів – паразитів.

Достатність і ясність мовлення. Зв'язок достатності і ясності з іншими комунікативними ознаками. Яке мовлення можна вважати достатнім і зрозумілим. Вплив мовної структури та позамовних обставин на достатність і ясність мовлення.

Милозвучність мовлення. Тавтологія. Повтори. Правка тексту. Усунення збігів голосних і приголосних звуків. Інші засоби милозвучності. Тавтологія. Повтори. Правка тексту.

Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Багатство і різноманітність мовлення. Багатство і різноманітність як ознаки культури мовлення. Зв'язок між даними поняттями. Шляхи досягнення багатства і різноманітності мовлення. Джерела багатства і різноманітності мовлення: а) лексичне і фразеологічне багатство; б) семантичне багатство; в) стилістичне багатство.

Культура писемного мовлення. Текст як одиниця мовлення. Культура мовлення і письмо. Текст. Будова тексту.

Змістовий модуль 2. Техніка виразності мовлення як елемент педагогічної техніки. Особливості складання художньої розповіді та читання творів різних жанрів.

Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії. Техніка мовлення, її чинники. Дихання. Типи дихання. Гігієнічні правила дихання. Дикційна та орфоепічна чистота мовлення. Голос. Природні якості і постановка голосу. Якості розвиненого голосу. Гігієна голосу.

Засоби логіко-емоційної виразності читання (ЗЛЕВЧ). Поняття засобів логіко-емоційної виразності. Інтонація як мовленнєве явище на слуховому рівні сприймання. Місце засобів логіко-емоційної виразності в загальній системі виразного читання. Значення засобів логіко-емоційної виразності читання для професійної підготовки вчителя.

Теоретичні положення і методика практичного використання засобів логіко-емоційної виразності. Паузи. Види пауз. Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Тактовий логічний наголос. Головний логічний наголос. Методика мовлення. Значення методики мовлення для вираження змісту фрази. Основні мелодичні ходи, позначення їх на письмі. Темп мовлення.

Невербальні засоби спілкування. Міміка і жест як компоненти виразності. Міміка і жести – складові позамовних засобів спілкування. Класифікація жестів. Поради щодо піднесення культури мовлення. Використання невербальних засобів спілкування вихователем у своїй роботі.

Усний текст. Дискурс. Висловлювання. Текст як об'єкт вивчення. Основні ознаки тексту. Основні елементи тексту. Особливості роботи над усним текстом. Поняття про дискурс. Поняття про висловлювання.

Культура діалогу вихователя. Особливості педагогічного спілкування, його основні функції. Структура педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Моделі педагогічного спілкування. Культура

мовлення як складник професійної майстерності педагога. Методика саморозвитку мовленнєвої культури майбутнім педагогом .

Публічний виступ і культура мовлення. Публічний виступ. Жанри сучасного публічного мовлення. Специфіка публічного виступу та особливості його структури. Інформативне, аргументуюче і дискусійне мовлення. Особливості підготовки виступу: продумування його композиції, написання тексту, підготовка до проголошення. Вимоги до особистості оратора. Основні прийоми встановлення контакту з аудиторією під час публічного виступу. Публічний виступ у професійній діяльності вихователя.

Особливості читання творів різних жанрів. Види оповідань. Особливості читання оповідань. Казка як літературний жанр. Читання казок. Вірші. Специфіка читання віршів. Байки. Попередня робота над текстом байки. Виразне читання драматичного твору. Драматизація та інсценізація. Складання сценарію

Підготовка твору для читання та аналізу його з дітьми. Попередній аналіз тексту. Визначення виховної, пізнавальної та художньо-естетичної вартості тексту. Окреслення завдань читця та аналізу твору з дітьми. Літературознавчий аналіз твору. Дієвий аналіз твору.

Художня розповідь. Розповідь як жанр мовлення, як один із видів монологічної словесної дії. Художня розповідь, її види. Розповідання за матеріалами із життя видатних людей. Розповідання за матеріалами художніх творів. Композиція художньої розповіді. Розповідання за матеріалами із життя видатних людей. Розповідання за матеріалами художніх творів. Композиція художньої розповіді .

3.Рекомендована література

Основна література

- 1.Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів, 1990. – 231с.
- 2.Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2003. – 432с.
- 3.Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття: Навч.посібник. – К.: Вища школа, 1990. – 175 с.
- 4.Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч.посібник. – 2-е вид..випр. і доп. – К.: Ліра – К,2007. – 240 с.
- 4.Муромцева О.Г., Жовтобрюх В.Ф. Культура мови вчителя.- Харків, 1998. – 206с.
- 5.Олійник Г.А. Виразне читання. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. 224с.
- 6.Радевич- Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001. – 184 с.
- 7.Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216с.
- 8.Струганець Л. Теоретичні основи культури мови. – Тернопіль, 1997. – 125с.

Додаткова література

- 1.Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2001. – 348 с..
- 2.Білоусенко П.І. Учїться висловлюватися. – К., 1990.- 112с.
- 3.Головин Б.Н. Основы культуры речи. – М., 1980. – 235с.
- 4.Горбушина Л.А., Николаичева А.А. Выразительное чтение. – М., 1978. – 176с.
- 5.Ильяш М.И. Основы культуры речи. – Киев; Одесса, 1984. – 187с.
- 6.Культура української мови: Довідник. – К., 1990. – 302с.
- 7.Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985. – 360с.
- 8.Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник – довідник. – К., 1995.- 94.
- 9.Ділова українська мова / За заг. ред. Бабич Н.Д. – Чернівці, 1996. – 276с.
- 10.Орфоепічний словник української мови: У 2 т. – К., 2001.
- 11.Погрібний М.І. Словник наголосів. – К.: 1992. – 108 с.
- 12.Чмут Г.К. Культура спілкування. – Хмельницький, 1996. – С.145.

Internet – ресурси

1. <http://shkola.ostriv.in.ua>
- 2.<http://textbooks.net.ua/> (Ораторське мистецтво (Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.)
- 3.<http://litmisto.org.ua/> (Дудик П. Стилїстика української мови:Навч. посіб.,- К.:Академія, 2005.- 368 с.)
- 4.<http://lib.ru/CULTURE/STANISLAWSKIJ/akter.txt> (Станіславський К. Робота актера над собою)

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання. Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5.Засоби діагностики успішності навчання. Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПІ 126)

Програма розроблена

Мельничук Юлією Юріівною, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри філології

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Мови національних меншин» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є мови національних меншин України.

Міждисциплінарні зв'язки: «Сучасна українська мова з практикумом», «Сучасна російська мова з практикумом», «Англійська мова», «Методика навчання мов національних меншин».

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: «Кириличні мови національних меншин», «Некириличні мови національних меншин».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Мови національних меншин» є формування світоглядної, лінгвістичної, громадянської компетентностей через оволодіння студентом початкових теоретичних відомостей про мовну політику й мови національних меншин України, керуючись якими майбутній учитель початкових класів буде в змозі раціонально планувати й забезпечувати процес навчання мов національних меншин, підвищуючи його ефективність.

1.2. Основними теоретичними завданнями дисципліни «Мови національних меншин» є:

- вивчення понять «мовна політика», «мови національних меншин» та нормативних документів, що обумовлюють застосування цих понять;
- короткий історичний огляд розвитку мов національних меншин;
- дослідження співвіднесеності лінгвістичних особливостей близькоспоріднених мов;
- загальна характеристика мов національних меншин на сучасному етапі розвитку.

Практичні завдання дисципліни:

- ознайомлення з мовами національних меншин на початковому рівні;

- поглиблення знань студентів щодо структурно-типологічних особливостей російської мови, особливо її правопису;
- професійно-методична підготовка студентів до роботи в школах з мовами навчання національних меншин.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- **Інформаційно-аналітична.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

- **Комунікативна.** Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різними стилями мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

- **Філологічна компетентність.** Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

- **Громадянська компетентність.** Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

- **Етична.** Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

- **Соціокультурна.** Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

1.4. Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- мовну ситуацію та мовну політику в Україні на актуальному етапі розвитку суспільства;
- історію розвитку мов національних меншин України в їх взаємозв'язку з українською мовою;
- структурно-типологічні характеристики кириличних і некириличних мов національних меншин України.

вміти:

- 1) відрізнити мови національних меншин;
- 2) усно користуватися елементарними мовними формулами мов національних меншин;
- 3) письмово орфографічно й пунктуаційно грамотно виражати думки російською мовою;
- 4) попереджати і переборювати інтерференцію російської мови.

володіти навичками:

- 1) аналізу схожого та відмінного матеріалу в мовах національних меншин
- 2) корекції мовно-мовленнєвих помилок, спричинених впливом близькоспоріднених мов;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин /3,5кредити ECTS – денна форма.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.«Кириличні мови національних меншин».

Мовна політика України. Державна мова. Мови національних меншин України. Історія слов'янських мов. Взаємозв'язок білоруської, болгарської, російської і української мов. Кирилична писемність. Білоруська мова як мова національних меншин. Болгарська мова як мова національних меншин. Російська мова як мова національних меншин. Типологічні особливості російської мови. Фонетична система російської мови. Орфографія російської мови. Особливості словотвору російської мови. Морфологічна система російської мови. Порівняльна характеристика синтаксису російської мови.

Змістовий модуль 2. «Некириличні мови національних меншин».

Різноманітність некириличних мов національних меншин України. Західнослов'янські мови: польська і словацька. Особливості молдовської і румунської мов. Типологічні особливості німецької мови. Новогрецька мова як сучасна мова спілкування греків. Неіндоєвропейські мови національних меншин: угорська мова, іврит. Мови тюркського походження: гагаузька і кримськотатарська.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Антошкіна Л. Соціолінгвістика: навч. посібник / Л. Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов. – Донецьк : ТОВ «Юго-ВостокЛтд», 2007. – 360 с.
2. Бакуліна Н.В. Мова Іврит. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою / Н.В.Бакуліна - Вид-во: "Букрек", 2014. - 144 с.
3. Белл Р.Т.Социалингвистика: цели, методы и проблемы/ Под ред. д.филол. н., проф. А. Д. Швейцера. – М.: Междунар. отношения,1980.– 320 с.
4. Дешериев Ю.Д. Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка /Ю.Д. Дешериев, М.В. Панов и др. – М.: Наука, 1988. – 200 с.
5. Дотримання прав національних меншин в Україні [Текст] / ред.Л.Кузіна. – К.: Молодіжна Альтернатива, 2011. -156 с.
6. Історія грецької мови : підруч./ Л. Л. Звонська. - К. : Вид.-полігр. центр "Київський ун-т", 2011. – 384 с.
7. Карасик В.И. Язык социального статуса. – М.: Академия, 2002.- 495 с.
8. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. - М.: Междунар.отношения, 1980. – 224 с.
9. Кононенко І.В. Прикметник у слов'янських мовах /І.В.Кононенко – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2009. – 495 с.
10. Кулаксіз О. С Гагаузька мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Кулаксіз О. С., Арнаут Ф. І. та ін./ - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.
11. Лазебна О.А. Прислівники оцінки у сучасній німецькій мові Німеччини та Австрії: соціолінгвістичний та лінгвостилістичний аспекти: монографія / О. А. Лазебна. – Київ: НТУУ «КПІ» Вид-во «Політехніка», 2016. – 227 с.
12. Польська мова для початківців :Навч. посіб. / О. Г. Лозинська; Укроопспілка. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2004. - 176 с.
13. Семчинський С.В. Румунська мова: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ С.В.Семчинський. - Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2007. - 248 с.
14. Терзі В.С. Болгарська мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Терзі В.С. - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.
15. Українсько-кримськотатарський розмовник / Упоряд.: Т. Ю. Кандимов, С. Х. Кандимова. – К. Школа, 2006. – 128 с.
16. Швейцер А.Д. Современная социалингвистика: Теория, проблемы, методы./ А. Д. Швейцер. - М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 176 с.

Додаткова література

1. Багрянцева В.А. Русский язык: Учебное пособие для старших классов школ гуманитарного профиля / В.А. Багрянцева и др. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 560 с.
2. Гольцова Н.Г. Русский язык. 10-11 классы: Учебник для общеобразовательных учреждений. / Н.Г. Гольцова, И.В. Шамшин.– М.: ООО «ТИД «Русское слово–РС», 2006. – 464 с.
3. Гришкова
Р. О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів філологічних спеціальностей / Р.О. Гришкова. - Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2007. — 421 с.
4. Дейкина А.Д. Русский язык: Учебник-практикум для старших классов / А.Д. Дейкина, Т.М. Пахнова. – 6-е изд., испр. – М.: Вербум-М, 2006. – 415 с.
5. Масенко Л. Т. Українська соціолінгвістика: вивчення проблем мовної політики / Л.Т. Масенко // Українська мова. - 2008. - № 1. - С. 13 - 23.
6. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціолінгвістичний напрям у мовознавстві / Г. Мацюк. – Львів, 2008. – 432 с.
7. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: Навчальний посібник / Г. Мацюк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212 с.
8. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика / Н. Б. Мечковская. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 206 с.
9. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К. : Видавничий дім «Києв-Могилянська академія», 2008. – 363 с.
10. Словарь социолингвистических терминов / В. А. Кожемякина, Н. Г. Колесник, Т.Б.Крючкова и др. – М. : Институт языкознания РАН, 2006. – 312 с.
11. Современный русский литературный язык: Учебное пособие для филологических специальностей пед. институтов. Под ред. П.А.Леканта. – М.: Высшая школа, 1988. – 175 с.
12. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Довідково-інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gramota.ru>
2. Електронний лінгвістичний ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://superlinguist.ru/>
3. Курс польської мови для початківців [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=eOpnW0A9DJU&list=PLPGTN92U7VPjVIEqx7Bbr6T1oSzRp1nSK>
4. Офіційний сайт Міністерства науки і освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>

5. Полиглот: выучим немецкий за 16 часов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=h5htd9thidY>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – дифзалік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому (тестовому контролю).

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПП 1.3.5.1.2)

Програма розроблена

Мельничук Юлією Юріївною, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри філології

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання мов національних меншин» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є методика навчання мов національних меншин.

Міждисциплінарні зв'язки: «Методика навчання української мови у загальноосвітніх навчальних закладах із мовами національних меншин», «Методика навчання російської мови у початкових класах шкіл з українською мовою навчання» «Методика навчання української мови», «Сучасна українська мова з практикумом», «Сучасна російська мова з практикумом».

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

«Особливості вивчення мов національних меншин у початкових класах загальноосвітніх середніх закладів», «Навчання мов національних меншин на початковому етапі», «Навчання мов національних меншин на подальшому етапі».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методика навчання мов національних меншин» є оволодіння студентом комплексом фахових компетентностей, керуючись якими майбутній учитель початкових класів буде в змозі раціонально планувати й забезпечувати процес навчання мов національних меншин, підвищуючи його ефективність.

1.2. Основними **теоретичними** завданнями дисципліни «Методика навчання мов національних меншин» є:

- вивчення мети та змісту навчання мов національних меншин у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів;
- дослідження співвіднесеності лінгвістичних особливостей близькоспоріднених мов у методичних цілях;

- аналіз особливостей процесу засвоєння мов в умовах білінгвізму та полілінгвізму.

Практичні завдання дисципліни:

- ознайомлення з державними документами, що регламентують процес вивчення мов національних меншин у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів;

- з'ясування ролі лінгводидактичних методів, прийомів і засобів навчання для корекції мовно-мовленнєвих умінь молодших школярів, отриманих на уроках рідної мови;

- професійно-методична підготовка студентів до роботи в школах з мовами навчання національних меншин.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

- *Загальнонавчальна.* Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

- *Соціокультурна.* Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

- *Методична компетентність.* Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету.

- *Професійно-комунікативна компетентність* Здатність актуалізовувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- 1) методологічні та лінгвістичні основи методики викладання мов національних меншин в умовах білінгвізму та полілінгвізму;
- 2) специфічні методи і прийоми корекції мовленнєвих і мовних умінь і навичок молодших школярів;
- 3) зміст і вимоги програм з мов національних меншин для початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів, особливості посібників і навчальних комплексів для початкової школи;
- 4) типові труднощі засвоєння та оволодіння мовою учнів в умовах близькоспорідненого білінгвізму або полілінгвізму.

вміти:

- 1) співвідносити і пов'язувати навчальний матеріал і систему роботи з основними знаннями з педагогіки, психології, мовознавства;
- 2) моделювати урок, складати його план-конспект;
- 3) користуватися найбільш ефективними методами і прийомами навчання мови;
- 4) попереджати і переборювати інтерференцію російської мови;
- 5) організовувати транспозицію матеріалу з рідної мови на уроки мов національних меншин.

володіти навичками:

- 3) аналізу схожого та відмінного матеріалу в мовах навчання національних меншин
- 4) корекції мовно-мовленнєвих помилок учнів, спричинених впливом близькосопріднених мов;
- 5) організовувати вільне спілкування учнів українською мовою.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Особливості вивчення мов національних меншин у початкових класах загальноосвітніх середніх закладів».

Теоретичні основи методики навчання мовнаціональних меншин. Специфічні принципи і методи навчання мов національних меншин. Зміст навчання мов національних меншин. Програми, підручники, навчально-виховні комплекси з мов національних меншин. Лінгвістичні основи вивчення мов національних меншин. Психолінгвістичні особливості навчання мов національних меншин в умовах білінгвізму або полілінгвізму. Форми навчання мовам національних меншин. Вимоги до уроків з мов навчання національних меншин.

Змістовий модуль 2. «Навчання мов національних меншин на початковому етапі».

Характеристика й основні напрями роботи в період усного практичного курсу. Зміст і методика звукової роботи в період усного практичного курсу. Напрями і види роботи з розвитку мовлення (лексичні й граматичні

навички) в період усного практичного курсу. Розвиток комунікативних умінь у період усного практичного курсу. Особливості уроку усного практичного курсу.

Змістовий модуль 3. «Навчання мов національних меншин на подальшому етапі».

Вивчення фонетико-графічного матеріалу на уроках мов національних меншин. Методика вивчення орфографічного матеріалу. Методика вивчення мовного матеріалу. Методика розвитку навичок читання мовами навчання національних меншин. Розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності на уроках мов навчання національних меншин. Аналіз досвіду навчання мов національних меншин у початкових класах.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Біляєв О.М. Сучасний урок української мови/О.М.Біляєв. – К.: Рад. шк., 1981. – 176с.
2. Бакуліна Н.В. Мова Іврит. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітні навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Н.В.Бакуліна - Вид-во: "Букрек", 2014. - 144 с.
3. Гудзик І.П. Аудіювання українською мовою. Вчимося слухати і розуміти почуте (для шкіл національних меншин): Посібник для вчителі впочаткової школи / Гудзик І.П. . – К.: Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
4. Волошина А.П. Методика навчання російської мови в початковій школі (для шкіл з українською мовою навчання)/А.П.Волошина. – Умань, 2011. – 125 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти. Українська мова в школах з навчанням мовами національних меншин // Початкова школа. – 2011.- №7. С.1-18.
6. Дешериев Ю.Д. Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка /Ю.Д. Дешериев, М.В. Панов и др. – М.: Наука, 1988. – 200 с.
7. Дотримання прав національних меншин в Україні [Текст] / ред.Л.Кузіна. – К.: Молодіжна Альтернатива, 2011. -156 с.
8. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку / Зимняя И.А. . – М.: Рус. яз.,1989. – 219с.
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Українська мова (державна) // Початкова школа. – 2008. - №8. – С.16-20.
10. Кулаксіз О. С Гагаузька мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітні навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Кулаксіз О. С., Арнаут Ф. І. та ін./ - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.
11. Павлик О.А. Система вправ з розвитку писемного мовлення третьокласників на уроках української мови/О.А.Павлик// Збірник наукових

праць. Педагогічні науки. - Випуск 20. Частина I. – Херсон: Айлант, 2001. – С.143-148.

12. Пахненко И.И. Методика преподавания русского языка в начальной школе с украинским языком обучения: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений специальности «Начальное обучение»/И.И.Пахненко. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 336 с.

13. Пашковская Н.А. Лингводидактические основы обучения русскому языку: Пособие для учителя/Н.А.Пашковская. – К.: Рад. школа, 1990. – 192с.

14. Пентилюк М.І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання /М.І. Пентилюк. – К.: Рута, 2000. – 128с.

15. Петрук О.Українська мова як державна (для початкових класів ЗНЗ із національними мовами навчання). 1-4-й класи/О.Петрук// Початкова освіта. – 2012. - Квітень, №14-15.

16. Терзі В.С. Болгарська мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Терзі В.С. - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.

17. Трунова В.А. Розвиток мовлення молодших школярів в умовах білінгвізму /В.А.Трунова. – К.: Вища шк., 2001. – 98с.

18. Хорошковська О.Н. Лінгводидактична система початкового навчання української мови у школах з російською мовою викладання / О.Н.Хорошковська. - К.: УкрНДІПСК, 1999. – 305с.

19. Хорошковська О.Н. Методика навчання української мови у початкових класах шкіл з російською мовою викладання/О.Н.Хорошковська. – К.: Промінь, 2006. – 256 с.

Додаткова література

1. Біляєв О.М. Урок української мови в школі з російською мовою навчання/О.М.Біляєв// УМЛШ. – 1990. - №9. – С. 5-13.

2. Большакова І. Ситуативна навчально-мовленнева діяльність школярів на уроках української мови / І.Большакова// Початкова школа. – 2002. - №10. – С.9-11.

3. Воскресенська Н.О. Дидактичний матеріал з розвитку мови в 4 класі :Посібник для вчителів / Воскресенська Н.О., Свашенко А.О. – К.: Рад. шк., 1990. – 96с.

4. Горбунцова Т.Ю. Навчання української мови в 2-4 класах шкіл з російською мовою викладання: Посібник для вчителів початкових класів /Т.Ю.Горбунцова. –К: Рад.шк.,1963. – 179с.

5. Коваленко О.Українська мова для ЗНЗ з навчанням російською мовою. Усний курс. 1-й клас / Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. // Початкова освіта. – 2012. - Квітень, №14-15 (вкладка).

6. Лапшина І.Російська мова для ЗНЗ з навчанням українською мовою. 1 клас/ Лапшина І.М., Зорька Н.М. // Початкова освіта. – 2012. - Квітень, №14-15 (вкладка).

7. Сміліченко Я. Перспективність і наступність у виробленні аудіативних умінь учнів у школах з російською мовою навчання/Я.Сміліченко// Початкова школа. – 2011. - №3. – С.31-34.
8. Сокирко М.В. Вивчення української мови в 3 класі шкіл з російською мовою навчання /М.В.Сокирко – К.: Рад. шк., 1982. – 143с.
9. Тельпуховська Ю. Переклад у системі початкового навчання української мови російськомовних учнів / Ю.Тельпуховська // Початкова школа. – 2002. - №5. – С.39-40; №6. – С.25-27.
10. Ткачєва Л.Ф. Психологические особенности изучения русского языка украинскими детьми в условиях билингвизма/Л.Ф.Ткачєва// Вопросы психологии. – 1991. - №6. – С. 38-44.
11. Ткачєва Л.Ф. Взаимодействие навыков при изучении орфографии в условиях билингвизма /Л.Ф.Ткачєва, Н.В. Ткачєва // Антропоцентризм чи антропофілія? (антропоцентричний аспект психолінгвістичних досліджень). Тези доповідей. – Кривий Ріг: Бібліотечка "Саксагані", 1998. – С.98-101.
12. Хорошковська О. Використання ігрових вправ у процесі формування усного українського мовлення учнів 1 класу шкіл з національними мовами навчання /О.Н.Хорошковська// Початкова школа. – 2012. - №7. – С.23-26.
13. Хорошковська О. Текст як основа розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності на уроках української мови /О.Н.Хорошковська, О.Петрук // Початкова школа. – 2011. - №1. – С.12-14.
14. Хорошковська О.Н. Про зміст навчання української мови у школах нацменшин та критерії його відбору/О.Н.Хорошковська// Початкова школа – 1999. - №3. – С. 40-42.
15. Хорошковська О.Н. Розвиток мовлення молодших школярів: Посібник для вчителів/О.Н.Хорошковська. - К.: Рад. шк., 1985. - 94с.
16. Хорошковська О.Н. Розвиток українського мовлення молодших школярів / О.Н.Хорошковська // Початкова школа – 1997. - №8. – С. 14-17.
17. Хорошковська О.Н. Розвиток умінь розмовляти по-українськи // Вивчення укр. мови в 2-3 кл.: Збірник статей/О.Н.Хорошковська. – К.: Рад. шк., 1984. – С. 27-33.
18. Хорошковська О.Н. Тренувальні методи навчання державної мови /О.Н.Хорошковська // Початкова школа – 1996. - №10. – С. 39-41.
19. Хорошковська О. Формування умінь мовленнєвої діяльності (аудіювання й говоріння) в учнів початкових класів на уроках української мови як державної/О.Н.Хорошковська// Початкова школа. – 2011. - №12. – С.12-15.

Інтернет-ресурси

1. Методичні рекомендації щодо викладання мов національних меншин в 2017-2018 навчальному році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-mov-natsionalnyh-menshyn-integrovanogo-kursu-literatura-v-2016-2017-navchalnomu-rotsi/>

2. Офіційний сайт Міністерства і освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
3. Сайт учителя початкових класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://metodportal.net>
4. Щомісячний журнал // Початкова школа[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm>
5. Українська мова у школах національних меншин // О.Хорошковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Umlsh/2010_8/Horoshkovska.pdf

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – дифзалік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому (тестовому контролю).

ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС: ІСТОРІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛЕКСИКОЛОГІЯ, ТЕОРЕТИЧНА ФОНЕТИКА, ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПП 2.2.8.2)

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Теоретичний курс англійської мови» містить «Історію англійської мови», «Лексикологію англійської мови», «Теоретичну фонетику англійської мови», «Теоретичну граматику англійської мови». Вона складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки з освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр, напрямку підготовки – 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичний курс англійської мови, диференцований за рівнями – історія мови, лексикологія, фонетика, граматики.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу історії англійської мови дослідити різноманітні цілі як теоретичні, так і практичні. Сучасна англійська мова відображає багатовікову історію її розвитку і охоплює найбільш вагомими моменти в історії розвитку англійської мови становлення фонетичної системи, розвиток граматичного строю, зміни словникового запису слів у зв'язку із змінами його умов суспільного функціонування. Метою лексикології є вивчення та системний опис словника англійської мови по відношенню до її походження, розвитку та використанню в мовленні; розвиток прагматичних навичок слововживання та вміння вести самостійне мовознавче дослідження. Мета курсу теоретична граматики - представити системне, послідовне вивчення граматичної структури сучасної англійської мови, дати аналіз англійський граматичної структури у світлі загальних принципів лінгвістики. Це має намір включити в число випадків обговорення різних поглядів вчених. Наслідком є здобуття прозорості в структурі мови та вміння студентів формувати їх власні думки на те чи інше питання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є теоретичні та практичні завдання, які полягають у наступному:

- **теоретичні:**

- вивчення структурних особливостей мови (фонетичних, граматичних, лексичних) у процесі їх розвитку. При цьому досліджувана дисципліна пропонує діахронічний підхід до вивчення та інтерпретації лінгвістичних явищ, тобто вивчення їх у безперервному на тлі еволюції мови та її системи. До головних методологічних питань, що подаються у лекціях, відносять такі: 1) постійне відмирання елементів старої якості та постійний розвиток елементів нової якості; 2) наявність тісного зв'язку історії англійської мови з історією та культурою англійського народу; 3) взаємозв'язок і взаємозалежність змін окремих сторін структури мови: розвиток аналітичного типу мови і вироблення суворих норм синтаксису; розвиток складної системи часів на основі розвитку системи допоміжних дієслів;

- ознайомлення з відмінностями усного та писемного мовлення, зі стилістичним розшаруванням англійської лексики за сферами її вживання. Дати уявлення про сленг, його роль та функції у різних регістрах мови (зокрема, в мові засобів масової інформації); розвинути навички аналізу мовного матеріалу; ознайомити студентів із загальними закономірностями будови, функціонування та розвитку лексики англійської мови. Сформувати уяву про системність лексики та ролі лексичних категорій (синонімії, антонімії, полісемії) у побудові мовлення;

- ознайомлення студентів з теоретичними дослідженнями граматичної системи англійської мови на основі сучасної лінгвістичної теорії, відношеннями між морфологією та синтаксисом, парадигматичними явищами;

• **практичні:**

- вивчення мови в її еволюції становить перед студентами теоретичні питання, а саме : взаємовідношення статичної і динамічної, значення лінгвістичних й екстралінгвістичних факторів в розвитку мови. Ці питання можуть бути вирішені тільки теоретично, опираючись на знання здобуті з курсу загального мовознавства. Звідси випливає практична мета - навчити студентів застосовувати знання придбані з курсів інших лінгвістичних дисциплін при інтерпретації фактів історичного розвитку мови;

- набуття вміння правильно вибирати та вживати слова в прагматичних ситуаціях; розвинути навички здогадуватися про значення слова за значенням морфем, набути навичок впізнавати та розуміти;

- оволодіння сучасними методами, які застосовуються для вирішення лінгвістичних проблем мовної структури, вміння аналізувати граматичні проблеми з теоретичної точки зору, аргументувати погляди різних авторів.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти: компетентнісний підхід до підготовки студента під час вивчення дисципліни «Теоретичний курс англійської мови» передбачає формування компетентностей з:

- історії формування та розвитку англійської мови;
- становлення фонетичної системи, розвитку граматичної системи та словника;
- особливостей діяхронічного підходу до вивчення та інтерпретації лінгвістичних явищ;
- взаємовідношення статичної і динамічної під час розвитку англійської мови;
- порівняння історії англійської мови з сучасним станом мови;
- орієнтування в різних напрямках розвитку історії мови і методах аналізу мовного матеріалу;
- визначення фонетичних, лексичних, граматичних особливостей англійської мови в різні періоди її розвитку;
- застосування теоретичних знань при інтерпретації фактів історичного розвитку англійської мови;
- володіння основними положеннями нормативної лексикології сучасної англійської мови;
- знання продуктивних моделей, типів та способів словотвору і тенденцій їх розвитку;
- аналізу явищ полісемії, омонімії, паронімії, семантичних груп слів та їх особливостей, запозичень та їх асиміляції;
- володіння навичками аналізу мовного матеріалу;
- вміння правильно вибирати та вживати слова в прагматичних ситуаціях;
- володіння навичками проведення лексикологічного та морфологічного аналізу слова;
- знання граматичного стану англійської мови як системи, частини якої взаємопов'язані певними взаємовідношеннями різного ступеня складності;
- володіння сучасними методами лінгвістичного дослідження, різні інтерпретації проблемних мовних явищ;
- вміння знайти зв'язок теоретичного курсу граматики англійської мови з практичним курсом граматики;
- аналізу та інтерпретації мовного матеріалу з урахуванням різних підходів та точок зору;
- вміння аналізувати граматичні проблеми з теоретичної точки зору та супроводжувати відповіді на питання прикладами.

1.4 Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- історію формування та розвитку англійської мови, у тому числі становлення фонетичної системи, розвиток граматичної системи та словника;
- особливості діяхронічного підходу до вивчення та інтерпретації лінгвістичних явищ;
- взаємовідношення статичної і динамічної, значення лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів розвитку мови;
- основні положення нормативної лексикології англійської мови;
- продуктивні моделі та тенденції розвитку мови; продуктивні типи словотворення, способи словотвору;
- явища полісемії, омонімії, паронімії;
- семантичні групи слів та їх особливості;
- проблему запозичень, їх класифікацію та види асиміляції;
- граматичний стан англійської мови як системи, частини якої взаємопов'язані певними взаємовідношеннями різного ступеня складності;
- сучасні методи лінгвістичного дослідження, різні інтерпретації проблемних явищ.

уміти:

- показати зв'язок історії англійської мови з сучасним станом мови;
- орієнтуватися в різних напрямках розвитку історії мови у методах аналізу, підходах до мовного матеріалу;
- супроводжувати відповідь на питання прикладами.
 - визначити фонетичні, лексичні, граматичні особливості англійської мови в різні періоди її розвитку;
 - застосувати теоретичні знання при інтерпретації фактів історичного розвитку мови;
 - зробити практичні висновки при вивченні певного лексикологічного явища;
 - володіти навичками аналізу мовного матеріалу;
 - правильно вибирати та вживати слова в прагматичних ситуаціях;
 - володіти навичками проведення лексикологічного та морфологічного аналізу слова;
 - використовувати англійські прислів'я та приказки у відповідних ситуаціях;
 - володіти навичками міжкультурного спілкування з використанням різних семантичних груп слів;
 - урахувати фонові знання в процесі вивчення іноземної мови, перекладу та спілкування з носіями мови;
 - показати зв'язок теоретичного курсу з практичним;
 - вміти аналізувати різні підходи до мовного матеріалу;
 - супроводжувати відповіді на питання прикладами.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Питання з теоретичного курсу англійської мови.

Змістовий модуль 1. History of English

1. Causes of evolution of the English language. The connection between the history of the English people and the history of English language.

2. German languages – old and new. The expansion of English in the USA and other countries.

3. Chronological division in the history of English. The Anglo-Saxon, Scandinavian invasion of Great Britain and the Norman conquest.

4. The evolution of the phonetics, its vowel & consonants systems. The role of word-accent in the simplification of word structure. Changes in unstressed vowels. The reverse tendencies, the long & short vowels in Old English undwent.

5. The evolution of the nominal parts of speech in old, middle & new English periods. The changes of the grammatical type. The tendency of simplification.

6. Analytical tendencies in the development of the verb. Grows of the new grammatical categories & new forms within the existing grammatical categories. The sources of the development of the analytical forms.

7. Development of the English vocabulary from old English to Modern English. Analytical tendencies in its development. Vo-calization of consonants.

Змістовий модуль 2. Lexicology

1. The morphological Structure of a Word. The Morpheme. Types of morphemes. Free & bound forms. Monomorphic & polymorphic words. Classification of affixes. Hybrids.

2. The cases of word-formation in English. Conversion. Compounding. Clipping. Blending.

3. General principals of compounding. Specific features of English compounds. Derivational compounds. Reduplicative compounds.

4. Phraseological unites & their characteristic features. Classification of phraseological units.

5. Semantic groups of words. Synonyms. Types of synonyms. Ideographic, stylistic, relative synonyms, total and contextual synonyms. Sources of synonymy.

6. Semantic groups of words. Antonyms & their morphological structure: absolute or root antonyms & derivational antonyms. Homonyms and their classification.

7. Foreign element in the English vocabulary. The Scandinavian, the Classical, the French element. Assimilation of borrowings. Types of assimilation.

Змістовий модуль 3. Theoretical Phonetics

1. Articulatory & physiological classification of English vowels. Differences in the articulation bases of the English, Russian & Ukrainian vowels. Possible mistakes. Peculiarities of pronunciation.

2. Articulatory & physiological classification of English consonants. Differences in the articulation bases of the English, Russian & Ukrainian consonants. Peculiarities of pronunciation.

3. Modification of phonemes in connected speech. Articulatory transitions of vowels & consonants. Cases of assimilation.

4. Structure & function of intonation. Stylistic use of intonation. International styles.

Змістовий модуль 4. Theoretical Grammar

1. Nouns as the central nominative lexemic unit of language.

2. The functional parts of speech.

3. Tense - aspect system in English. Different points of view.

4. The grammatical category of voice in English.

5. The grammatical category of mood. Different points of view.

6. Non-finite verbs. Ing-form problem.

7. Word-order. Actual division of the sentence.

3. Рекомендована література

1. Расторгуева Т.А. История английского языка; Учебник для вузов. - М.: Высш. Шк., 2010. -с. 347

2. Расторгуева Т.А. Курс лекций по истории англ. языка. Вил. 1,2; Учеб. пос. для ин. -в ин. языков ., - М.: Высш шк., 2010 - с. 206

3. Расторгуева Т.А. . Курс лекций по истории англ. языка. Вып. 3,4; Учеб. пос. для ин. -в ин. языков ., - М.: Высш шк., 2003- с. 206

4. Расторгуева Т.А. Очерки по исторической грамматике англ. языка: Учеб-ное, для вузов по спец. "Ин. яз." - М.: Высш. шк., 2001. - 160с.

5. Антрушина Г.Б. и др. Лексикология английского языка; Учеб, пос. для лед. ин-тов М.: Высш. шк., 2001.-223с.

6. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: Учебник для ин-тов и фак. иностр. языка. - 3-е изд., доп.-М.: Высш. шк. 1986.-295с.

7. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка; Учеб. пос. для ин-тов и фак. иностр. яз.- М.: Высш. шк., 1986.- 336с.

Додаткова література

1. Бархударов А.С. Очерки по морфологии современного английского языка.- М.:Высш.школа, 2007.- 443с.

2. Блох М.Н. A course in the theoretical English grammar. – М.: Высш.школа, 2003.- 384 с.

3. Иванов И.П., Теоретическая грамматика английского языка / Иванов И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.И. – М.: Высш.шк. 2007.- 287с.

4. Ильиш Б.А. The structure of Modern English. – Л.:Просвещение, 2002. - 366с.

5. Иофик Л.Л. Reading in the Theory of English Grammar / Иофик Л.Л., Чахоян Л.П., Поспелова А.Г. – Л.:Просвещение, 2001.-186с.

6. Бархударов А.С.Структура простого предложения современного английского языка. – М.:Высш.шк., 2006. – 189с.

7. Плоткин В.Я. Строй английского языка. – М.:Высш.шк., 1986. – 239с.

ІНОЗЕМНА МОВА ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 2 КУРС

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 2.2.7.1)**

Програма розроблена

Валуєвою Ією Вікторівною, кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри філології

Вступ

Програма навчальної дисципліни «**Практичний курс англійської мови**» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення – формування мовної та мовленнєвої компетентностей у процесі навчання англійської мови.

Міждисциплінарні зв'язки. В процесі вивчення даного курсу реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами :

1. Лексикологія.
2. Теоретична граматики.
3. Шкільний курс англійської мови з методикою навчання.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Вибір професії. Медицина . 2. Місто. Їжа. 3. Освіта. Спорт. 4. Подорож. Театр.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Практичний курс англійської мови» є формування у студента лінгвістичної, комунікативної і країнознавчої компетентності, яка полягає у здатності сприймати та продукувати іншомовне мовлення відповідно до умов комунікації, ситуації спілкування з урахуванням адресата і характеру взаємодії партнерів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Практичний курс англійської мови» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – сформулювати вміння правильно з точки зору вимови та використання лексичних одиниць і граматичних структур висловлювати в діалогічному та монологічному мовленні свої думки з приводу побутових, суспільно-політичних тем з використанням стилістичних та емоційно-модальних засобів мови.

практичні – сформувати у студентів професійно-педагогічні навички та вміння: помічати помилки в чужому усному та писемному мовленні та виправляти їх; керувати аудиторією при одночасному використанні мови, що вивчається як засобу спілкування; адаптувати своє мовлення принагідно до умов навчання; здатність розуміти(без словника) літературно-художні тексти, а також суспільно-політичну літературу; вміння володіти навичками виразного читання вголос; забезпечити засвоєння необхідного мінімуму фонових знань про країни, мова яких вивчається: географію, основні віхи історії, суспільний устрій, центральні органи влади, звичаї, традиції та свята, видатні історичні персоналії, видатні представники науки та культури.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:
 - 1.1. Здатність до аналізу і синтезу.
 - 1.2. Здатність до організації і планування.
 - 1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.
 - 1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.
 - 1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).
2. Міжособистісні компетентності:
 - 2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.
 - 2.2. Етичні зобов'язання.
 - 2.3. Здатність до самокритики.
3. Системні компетентності:
 - 3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.
 - 3.2. Дослідницькі навички і уміння.
 - 3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
 - 3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- наукові основи методики навчання мови; історію виникнення та розвиток методів навчання мови;
- структуру та форму організації навчального процесу ;
- особливості моделювання освітнього процесу з урахуванням специфіки співрозмовників.

уміти :

- вести бесіду й робити узагальнення англійською мовою в рамках передбаченого програмою фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу
- переказувати змісту прослуханого або прочитаного тексту);
- здійснювати підготовлене не заучене мовлення (доповідь; творчій переказ змісту прочитаного);
- виражати ставлення до змісту репліки співрозмовника;

- адаптувати нормативне англійське мовлення в монологічній формі (розповідь, доповіді);
- читати англійською мовою художні, суспільно-політичні та науково-популярні тексти, спираючись на передбачений програмою лексичний, фонетичний та граматичний матеріал, країнознавчі фонові знання;
- в письмовій формі виражати англійською мовою свої думки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредита ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. **Вибір професії. Медицина.** Кар'єра вчителя. Вибір кар'єри. Ідеальне виховання. Мої спогади про вчительську роботу. Як направити енергію дитини. Моя майбутня професія – вчитель початкової школи. Тестовий контроль. Медицина. Хвороби та їх лікування. У доктора. У дантиста. Візит до лікаря. Медичне обслуговування у Британії. Турбота про здоров'я у Великобританії, в Україні. Система охорони здоров'я у США.

Змістовий модуль 2. **Місто. Їжа.** Місто. Знайомство з Лондоном. Лондон та його цікаві місця. Екскурсія по місту. Нове сучасне європейське місто. Проектна робота „Моє улюблене місто”. Лондон домінує у житті британців. Сучасне життя у Лондоні. Тестовий контроль. Їжа. Традиції, що пов'язані з їжею в Україні. Їжа англійців. Все про їжу. Українська кухня. Етикет англійців. Моя улюблена кухня.

Змістовий модуль 3. **Освіта. Спорт.** Вища освіта у Великобританії. Оксфорд та Кембридж. Як організувати власне навчання? Як стати кращим студентом? Університети Великобританії та України. Нові та екстремальні види спорту. Спорт та ігри, які популярні в Англії. Сучасні олімпійські види спорту. Важливість тренування. Мій улюблений вид спорту. Проектна робота з теми.

Змістовий модуль 4. **Подорож. Театр.** Британські острови. Англійський ландшафт. Роуз та мюзік-холл. Драматичний, музичний та балетний театр. Різні види подорожей. На станції. Один засіб подорожувати – ходити пішки. Що ви знаєте про Британію? Англійські національні традиції. Мій візит до театру. Шекспірівський театр „Глобус”. Мій улюблений жанр. Музика, театр, поезія.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Практический курс английского языка /под ред. В.Д.Аракина. – М.: Владос.- 2003.
2. Ivanov A.O. Povey. English Conversational Formular/ - М.: Просвещение.- 2001

3. Plukhina I. The Way the British Communicate

4. John and Liz Soars Headway/ Advanced. – Oxford University Press.- 1998

5. Oxford English Dictionary.

6. A Reference Grammar for Students of English.- 1999.

7. Практическая грамматика английского языка. В.Ф. Рущкая, Р.А. Игнатова .- М.: В. шк.- 1989.

8. Бонк Н.А., Котий Г.А., Лукьянова Н.А. Учебник английского языка. Часть 1, 2.- М.: ГИС.- 2001

9. Зайцева О.Л., Арзуманова С.Э. Настоящий английский.- Санкт-Петербург: Каро.- 2003.- 264с.

10. Mariusz Misztal Tests In English .Thematic Vocabulary. Intermediate and Advanced Level.- Київ :Знання.-1999.- 351с.

Додаткова література

1. Підручник з англійської мови Basic English\Г. Ісаєва, Р. Комар, С. Веселівська, Л. Сологуб – Львів: ПАІС, 2005. – 350с.

2. Стародуб Т.Ф. Практичний курс англійської мови: навчальний посібник для студентів перших курсів педагогічних факультетів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. -224с.

3. Барановська Т.В. Тести з граматики англійської мови. English Grammar Tests. – Київ: ТОВ „ВП Логос М”, 2009. – 192с.

Internet - ресурси

1. Awl-elt.com

2. Longman-elt.com

3. Cambridge.org/elt/inuse

4. Penguinenglish.com

5. Dictionary.cambridge.org

6. Nbuu.gov.ua

7. Dubrovitsa.lib.rv.ua

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетентностей впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проєктів, тестова діагностика.

**ІНОЗЕМНА МОВА ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ:
ПРАКТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
4 КУРС**

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 2.2.7.1)**

Програма розроблена

Валуєвою Ією Вікторівною, кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри філології

Вступ

Програма навчальної дисципліни «**Практичний курс англійської мови**» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення – формування мовної та мовленнєвої компетентностей у процесі навчання англійської мови.

Міждисциплінарні зв'язки. В процесі вивчення даного курсу реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами :

1. Лексикологія.
2. Теоретична граматики.
3. Шкільний курс англійської мови з методикою навчання.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Освіта. 2. Роль музики у житті людини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Практичний курс англійської мови» є формування у студента лінгвістичної, комунікативної і країнознавчої компетентності, яка полягає у здатності сприймати та продукувати іншомовне мовлення відповідно до умов комунікації, ситуації спілкування з урахуванням адресата і характеру взаємодії партнерів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Практичний курс англійської мови» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – сформулювати вміння правильно з точки зору вимови та використання лексичних одиниць і граматичних структур висловлювати в діалогічному та монологічному мовленні свої думки з приводу побутових, суспільно-політичних тем з використанням стилістичних та емоційно-модальних засобів мови.

практичні – сформулювати у студентів професійно-педагогічні навички та вміння: помічати помилки в чужому усному та писемному мовленні та виправляти їх; керувати аудиторією при одночасному використанні мови, що

вивчається як засобу спілкування; адаптувати своє мовлення принагідно до умов навчання; здатність розуміти(без словника) літературно-художні тексти, а також суспільно-політичну літературу; вміння володіти навичками виразного читання вголос; забезпечити засвоєння необхідного мінімуму фонових знань про країни, мова яких вивчається: географію, основні віхи історії, суспільний устрій, центральні органи влади, звичаї, традиції та свята, видатні історичні персоналії, видатні представники науки та культури.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:

1.1. Здатність до аналізу і синтезу.

1.2. Здатність до організації і планування.

1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.

1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.

1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).

2. Міжособистісні компетентності:

2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

2.2. Етичні зобов'язання.

2.3. Здатність до самокритики.

3. Системні компетентності:

3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.

3.2. Дослідницькі навички і уміння.

3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).

3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- наукові основи методики навчання мови; історію виникнення та розвиток методів навчання мови;
- структуру та форму організації навчального процесу ;
- особливості моделювання освітнього процесу з урахуванням специфіки співрозмовників.

уміти :

- вести бесіду й робити узагальнення англійською мовою в рамках передбаченого програмою фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу
- переказувати змісту прослуханого або прочитаного тексту);
- здійснювати підготовлене не заучене мовлення (доповідь; творчий переказ змісту прочитаного);
- виражати ставлення до змісту репліки співрозмовника;
- адаптувати нормативне англійське мовлення в монологічній формі (розповідь, доповіді);

- читати англійською мовою художні, суспільно-політичні та науково-популярні тексти, спираючись на передбачений програмою лексичний, фонетичний та граматичний матеріал, країнознавчі фонові знання;
 - в письмовій формі виражати англійською мовою свої думки.
- На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. **Освіта.** Система вищої освіти у США. Система освіти в Україні. Переваги та недоліки різних типів іспитів (письмових, усних, тестових). Студенти та їх психологічні особливості. Проблеми двомовності (багатомовності) в Україні та США. **Освіта .Судова система Сполучених Штатів Америки.** Судова система США та України. Проблеми в системі судочинства. Покарання. Чи сприяють суворіші покарання зменшенню рівня злочинності. Проблема смертної кари. Причини дитячої злочинності. Роль наркотичної та алкогольної залежності в зростанні рівня злочинності. Ув'язнення як засіб соціальної справедливості чи як інструмент перевиховання. **Книги та бібліотеки.** Видатні письменники сучасності. Важливість формування читацького смаку. Літературні жанри. Відомі бібліотеки світу. Дитяча література та її важливість. Телебачення та його роль у зниженні зацікавленості в читанні.

Змістовий модуль 2. **Роль музики у житті людини.** Музичні жанри. Музичні жанри, що походять з музичної культури афро-американців. Причини популярності рок-музики. Джаз та його походження. Класична музика та її аранжування з урахуванням смаків сучасності. Вплив музики на духовний світ людини. Народна музика як відображення національного характеру. Улюблені музичні інструменти. **Мистецтво виховання дітей.** „Важкі” діти. Неблагополучні сім'ї. Роль сім'ї у вихованні дитини. Атмосфера, необхідна для належного емоційного розвитку дитини. Негативна роль страхів у житті дитини. Мистецтво виховання дітей. Засоби масової інформації, та їх роль у вихованні дітей. Електронні та друковані мас медіа.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Практический курс английского языка. 4 курс Учеб. Для высш. Учеб. Заведений / Под ред. В.Д.Аракина. – 4-е изд., перераб. И доп. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2004. – 336 с.
2. Lis& John Soars .Headway. Advanced. OxfordUniversity Press, 2001.
3. HornbyA.S. OxfordAdvancedLearner’sDictionaryofCurrentEnglish – Oxford: Oxford University Press, 1975 – 769p.
4. “Britannica”- encyclopedia
5. Англо-український фразеологічний словник за редакцією К.Т.Баранцева. Київ, ”Знання”, 2005 – 10056с.
6. Практичний курс англійської мови. Частина 1: Підручник для студентів, які навчаються за філологічними спеціальностями та за фахом

„Переклад”/За редакцією Л.М. Черноватого та В.І. Карабана – Вінниця: Нова Книга, 2005.–416 с.

7. Практична граматики англійської мови з вправами. Базовий курс: Посібник для студентів навчальних закладів освіти / За редакцією Л.М.Черноватого та В.І. Карабана – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 248 с.

Додаткова література

1. Arts in Britain: Promotion and Encouragement. – UK: Central Office of Information. – 1993. – 51 p.
2. Justice and the law. – England: Foreign and Commonwealth Office, 1993. – p. 60.
3. O’Driscoll J. Britain. – Oxford: OxfordUniversity Press, 1996. – 224 p.
4. Soars J., Soars L. New Headway English Course: Advanced student’s book. – 9th impression. – Oxford: OxfordUniversity Press, 2004. – 159 p.
5. Thomson A., Martinet A. A practical English grammar.– 15th impression. – 2004. - P.10.

Internet-ресурси

1. <http://www.bbc.co.uk>
2. <http://www.cnn.com>
3. <http://www.new.google.co.uk>
4. <http://en.wikipedia.org/wiki/>
5. <http://cultureonline.gov.uk/projects/icons.asp>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетентностей впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об’єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проєктів, тестова діагностика.

ІНОЗЕМНА МОВА 2 курс

Авторська програма нормативної навчальної дисципліни підготовки бакалавр напряму 01 Освіта 013 Початкова освіта

(Шифр за ОПІ 1.1.4)

Програма розроблена

Валуєвою Ією Вікторівною, кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри філології

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Іноземна мова” укладена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є навчальний матеріал, що охоплює базові знання з морфології та синтаксису англійської мови, словниковий запас, що відображає професійну термінологію.

Міждисциплінарні зв'язки: „Лексикологія”, „Історія англійської мови”, „Теоретична фонетика”, „Практика усного та писемного мовлення”.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Знайомство. Мовний етикет. 2. Подорож. Митниця. 3. Подорож містом. 4. Покупки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова» є формування лінгвістичної, комунікативної й країнознавчої компетенції, що полягає у здатності сприймати та продукувати іншомовне мовлення; підготувати студента до викладання мови в школі, формування бази для подальшого самовдосконалення знань з англійської мови. Ця загальна мета курсу іноземної мови конкретизується в мовленнєвих вміннях (говоріння, аудіювання, читання, письмо).

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – сформулювати мовленнєві навички та вміння для свідомого володіння англійською мовою; сформулювати початкові навички обробки тексту при перекладі з однієї мови на іншу;

практичні – сформулювати вміння розуміти мову викладача або іншої особи при безпосередньому спілкуванні або у запису в межах знайомого

лексичного й граматичного матеріалу.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:
 - 1.1. Здатність до аналізу і синтезу.
 - 1.2. Здатність до організації і планування.
 - 1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.
 - 1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.
 - 1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).
2. Міжособистісні компетентності:
 - 2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.
 - 2.2. Етичні зобов'язання.
 - 2.3. Здатність до самокритики.
3. Системні компетентності:
 - 3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.
 - 3.2. Дослідницькі навички і уміння.
 - 3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
 - 3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- лексичний мінімум 1500 одиниць передбачений програмою;
- усі видо-часові форми англійського дієслова, способи творення ступенів порівняння прикметників, творення множини іменників, розряди займенників; правила вживання артиклів;
- способи творення активного та пасивного стану;
- правила побудови розповідних, питальних та заперечних речень.

вміти:

- вживати в усному та писемному мовленні мінімум 1500 слів і фразеологічних одиниць (активний лексичний мінімум);
- безпомилково розуміти в мовленні інших людей, в художній літературі і т.ін. ще приблизно таку ж кількість слів та фразеологічних одиниць (пасивний лексичний мінімум);
- вести бесіду та робити узагальнення англійською мовою в рамках передбаченого програмою фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу;
- переказувати зміст прослуханого або прочитаного тексту;
- читати англійською мовою адаптовані художні тексти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Знайомство. Мовний етикет». 1. Знайомство. Повторення вивченого матеріалу. 2. Привітання Словотворення. Конверсія та суфіксально-префіксальні способи. 3. Мовний етикет. Опис людини. Утворення і вживання *the Present Perfect*.

Змістовий модуль 2. «Подорож. Митниця». 1. Подорож літаком. Утворення і вживання *the Future Perfect*. 2. На митниці. Узагальнення. Система питань. 3. Паспортний контроль. Герундій. Форми та вживання. 4. Декларування на митниці. Пасивний стан дієслова.

Змістовий модуль 3. «Подорож містом». 1. Міський транспорт (Transport). Інфінітив: форми, функції. Вживання без частки *to*. 2. Подорожі розширюють світогляд (He that travels far knows much). Утворення і вживання *the Future-in-the-Past*. 3. Реєстрація в аеропорту. (Checking in at the Airport). Поняття про пасивний стан. *The Present Indefinite Passive*. 4. Митний контроль (At the Customs). *The Past Indefinite Passive*. 5. Сервіс у літаку (Service). *The Future Indefinite Passive*.

Змістовий модуль 4. «Покупки». 1. Відкриття рахунку в іноземному банку (Opening an Account). Модальні дієслова (*may, might, should, must, ought*). 2. Цінність грошей визначається тим, що ми з ними зробимо (The value of money lies in what we do with it). Вживання та утворення наказового способу. 3. Покупки (Shopping). Узагальнення. 4. Види крамниць (Kinds of Shops). Контрольна робота з граматики.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Барановська Т.В. Граматика англійської мови. – К., 2012. – 382с.
2. Бардієр Л.А. Англійська мова (завдання і тести). – К. : Генеза. – 1993. – 255с.
3. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови. – К.: Логос. –2009.- 341с.
4. Волкова О.Ю. 171 найсучасніша розмовна тема з англійської мови. – Харків. –2003. –368с.
5. Гацкевич М.А. Английский для школьников и абитуриентов. – Санкт-Петербург. –2003. –156с.
6. Каушанская В.Л. Английская грамматика. (Морфология.Синтаксис). Л., Просвещение, 2004.
7. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка. /Пособие для студентов педагогических вузов. Л, «Просвещение», 2001.
8. А.В. Кузьмин Учите английский, учите английскому Санкт-Петербург. – 2004. –176с.
9. Murphy R. Essential Grammar in Use. – Cambridge University, 1996.

Додаткова література

1. Kuskovskaya S. English Proverbs and sayings. Minsk, Vysheishaya Shkola Publishers, 2007.
2. Клементьева Т.Г. Повторяем времена английского глагола, изд. 2-е., М., Высшая школа, 1990.

3. Возна М.Гапонів, А.Акулова, О.Хоменко, Н.Гуль Англійська мова для перекладачів та філологів. 1 курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. - 480 с.
4. Плюхина Л.А.«The way the British Communicate» М., «Высшаяшкола», 1991.

Internet-ресурси

<http://www.multitrans.ru>

<http://www.lingvo.ua/ru>

http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3.htm

rutracker.org/forum/viewforum.php?f=1265

englishtips.org/

learnamericanenglishonline.com/

britishcouncil.org/learnenglish

bbc.co.uk/russian/learning_english/

voanews.com/russian/learning-english/

6. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Усне опитування, виконання практичного завдання, залік.

7. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

ІНОЗЕМНА МОВА 3 курс

Авторська програма нормативної навчальної дисципліни підготовки бакалавр напряму 01 Освіта 013 Початкова освіта

(Шифр за ОПІ 1.1.4)

Програма розроблена

Валуєвою Ією Вікторівною, кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри філології

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Іноземна мова” укладена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є навчальний матеріал, що охоплює базові знання з морфології та синтаксису англійської мови, словниковий запас, що відображає професійну термінологію.

Міждисциплінарні зв'язки: „Лексикологія”, „Історія англійської мови”, „Теоретична фонетика”, „Практика усного та писемного мовлення”.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Знайомство. Мовний етикет. 2. Подорож. Митниця. 3. Подорож містом. 4. Покупки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова» є формування лінгвістичної, комунікативної й країнознавчої компетенції, що полягає у здатності сприймати та продукувати іншомовне мовлення; підготувати студента до викладання мови в школі, формування бази для подальшого самовдосконалення знань з англійської мови. Ця загальна мета курсу іноземної мови конкретизується в мовленнєвих вміннях (говоріння, аудіювання, читання, письмо).

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – сформувані мовленнєві навички та вміння для свідомого володіння англійською мовою; сформувані початкові навички обробки тексту при перекладі з однієї мови на іншу;

практичні – сформувані вміння розуміти мову викладача або іншої особи при безпосередньому спілкуванні або у запису в межах знайомого

лексичного й граматичного матеріалу.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:
 - 1.1. Здатність до аналізу і синтезу.
 - 1.2. Здатність до організації і планування.
 - 1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.
 - 1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.
 - 1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).
2. Міжособистісні компетентності:
 - 2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.
 - 2.2. Етичні зобов'язання.
 - 2.3. Здатність до самокритики.
3. Системні компетентності:
 - 3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.
 - 3.2. Дослідницькі навички і уміння.
 - 3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
 - 3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- лексичний мінімум 1500 одиниць передбачений програмою;
- усі видо-часові форми англійського дієслова, способи творення ступенів порівняння прикметників, творення множини іменників, розряди займенників; правила вживання артиклів;
- способи творення активного та пасивного стану;
- правила побудови розповідних, питальних та заперечних речень.

вміти:

- вживати в усному та писемному мовленні мінімум 1500 слів і фразеологічних одиниць (активний лексичний мінімум);
- безпомилково розуміти в мовленні інших людей, в художній літературі і т.ін. ще приблизно таку ж кількість слів та фразеологічних одиниць (пасивний лексичний мінімум);
- вести бесіду та робити узагальнення англійською мовою в рамках передбаченого програмою фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу;
- переказувати зміст прослуханого або прочитаного тексту;
- читати англійською мовою адаптовані художні тексти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. **Заклади харчування та готелі.** Традиційна англійська, американська та українська кухні. *Повторення неозначених та тривалих часів.* 2. Відвідання ресторану . *Повторення the Passive Voice.* 3. Послуги

працівників готелю. *Узгодження часів*. 4. Здоровий спосіб життя та харчування. Візит до лікаря. *Пряма і непряма мова*.

Змістовий модуль 2.: Змістовий модуль “Освіта в Україні”. 1. Дошкільні заклади. *Питальні речення у непрямій мові*. 2. Початкова та середня ланка освіти. *Неособові форми дієслова*. 3. Система вищої освіти в Україні. *Інфінітивні звороти. Вживання інфінітивної частини to*. 4. Навчальні заклади в Україні.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Барановська Т.В. Граматика англійської мови. – К., 2012. – 382с.
2. Бардієр Л.А. Англійська мова (завдання і тести). – К. : Генеза. – 1993. – 255с.
3. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови. – К.: Логос. –2009.- 341с.
4. Волкова О.Ю. 171 найсучасніша розмовна тема з англійської мови. – Харків. –2003. –368с.
5. Гацкевич М.А. Английский для школьников и абитуриентов. – Санкт-Петербург. –2003. –156с.
6. Каушанская В.Л. Английская грамматика. (Морфология.Синтаксис). Л., Просвещение, 2004.
7. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка. /Пособие для студентов педагогических вузов. Л, «Просвещение», 2001.
8. А.В. Кузьмин Учите английский, учите английскому Санкт-Петербург. – 2004. –176с.
9. Murphy R. Essential Grammar in Use. – Cambridge University, 1996.

Додаткова література

1. Kuskovskaya S. English Proverbs and sayings. Minsk, Vysheishaya Shkola Publishers, 2007.
2. Клементьева Т.Г. Повторяем времена английского глагола, изд. 2-е., М., Высшая школа, 1990.
3. Возна М. Гапонів, А. Акулова, О. Хоменко, Н. Гуль Англійська мова для перекладачів та філологів. 1 курс. Підручник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. - 480 с.
4. Плюхина Л.А. «The way the British Communicate» М., «Высшаяшкола», 1991.

Internet-ресурси

<http://www.multitran.ru>

<http://www.lingvo.ua/ru>

http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3.htm

rutracker.org/forum/viewforum.php?f=1265

englishtips.org/

learnamericanenglishonline.com/

britishcouncil.org/learnenglish
bbc.co.uk/russian/learning_english/
voanews.com/russian/learning-english/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Усне опитування, виконання практичного завдання, екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

ПРАКТИКА УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта**

(Шифр за ОПІ 1.2.7.)

Програма розроблена

Покорною Людмилою Миколаївною, доктором кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри філології.

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення» укладена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом є навчальний матеріал, що охоплює базові знання з фонетики, морфології та синтаксису англійської мови, словниковий запас, що конкретизується в мовленнєвих уміннях (говоріння, аудіювання, читання, письмо), формування яких передбачене на кінець навчання; в вміннях у нормальному розмовному темпі з правильною вимовою й відповідною інтонацією вести бесіду на будь-яку з пройдених тем, використовуючи лексичний мінімум та граматичний матеріал; вміння читати про себе й розуміти без перекладу незнайомий нескладний оригінальний художній текст і викладати його зміст англійською мовою.

Міждисциплінарні зв'язки: «Англійська мова», «Ділова англійська мова».

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Студент та його оточення.
2. Виховання та навчання дітей, навчання у вищому навчальному закладі.
3. Взаємини батьків та дітей, культура біту в сім'ї та суспільстві.
4. Великі та малі міста, їх особливості.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення» є формування мовленнєвих навичок та вміння для свідомого володіння англійською мовою; навичок обробки тексту при перекладі з однієї мови на іншу; вміння розуміти мову викладача або іншої особи при безпосередньому спілкуванні в межах знайомого лексичного й

граматичного матеріалу; формування необхідного мінімуму фонових знань про країну, мова якої вивчається, а саме: звичаї, традиції та свята; найважливіші історичні персоналі, видатні представники науки та культури.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Практика усного та писемного мовлення» є:

- формування мовленнєвих навичок та вмінь для свідомого володіння англійською мовою; навичок обробки тексту при перекладі з однієї мови на іншу;

- розвиток вміння розуміти мову викладача або іншої особи при безпосередньому спілкуванні або у запису в межах знайомого лексичного й граматичного матеріалу;

- формування вміння в нормальному розмовному темпі з правильною вимовою і відповідною інтонацією вести бесіду на будь-яку з пройдених тем, використовуючи лексичний мінімум та граматичний матеріал;

- розвиток вміння читати про себе і розуміти без перекладу незнайомий нескладний оригінальний художній текст і викладати його зміст англійською мовою;

- оволодіння необхідним мінімумом фонових знань про країну, мова якої вивчається, а саме: звичаї, традиції та свята; найважливіші історичні персоналі, видатні представники науки та культури.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:

1.1. Здатність до аналізу і синтезу.

1.2. Здатність до організації і планування.

1.3. Засвоєння основ базових знань з англійської мови.

1.4. Усне і письмове спілкування англійською мовою.

2. Міжособистісні компетентності:

2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

2.2. Етичні зобов'язання.

2.3. Здатність до самокритики.

3. Системні компетентності:

3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.

3.2. Дослідницькі навички і уміння.

3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).

3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- лексичний мінімум 1500 одиниць, передбачений програмою;

- усі видо-часові форми англійського дієслова, способи творення

ступенів порівняння прикметників, творення множини іменників, розряди займенників; правила вживання артиклів;

- способи творення активного та пасивного стану;
- правила побудови розповідних, питальних та заперечних речень.

уміти :

- вживати в усному та писемному мовленні мінімум 1500 слів і фразеологічних одиниць (активний лексичний мінімум);
- безпомилково розуміти в мовленні інших людей, в художній літературі і т.ін. ще приблизно таку ж кількість слів та фразеологічних одиниць (пасивний лексичний мінімум);
- вести бесіду та робити узагальнення англійською мовою в рамках передбаченого програмою фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу;
- переказувати зміст прослуханого або прочитаного тексту;
- здійснювати непередбачене мовлення (доповідь; творчий переказ змісту прочитаного);
- читати англійською мовою адаптовані художні, суспільно-політичні та науково-популярні тексти, спираючись на передбачений програмою лексичний, фонетичний та граматичний матеріал, країнознавчі фонові знання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години/ 4 кредитів ЕСТБ.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1

Студент та його оточення.

Моя родина, родичі та їх зовнішність. Родинні зв'язки та сімейні відносини. Професії та заняття моєї родини. Моя оселя. Меблювання квартири. Переваги та недоліки проживання в будинку за містом. Оренда помешкання. Проект вмеблювання сучасного помешкання. Робочий день у моїй родині. Робочий день ділової людини. Один день із життя студентів. Вихідні дні - найкращий час для хобі. Формування артикуляційних, інтонаційних, лексичних та граматичних навичок. Розвиток компетенції в аудіюванні, читанні, письмі, діалогічному та монологічному мовленні.

Змістовий модуль 2.

Виховання та навчання дітей, навчання у вищому навчальному закладі.

Книги та бібліотеки. Моя приватна колекція книжок. Найвидатніші бібліотеки світу. Мій улюблений письменник. Необхідність та важливість довідкової літератури. Видатні письменники Великобританії. Твоя улюблена книга. Національний університет ім. Т.Г.Шевченка. Херсонський державний університет. Навчання у вищому навчальному закладі. Твоя улюблена

дисципліна в університеті. Важливість спорту в житті людини. Спорт у Великобританії. Видатні спортсмени сучасності. Формування артикуляційних, інтонаційних, лексичних та граматичних навичок. Розвиток компетенції в аудіюванні, читанні, письмі, діалогічному та монологічному мовленні.

Змістовий модуль 3.

Взаємини батьків та дітей, культура біту в сім'ї та суспільстві.

Права та обов'язки батьків та дітей. Майбутнє дітей. Проблеми їх виховання. Сучасні педагогічні підходи до виховання. Система освіти в Україні. Культура харчування. Британська кухня. Правила поведінки за столом. Традиційна українська кухня. Хвороби та їх лікування. Аптеки та ліки. Візит до лікаря. Важливість здорового способу життя. Переваги та недоліки деяких досягнень медицини. Твоє ставлення до медичного обслуговування. Формування артикуляційних, інтонаційних, лексичних та граматичних навичок. Розвиток компетенції в аудіюванні, читанні, письмі, діалогічному та монологічному мовленні.

Змістовий модуль 4.

Великі та малі міста, їх особливості.

Великі міста та їх особливості. Малі міста та їх особливості. Сільська місцевість. Знайомство з цікавими місцями та історичними пам'ятками. Спортивні споруди та місця відпочинку. Промисловість та сільське господарство. Моє рідне місто. У театрі. Види вистав та театрів. Найкращі театральні вистави. Балет та балетна вистава. Театри нашого міста. Клімат Великобританії. Прогноз погоди. Проблема захисту навколишнього середовища. Сезони та погода в Україні. Формування артикуляційних, інтонаційних, лексичних та граматичних навичок. Розвиток компетенції в аудіюванні, читанні, письмі, діалогічному та монологічному мовленні.

3. Рекомендована література

Базова (основна)

1. Є.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. Програма з англійської мови для університетів/інститутів. – Київ: державний лінгвістичний університет, Британська рада, міністерство освіти і науки України, 2011. – 134 с.
2. Ворончук А.П., Шабатіна К.М. Підручник англійської мови. - К.: Вища школа, 2008. – С. 21 – 37.
3. Бойко В.А. и др.. Английский язык для пединститутів. – К.: Высшая школа, 2009. – 380 с.
4. Бурова З.И. Английский язык. Учебник для гуманитарных специальностей вузов. - М.: Высшая школа, 2007. – 280 с.
5. М. Вавилова. Учимося читать быстрее. - М.: Высшая школа, 2004. – 94 с.
6. Горкун М.Г. Учебник английского языка для студентов неязыковых специальностей вузов. - К.: Вища школа, 2003. – 232 с.

7. Королькова В.А., Лызова Р.Н. и др. Учитесь читать газеты. - М.: Высшая школа, 2009. – 98 с.
8. Клементьева Т.Б. Повторяем времена английского глагола. Учебное пособие. 2-е издание. - М.: Высшая школа, 2000. – 102 с.
9. Цоброва І. А. Навчально-методичний посібник з англійської мови як загальноосвітньої дисципліни для студентів І–ІІІ курсів заочної та екстернатної форми навчання.–Херсон: Видавництво ХДПУ, 2002. – 48 с.
10. Э.П. Ельникова, З.В. Зарубина, Л.А. Кудрявцева, М.Ф. Ширманова. Совершенствуйте свой английский: Учебное пособие для ин-тов и факультетов иностранных языков. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 2008. – 182 с.
11. Зарубина З.В. и др. Продолжайте совершенствовать свой английский.: Учебное пособие./2-е изд.- М.: Высшая школа, 2008. – 196 с.
12. Русанова С.В. Английский язык для гуманитарных специальностей педагогических вузов. - М.: Высшая школа, 2007. – 148 с.
13. Скалкин В.Л. Коммуникативные упражнения по английскому языку. - М.: Просвещение, 2003. – 134 с.
14. Яблочкова Т.К. Conference Guide. – Высшая школа. – 2002. – 83 с.
15. Кнодель Л.В. Англійська мова для магістрів. Навчальний посібник. – К.: Паливода, 2008.- 240 с.
16. Вартанов А.В. Від навчання іноземної мови до викладання іноземної мови та культури. ИЯШ, 2003, №2 – С.5-10.
17. Вікторова О.В. Діалогова концепція культури. Парадигма. Журнал міжкультурної комунікації, 2008, - №1 – С. 12-19.
18. Терминасова С.Г. Міжкультурне навчання: проблема цілей і зміст навчання іноземним мовам. М., ИЯШ., 2000, №2 – С. 21-27.
19. Сисоев П.В. Мова і культура: у пошуках нового напрямку у викладанні культури країни досліджуваної мови. ИЯШ., 2001, №4 – С. 24-31.
20. Наумова І.О. Languages and The Bologna Process. – Харків: ХНАМГ, 2008.
21. Naumova I.O. Videlectures on Academic English (DVD Forthcoming). – Харків: ХНАМГ, 2011.
22. Yachontova T.V. English academic Writing. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 220 p.
23. Наумова Н.О. Методические указания к организации самостоятельной работы студентов при обучении чтению литературы по специальности. – Харьков, ХИИКС, 2009. – 148 с.
24. Wilson W.L. Gaining funding for Research. – Edinburg, Glasgow and Strathclyde of Design and Print, 2009. – 153 p.
25. Galbraith J. Note Talking//Study Skills. – Dundee: University of Abertay Dundee, 2009. – 109 p.
26. Whelan M. Dealing with Text//Study skills. - University of Abertay Dundee. Centre for assessment, Learning and Teaching, 2009. – 105 p.

Додаткова література:

1. Барановська Т.В. Граматика англійської мови. – К.: Логос. 2012. – 382с.
2. Бардієр Л.А. Англійська мова (завдання і тести). – К. : Генеза. – 2003. – 255с.
3. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови. – К.: Логос. –2009.- 341с.
4. Волкова О.Ю. 171 найсучасніша розмовна тема з англійської мови. – Харків. –2003. –368с.
5. Гацкевич М.А. Английский для школьников и абитуриентов. – Санкт-Петербург. –2003. –156с.
6. Каушанская В.Л. Английская грамматика. (Морфология.Синтаксис). Л.: Просвещение, 2004.- 350с.
7. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка. /Пособие для студентов педагогических вузов. Л: Просвещение, 2001.- 248с.
8. А.В.Кузьмин Учите английский, учите английскому Санкт-Петербург. –2004. –176с.
9. Murphy R. Essential Grammar in Use. – CambridgeUniversity, 1996.- 156р.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства і освіти, молоді та спорту України
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта
<http://www.osvitaua.com/ro/>
4. <http://www.multitrans.ru>
5. <http://www.lingvo.ua/ru>
6. [http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3 .htm](http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3.htm)
7. rutracker.org/forum/viewforum.php?f=1265
8. englishtips.org/
9. learnamericanenglishonline.com/
10. britishcouncil.org/learnenglish
11. bbc.co.uk/russian/learning_english/
12. voanews.com/russian/learning-english/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі диференцованого заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетентностей впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проектів, тестова діагностика.

II. Перелік дисциплін щодо підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр»

ОСНОВИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістр
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 1.1.2.)**

Програма розроблена

Покорною Людмилою Миколаївною, кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри філології.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою», складена відповідно до підготовки рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування основ наукової комунікації іноземною мовою для майбутньої професійної діяльності магістра за фахом.

Міждисциплінарні зв'язки: «Основи наукових досліджень», «Англійська мова за профілем спрямування», «Ділова англійська мова», «Практика усного та писемного мовлення»

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Ділова подорож за кордон на наукову конференцію.
2. На міжнародній науковій конференції.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навпрограма навчальної дисципліни

“Основи наукової комунікації іноземною мовою” є оволодіння нормами наукового етикету та зразками кореспонденції, розвиток вмінь вести професійну бесіду, дискутувати та аргументувати, перекладати текст за профілем спрямування.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Основи наукової комунікації іноземною мовою” є:

- накопичення та систематизація словникового запасу за профілем спрямування магістра;
- систематизація правил граматичної організації мовлення, які

забезпечують наукову комунікацію;

- розвиток вмінь та навичок усного та письмового перекладу;
- оволодіння нормою наукового функціонального стилю англійської мови в усній та письмовій формах.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Інструментальні компетентності:

- Здатність до аналізу і синтезу.
- Здатність до організації і планування.
- Засвоєння основ базових знань з англійської мови.
- Усне і письмове спілкування англійською мовою.

Міжособистісні компетентності:

- Здатність працювати в міжнародному середовищі.
- Етичні зобов'язання.
- Здатність до самокритики.

Системні компетентності:

- Здатність застосовувати знання на практиці.
- Дослідницькі навички і уміння.
- Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
- Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- лексичні та граматичні особливості наукового стилю;
- основи перекладу, усного та письмового;
- особливості ділової та наукової документації;
- норми наукового етикету;
- вимоги до наукової статті;
- форми організації конференції.

уміти:

- усно та письмово перекладати тексти за професійним спрямуванням;
- вести професійні бесіди та конференції;
- вміти дискутувати та аргументувати власну точку зору;
- дотримуватися норм ділового етикету;
- вести ділову та наукову документацію;
- реферувати та анотувати наукову статтю.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Закордонна подорож на наукову конференцію

Тематика змістового модуля має країнознавчий та науковий напрямок і охоплює такі теми, як: мовленнєва поведінка, ділова та наукова кореспонденція країни, мова якої вивчається, подорож за кордон на наукову

конференцію, організація роботи конференції, підготовка друкованих праць. Навчання базується на ситуативному принципі. На заняттях впроваджуються мовні лексико-граматичні вправи, умовно-мовленнєві та мовленнєві вправи, удосконалюються вміння діалогічного та монологічного мовлення, за рахунок яких формується комунікативна компетенція та країнознавча обізнаність. Навчання читання та перекладу проводиться на текстовому матеріалі, який складається з уривків і цілих текстів з оригінальної літератури. Тематика текстів тісно пов'язана з основною темою заняття і слугує базою і мовним матеріалом для активізації усного та писемного мовлення наукового спілкування, який опрацьовується на практичному занятті за наступними темами:

1. Вступ до основ наукової комунікації
2. Подорож за кордон на наукову конференцію
3. Мовленнєвий етикет спілкування англійською мовою
4. Ділова та наукова кореспонденція
5. Організація роботи конференції
6. Загальна інформація про хід конференції
7. Обов'язки організаційного комітету
8. Підготовка друкованих праць

Змістовий модуль 2. Міжнародна наукова конференція

Тематика змістового модуля має науковий напрямок і охоплює такі теми як: відкриття роботи конференції, робота секцій, захист наукового дослідження. Навчання базується на ситуативному принципі. Передбачено реалізацію комплексного підходу в процесі формування у магістрантів мовної та мовленнєвої компетенції у процесі моделювання, з використанням прийомів поглиблення та ділової гри, комунікативної діяльності магістрантів по організації та проведенню міжнародної наукової конференції засобами англійської мови. На заняттях та під час самостійної роботи проходить навчання читання та перекладу текстів за профілем спрямування, анотування та реферування на матеріалі, який надається в методичному забезпеченні самостійної роботи з дисципліни. Все це здійснюється на практичних заняттях за наступними темами:

1. Відкриття роботи конференції
2. Доповідь на конференції
3. Дискусія на конференції
4. Робота секцій на конференції
5. Закриття роботи конференції
6. Розважальна програма на конференції
7. Наукові статті за темою дослідження
8. Вступ до наукового дослідження

3. Рекомендована література

Основна література

27. Є. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. Програма

з англійської мови для університетів/інститутів. – Київ: державний лінгвістичний університет, Британська рада, міністерство освіти і науки України, 2011. – 134 с.

28. Ворончук А. П., Шабатіна К. М. Підручник англійської мови. - К.: Вища школа, 2008. – С. 21 – 37.

29. Бойко В. А. и др. Английский язык для пединститутов. – К.: Высшая школа, 2009. – 380 с.

30. Борковская Н. Б. Пособие для научных работников по развитию навыков устной речи. – Л.: Просвещение. – 2000. – 90 с.

31. Д. В. Бэдэрэу. Научная конференция. Пособие по развитию навыков устной речи. – Кишинёв: Штиинца. – 2005. – 122 с.

32. Бурова З. И. Английский язык. Учебник для гуманитарных специальностей вузов. - М.: Высшая школа, 2007. – 280 с.

33. М. Вавилова. Учимся читать быстрее. - М.: Высшая школа, 2004. – 94 с.

34. Вигдорович Е. С. Oral Practice for Scientific Students. – М.: Высшая школа. – 2002. – 104 с.

35. Горкун М. Г. Учебник английского языка для студентов неязыковых специальностей вузов. - К.: Вища школа, 2003. – 232 с.

36. Королькова В. А., Лызова Р. Н. и др. Учитесь читать газеты. - М.: Высшая школа, 2009. – 98 с.

37. Клементьева Т. Б. Повторяем времена английского глагола. Учебное пособие. 2-е издание. - М.: Высшая школа, 2000. – 102 с.

38. Цоброва І. А. Навчально-методичний посібник з англійської мови як загальноосвітньої дисципліни для студентів I–III курсів заочної та екстернатної форми навчання. – Херсон: Видавництво ХДПУ, 2002. – 48 с.

39. Э. П. Ельникова, З. В. Зарубина, Л. А. Кудрявцева, М. Ф. Ширманова. Совершенствуйте свой английский: Учебное пособие для ин-тов и факультетов иностранных языков. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 2008. – 182 с.

40. Зарубина З. В. и др. Продолжайте совершенствовать свой английский.: Учебное пособие. / 2-е изд.- М.: Высшая школа, 2008. – 196 с.

41. Русанова С. В. Английский язык для гуманитарных специальностей педагогических вузов. - М.: Высшая школа, 2007. – 148 с.

42. Скалкин В. Л. Коммуникативные упражнения по английскому языку. - М.: Просвещение, 2003. – 134 с.

43. Яблочкова Т. К. Conference Guide. – Высшая школа. – 2002. – 83 с.

44. Кнодель Л. В. Англійська мова для магістрів. Навчальний посібник. – К.: Паливода, 2008.- 240 с.

45. Васильєва О. В. Формування основ наукової комунікації іноземною мовою в магістрантів. – Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск XI. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – С.219-222.

46. Вартанов А. В. Від навчання іноземної мови до викладання

іноземної мови та культури. ИЯШ, 2003, №2 – С.5-10.

47. Вікторова О. В. Діалогова концепція культури. Парадигма. Журнал міжкультурної комунікації, 2008, - №1 – С. 12-19.

48. Терминасова С. Г. Міжкультурне навчання: проблема цілей і зміст навчання іноземним мовам. М., ИЯШ., 2000, №2 – С. 21-27.

49. Сисоєв П. В. Мова і культура: у пошуках нового напрямку у викладанні культури країни досліджуваної мови. ИЯШ., 2001, №4 – С. 24-31.

50. Наумова І. О. Languages and The Bologna Process. – Харків: ХНАМГ, 2008.

51. Наумова І. О., Бучковська С. А. Мультимедійний посібник з англійської мови для організації самостійної роботи з відеоматеріалами (для студентів, магістрів і аспірантів). - Харків: ХНАМГ, 2008. – 196 с.

52. Верещагін Є. М., Костомаров В. Г. Наукова комунікація. К.: Вища школа. – 2010. – 108 с.

53. Гальскова Л. Л. Глобализация и университет. Alma mater, 2000. №4 – С. 31-40.

54. Naumova I. O. Videlectures on Academic English (DVD Forthcoming). – Харків: ХНАМГ, 2011.

55. Yachontova T. V. English academic Writing. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 220 р.

56. Наумова І. О. Методические указания к организации самостоятельной работы студентов при обучении чтению литературы по специальности. – Харьков, ХИИКС, 2009. – 148 с.

57. Наумова І. О., Маматова Н. В. Методичні вказівки для розвитку навичок читання та перекладу спеціальних текстів (англійська мова для магістрів та аспірантів). – Харків: ХДАМГ, 2007. – 162 с.

58. Wilson W. L. Gaining funding for Research. – Edinburg, Glasgow and Strathclyde of Design and Print, 2009. – 153 р.

59. Galbraith J. Note Talking//Study Skills. – Dundee: University of Abertay Dundee, 2009. – 109 р.

60. Whelan M. Dealing with Text//Study skills. - University of Abertay Dundee. Centre for assessment, Learning and Teaching, 2009. – 105 р.

Додаткова література

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997. – 63 с.

2. Бондар В. Дидактичне забезпечення управління процесом навчання // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С.85-101.

3. Євдокимов О.В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 161-172.

4. Кисельов М. Феномен гуманітарної освіти в Україні // Освіта і управління. – 1997. – № 4. – С. 129-133.

5. Шкіль М. Реформування вищої педагогічної освіти // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С. 39-44.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства і освіти, молоді та спорту України
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта
<http://www.osvitaua.com/po/>
4. <http://www.multitrans.ru>
5. <http://www.lingvo.ua/ru>
6. [http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3 .htm](http://englishtests.ucoz.com/FCE/test1/reading/FCE_paper1_test1_reading_part3.htm)
7. rutracker.org/forum/viewforum.php?f=1265
8. englishtips.org/
9. learnamericanenglishonline.com/
10. britishcouncil.org/learnenglish
11. bbc.co.uk/russian/learning_english/
12. voanews.com/russian/learning-english/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі диференцованого заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетентностей впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проектів, тестова діагностика.

ШКІЛЬНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

**Авторська програма
варіативної навчальної дисципліни
підготовки магістр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 2.18)**

Програма розроблена
Валуєвою Ією Вікторівною, кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри філології

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Шкільний курс англійської мови з методикою навчання» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення – сукупність знань, накопичених за час існування методики навчання ІМ як науки, про її об'єкт у вигляді різних теорій навчання, методичних рекомендацій щодо процесу, методів, засобів навчання.

Міждисциплінарні зв'язки:

1. Лінгвістика: лінгвістичний опис мови; семасіологічний опис – система мови; елементи цієї системи, їх значення та функції; ономасіологічний опис мови – зміст мовлення та мовні засоби його переказу.

а) Сучасне мовознавство: поняття "мови" та "мовлення", лінгвістичні моделі тощо;

б) Лінгвістика тексту: одиниці мови і мовлення; їхні особливості тощо;

в) Сучасна українська мова: система мови; вплив норм рідної мови на іноземну; явища переносу та інтерференції;

2. Психологія:

а) Загальна та вікова психологія: психологічні особливості учнів молодших класів; психологія емоцій, пам'яті, мислення тощо;

б) Педагогічна психологія: шляхи формування знань, вмінь і навичок;

в) Психологія мови: види мовлення – усне та писемне, зовнішнє та внутрішнє, рецептивне та продуктивне, їх психологічні особливості;

г) Психологія спілкування: спілкування, його функції, види, засоби та способи спілкування, форми спілкування;

д) Соціальна психологія;

є) Етнопсихологія: національні особливості психіки.

3. Психолінгвістика: механізм здійснення мовленнєвої діяльності.

4. Педагогіка: загальні принципи та правила дидактики, методи навчання, система навчання, цілі та зміст навчання тощо.

5. Теорія інформації.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Формування в молодших школярів англомовної компетенції в аудіюванні. 2. Інформаційно-комунікаційні технології викладання англійської мови в початковій школі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Шкільний курс англійської мови з методикою навчання» є підготовка майбутніх учителів початкових класів до здійснення англомовної освіти молодших школярів, формування теоретико-методичної бази знань з методики викладання англійської мови в початкових класах та практичних навичок їх використання в навчально-виховному процесі початкової школи, розвиток мотивації студентів до професійного самовдосконалення в аспекті основних завдань курсу. професійно-методична підготовка майбутнього вчителя в контексті його лінгводидактичної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Шкільний курс англійської мови з методикою навчання» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – озброїти майбутніх учителів початкових класів знаннями про загальні та спеціальні закономірності процесу навчання іноземної мови як засобу спілкування, освіти, виховання й розвитку, яка включає, крім методичних знань, також знання суміжних з методикою наук психолого-педагогічного й філологічного циклів, і на цій основі сформулювати уявлення про зміст і структуру педагогічної діяльності вчителя;

ознайомити студентів з найбільш відомими методичними напрямками, системами і методами, формами та засобами навчання англійської мови;

сформулювати уявлення про наукове дослідження в методиці викладання англійської мови в початкових класах;

практичні – розвивати творче методичне мислення; вміння планувати та організовувати англомовну освіту молодших школярів, здійснювати контроль навчальних досягнень учнів та аналіз власної педагогічної діяльності; підготувати студентів до формування необхідних англомовних компетенцій молодших школярів, до співпраці з батьками щодо організації англомовної освіти дітей; залучити майбутніх вчителів до читання спеціальної науково-методичної літератури та інших джерел професійного саморозвитку.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:

1.1. Здатність до аналізу і синтезу.

1.2. Здатність до організації і планування.

1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.

1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.

1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та

аналізувати інформацію з різних джерел).

2. Міжособистісні компетентності:

2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

2.2. Етичні зобов'язання.

2.3. Здатність до самокритики.

3. Системні компетентності:

3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.

3.2. Дослідницькі навички і уміння.

3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).

3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

– основні категорії методики викладання англійської мови в початкових класах;

– вимоги до уроку англійської мови в початкових класах та лігводидактичних особливостей його проведення,

– критерії оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з англійської мови,

– основні способи планування процесу викладання англійської мови в початковій школі,

– методичні особливості формування англомовних компетенцій молодших школярів,

– сучасні технології викладання англійської мови в початкових класах,

– особливості проведення наукового дослідження в методиці викладання англійської мови,

– форми позакласної роботи з англійської мови,

– напрями та способи самоосвіти та професійного зростання вчителя англійської мови початкових класів.

вміти:

– ефективно планувати процес викладання англійської мови,

– раціонально використовувати відомі методи, засоби, форми та сучасні технології у формуванні англомовних компетенцій молодших школярів,

– здійснювати контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів під час вивчення англійської мови,

– проводити наукове дослідження в методиці англійської мови та узагальнювати його результати,

– організовувати позакласну роботу з англійської мови в початкових класах.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. **Формування в молодших школярів англомовної компетенції в аудіюванні.** Аудіювання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності. Мовні труднощі в аудіювання. Система вправ для

навчання аудіювання. Етапи роботи з аудіотекстом. Способи контролю розуміння аудіоповідомлення. **Формування в молодших школярів англійської компетенції в читанні.** Читання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності. Зміст навчання читання на початковому ступені. Етапи навчання читання. Система вправ для навчання читання. Етапи роботи з текстом для читання. **Формування в молодших школярів англійської компетенції в говорінні.** Читання як продуктивний вид мовленнєвої діяльності. Особливості діалогічного мовлення. Особливості монологічного мовлення. Етапи та система вправ навчання діалогічного мовлення. Етапи та система вправ навчання монологічного мовлення. **Формування в молодших школярів англійської компетенції в письмі.** Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності. Зміст та етапи навчання писемного мовлення. Система вправ для навчання писемного мовлення.

Змістовий модуль 2. **Інформаційно-комунікаційні технології викладання англійської мови в початковій школі.** Особливості застосування ІКТ в процесі викладання англійської мови. Проведення уроку англійської мови засобами ІКТ. Створення програмного забезпечення англійської освіти молодших школярів. Аналіз програмного забезпечення англійської освіти. **Інтерактивні технології викладання англійської мови.** Інтерактивні технології англійської освіти молодших школярів. Ігрові та проектні технології викладання англійської мови. Проведення уроку англійської мови з використанням інтерактивних технологій. Англійські проекти в початковій школі. Структура англійської ігрової діяльності молодших школярів та особливості її організації. **Наукове дослідження в методиці викладання англійської мови.** Методи наукового дослідження в методиці викладання англійської мови в початкових класах. Особливості організації наукового дослідження. Педагогічний експеримент в методиці англійської мови. Передовий педагогічний досвід у викладанні англійської мови в початковій школі. **Позакласна робота з англійської мови в початковій школі.** Форми позакласної роботи з англійської мови в початкових класах. Свята та розваги англійською мовою для молодших школярів. Співпраця вчителя з батьками щодо англійської освіти молодших школярів. Красознавче англійське свято в початковій школі.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2006. – 200 с.
2. Зубенко Т.В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови в учнів початкової школи. – Миколаїв: МДУ імені В.О.Сухомлинського, 2006. – 120 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

4. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: Посібник. Вид. 2-е, доп. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2004. – 360 с.

5. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов педвузов. - 3-е изд. - М.: Просвещение, 2000.-С. 224.

Додаткова література

1. Бойко М.І. Форми і розвиток писемної грамотності на уроках англійської мови // Англійська мова та література. – 2010. - №19-20. – С. 7-11.

2. Борецька Г.Е. Методика формування іншомовної компетенції у техніці читання // Іноземні мови. – 2012. - №1. – С.3-8.

3. Бочковська О.І. Використання диктантів у процесі розвитку іншомовних мовленнєвих умінь учнів // Англійська мова та література. – 2009. - №1. – С. 19-24.

4. Добра О.Й. Ефективні прийоми навчання правопису на уроці іноземної мови // Іноземні мови. – 2010. - №1. – С.8-10.

5. Закирова Ф.К. Организация вопросо-ответных упражнений в обучении учащихся говорению // Иностранные языки в школе. – 2011. - №9. – С. 53 – 58.

6. Коломінова О.О. Зміст соціокультурного аспекту навчання англійської мови у початковій школі // Іноземні мови. – 2004. - № 2. – С. 50 – 54.

7. Костюк А.М. Розвиток техніки письма // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. - №6. – С. 110.

8. Овсянникова Н.А. Некоторые приемы работы с аудиокассетами // Иностранные языки в школе. – 2010. - № 3. – С. 30-34.

9. Подзерка Н.В. Завдання для контролю аудіювання (2, 3 клас) // Англійська мова в початковій школі. – 2012. - № 2(87). – С. 12, 13, 15-16.

10. Тульнова О.В. Використання комунікативного методу навчання іноземному говорінню на практиці // Англійська мова і література. – 2010. - №7. – С.2-5.

11. Черниш В.В. Засоби формування іншомовної компетенції в діалогічному мовленні // Іноземні мови. – 2011. - №3. С. 15-22.

12. Черниш В.В. Контроль рівня сформованості компетентності в англомовному діалогічному мовленні // Іноземні мови. – 2012. - №9. – С.53-58.

Internet – ресурси

1. З досвіду навчання аудіювання, говоріння, читання, письма (англомовні матеріали):

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

<http://www.nadasisland.com/writing/>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/skills>

<http://iteslj.org/Techniques/Ieong-Dictation.html>

2. Проектні технології у викладанні іноземних мов:

<http://distant.ioso.ru/project/meth%20project/metod%20pro.htm>

<http://www.distant.ioso.ru/library/publication/vinogradova1.htm>

<http://distant.ioso.ru/library/publication/4.htm>

<http://distant.ioso.ru/library/publication/paramvop.htm>

<http://distant.ioso.ru/library/reading%20room/solov.htm>

<http://distant.ioso.ru/library/reading%20room/Vinogradova.htm>

<http://www.itlt.edu.nstu.ru/article4.php>

3. Інформаційні технології навчання іноземних мов:

<http://www.bbc.co.uk/languages/tutors/internet/index.shtml>

<http://distant.ioso.ru/library/publication/METMAT.htm>

http://www.itlt.edu.nstu.ru/masterclass_links.php

http://www.itlt.edu.nstu.ru/masterclass_articles.php

<http://iteslj.org/t/ppt/>

4. Ресурси для навчання англійської мови, архіви уроків:

<http://www.esl-library.com/index.cfm?PageId=1>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/teaching-kids>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/lesson-plans>

<http://www.btinternet.com/~ted.power/literacy.html>

<http://www.englishpage.com/>

<http://www.oup.com/elt/teachersclub/?cc=global>

5. З досвіду навчання лексики, граматики, фонетики (англомовні матеріали):

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58111>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/e-lessons/e-lessons.htm>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/pronunciation>

<http://iteslj.org/Techniques/Dalton-Pronunciation.html>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/Dictionaries-and-Encyclopedias>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/resources/quizzes/pronunciation>

6. З досвіду навчання аудіювання, говоріння, читання, письма (англомовні матеріали):

<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

<http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

<http://www.nadasisland.com/writing/>

<http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/skills>

<http://iteslj.org/Techniques/Ieong-Dictation.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, виконання практичного завдання, залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта

(Шифр за ОПП 5.5.8)

Програма розроблена

Нагрибельною Інною Анатоліївною, доктором педагогічних наук, доцентом, завідувачем кафедри філології

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка», «Дидактика», «Основи наукових досліджень», «Методика навчання української мови», «Сучасна українська мова з практикумом».

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістового модуля:

1. Організація освітнього процесу в системі лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі» є професійно-методична підготовка майбутнього вчителя в контексті його лінгводидактичної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – ознайомлення майбутнього вчителя з найефективнішими формами організації навчального процесу, найдоцільнішими методами і прийомами навчання молодших школярів на сучасному етапі розвитку освіти;

практичні – навчати майбутніх учителів реалізації навчально-виховного потенціалу лінгвістичного матеріалу; дослідити практику роботи вчителів початкової школи у контексті лінгводидактичної підготовки.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:

- 1.1. Здатність до аналізу і синтезу.
- 1.2. Здатність до організації і планування.
- 1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.
- 1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.
- 1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).

2. Міжособистісні компетентності:

- 2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.
- 2.2. Етичні зобов'язання.
- 2.3. Здатність до самокритики.

3. Системні компетентності:

- 3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.
- 3.2. Дослідницькі навички і уміння.
- 3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
- 3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- наукові основи методики навчання мови; історію виникнення та розвиток методів навчання мови;
- структуру та форму організації навчально-виховного процесу в початковій школі;
- особливості моделювання освітнього процесу з урахуванням вимог до формування сучасної мовної особистості.

уміти:

- визначати принципи навчання, обґрунтовувати методи, створювати наукові основи конструювання уроків української мови, їх циклів; практично упроваджувати конкретні методи та прийоми у процесі вивчення мови, реалізувати інноваційні педагогічні технології у мовній освіті.
- моделювати педагогічне спілкування з позицій особистісно-орієнтованої взаємодії; адекватно сприймати і передавати інформацію; добирати методи впливу на суб'єктів спілкування;
- ефективно використовувати комп'ютерні засоби педагогічної комунікації;
- виконувати індивідуальне науково-практичне завдання;
- критично осмислювати зібраний практичний і статистичний матеріал, теоретичної та експериментальної бази з метою якісного виконання дослідницької роботи мовно-мовленнєвого спрямування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація освітнього процесу в системі лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів.

Предмет, завдання та наукові основи курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Аналіз нормативно-правових документів, які регулюють організацію освітнього процесу під час викладання дисципліни «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Основні розділи, їх зумовленість змістом, завдання української мови як навчальної дисципліни. Методика навчання української мови у вищій школі як наука і навчальна дисципліна. Українська мова як мова навчання та дисципліна у вищій школі. Роль знань з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін для засвоєння курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Зв'язок методики викладання галузі «Мови і літератури» в початковій школі з суміжними дисциплінами: філософією, українською мовою, педагогікою, психологією, етнопсихологією. Професійна комунікативна компетентність як результат фахової підготовки магістрів педагогічного факультету у системі вищої освіти. Семінар як форма освітнього процесу в курсі «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Культура педагогічного спілкування. Наукові засади курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Технологія навчально-пізнавальної діяльності у вищих навчальних закладах в контексті новітніх досягнень лінгводидактики. Історико-критичний огляд науково-методичних праць кінця 20 – початку 21 ст. в аспекті дослідження лінгводидактичної підготовки вчителів початкової школи. Професійно-методична підготовка вчителя початкової школи до навчання української мови в умовах кредитно-рейтингової системи (ECTS). Методи стимуляції самостійного методичного мислення майбутніх вчителів української мови. Загальнопедагогічні технології навчання у викладанні галузі «Мови і літератури» в початковій школі. Предметні і галузеві технології навчання у викладанні галузі «Мови і літератури» в початковій школі. Локальні і модульні педагогічні технології навчання у викладанні галузі «Мови і літератури» в початковій школі. Лінгводидактична модель підготовки вчителя до викладання української мови. Аналіз професійних якостей майбутнього вчителя початкової школи в контексті викладання української мови. Основні компоненти навчального процесу в контексті вивчення курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Самостійна навчальна діяльність у фаховій підготовці до навчання української мови. Професійна мобільність та креативність у фаховій підготовці до навчання української мови. Головні принципи науково-методичної роботи та вимоги до них. Інноваційні методи і

стратегії у викладанні української мови. Теорія і практика навчального діалогу на заняттях з курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі». Науково-дослідна робота студентів як засіб підвищення якості підготовки і виховання спеціалістів. Джерела вивчення курсу української мови у вищих навчальних закладах. Навчальні плани, робочі програми з курсу «Технологія навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі», спецкурсів, семінарів, факультативів та гуртків. Вибір прийомів та методів навчання з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу. Удосконалення методів та форм організації навчання, створення нових педагогічних технологій. Реалізація змістових ліній програми (мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної) в контексті підготовки вчителя до уроків української мови. Основні шляхи збагачення знань і підвищення професійної кваліфікації учителя української мови (вивчення досвіду роботи вчителів-словесників, самоаналіз власного досвіду), роботи методичних об'єднань (школи, району, міста, області); конкурс «Учитель року». Типи і структура занять з української мови та вимоги до їх проведення. Технологія організації педагогічної взаємодії у процесі проведення різних форм навчальної діяльності у початковій школі. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії у фаховій підготовці майбутнього вчителя початкової школи. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту на уроці з української мови. Самостійна робота в мовній освіті учителів як об'єкт теоретичного аналізу. Лінгводидактичні умови організації самостійної роботи. Форми, методи й засоби організації самостійної роботи студентів з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Критерії і способи контролю навчальних досягнень із самостійної роботи студентів із лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Лінгводидактичне обґрунтування домінуючих складників професійної компетентності майбутніх учителів як індикаторів ефективності самостійної роботи. Основні роди, види та жанри красномовства. Історія розвитку та передумови формування ораторського мистецтва. Промова: методика й етапи підготовки. Публічний виступ. Структура ораторського твору.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Євтух М. Б. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти / Микола Борисович Євтух // Розвиток педагогічних і психологічних наук в Україні 1992-2002 рр.: Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Х.: ОВС, 2002. – Ч. 2. – С. 66-76.
2. Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей : Комюніке конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, м. Берген, 19-20 травня 2005 р. // Освіта України. – № 50. – 2005. – С. 5.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов, Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 262 с.
4. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Владимир Ильич Загвязинский. – М.: Академия, 2001. – 192 с.
5. Зеленкова Н. І. Формування пізнавальної самостійності старшокласників у навчальному процесі / Н. І. Зеленкова // Педагогіка вищої та середньої школи: [зб. наук, праць]. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – Вип. 13. – С. 247–252.
6. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учеб. пособие / Ирина Алексеевна Зимняя. – Ростов н/Д.: Феникс, 1997. – 480 с.
7. Ключевые компетенции и общеобразовательные стандарты (доклад на отделении философии образования и теоретической педагогики РАО 23 апреля 2002 г.) [Электронный ресурс] : Центр “Эйдос” / А. В. Хуторской / – Режим доступа : www//eidos.ru/news/compet/htm. – Заголовок с экрана.
8. Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутнього педагога: структура, функції, засоби активізації : Навч. посібник / Маріанна Олексіївна Князян . – Ізмаїл : Сміл, 2006 . – 136 с.
9. Козачук Г. О. Практичний курс української мови : навч. посіб. / Г. О. Козачук, Н.Г. Шкурятяна. – К. : Вища шк., 1993. – 367 с.
10. Козій Д. Три аспекти самопізнання у Сковороди / Д. Козій // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали: [зб. наук, праць]. – К.: Наукова думка, 1992. – С.253-263.
11. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: наказ МОН України від 20.12.2000 р. – № 1146.
12. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 12. – С. 4–11.
13. Копусь О. А. Проблема формування культури фахового мовлення майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей / О. А. Копусь // Наука і освіта. – № 1–2. – 2007. – С. 144–147.
14. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 485 с.
15. Кулик Є. Дидактична характеристика процесу самоосвіти / Є. Кулик // Вища освіта України. 2006. – №13. – С. 10–13.
16. Культура і спільнота у становленні педагога / За ред. К. М. Кларка, Т. С. Кошманової. – Львів: Видавничий центр Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2000. – 408 с.
17. Лучкіна Л. В. Мовна й мовленнєва підготовка майбутніх учителів технічних дисциплін у світлі теорії мовленнєвої діяльності / Л. В. Лучкіна // Професійна освіта. – 2000. – № 4. – С. 112 – 116.
18. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі Монографія / Олеся Вадимівна Любашенко . – Ніжин : Аспект – Поліграф, 2007 . – 296 с.

19. Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах : Програма для студентів спеціальності 7.010103 ПМСО “Українська мова і література” факультетів української філології педагогічних університетів та інститутів / С. О. Караман, М. І. Пентилюк . – К. : Ленвіт, 2001. – 24 с.

20. Методика викладання української мови: Програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи). – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 48 с.

21. Нагрибельна І.А. Удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів засобом самостійної роботи // Scientific Journal «ScienceRise» №3/1(8) 2015.-НВП ПП «Технологічний центр». - С.71-76.

22. Нагрибельна І.А. Шляхи впровадження самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи // Теоретична і дидактична філологія: [зб. наук. праць]. Переяслав-Хмельницький, 2012. – Випуск 12.-С.186-189.

23. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті Європейської інтеграції// Педагогіка і психологія/ Н. Г. Ничкало. – 2008. – № 1. – С 57–69.

24. Остапенко Н. М. Особливості методики проведення експериментально-дослідного навчання з проблеми формування лінгводидактичних компетентностей студентів-філологів / Н. М. Остапенко // Вісник Черкаського ун-ту. Серія „Педагогічні науки”. – Вип. 148. – Черкаси, 2009. – С 12–17.

25. Остапенко Н. М. Особливості технології гри у системі підготовки магістрів-філологів ВШ / Н. М. Остапенко // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 4. – С 53–58.

Додаткова література

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997. – 63 с.

2. Бондар В. Дидактичне забезпечення управління процесом навчання // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С.85-101.

3. Гамова Г. І. Ораторське мистецтво : навч. посібник / Г. І. Гамова ; Національна академія держ. управління при Президентові України. Харківський регіональний ін-т держ. управління. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. – 172 с.

4. Євдокимов О.В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 161-172.

5. Кисельов М. Феномен гуманітарної освіти в Україні // Освіта і управління. – 1997. – № 4. – С. 129-133.

6. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 311 с.

7. Риторика: навчально-методичний посібник / П.С. Каньоса. – Кам’янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011. – 131 с.

8.Шкіль М. Реформування вищої педагогічної освіти // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С. 39-44.

INTERNET-РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Міністерства і освіти, молоді та спорту України
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта
<http://www.osvitaua.com/po/>
4. Ораторське мистецтво (Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.)
<http://textbooks.net.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетенцій впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проектів, тестова діагностика.

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістр
напряму 01. Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр за ОПП 2.3.6)**

Програма розроблена

Сидоренко Наталією Іванівною, доцентом кафедри філології,
кандидатом філологічних наук

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів напряму 013 Початкова освіта.

Предметом є загальні закономірності мовленнєвої поведінки, що діють у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності, та практичні можливості використання їх задля того, щоб створити ефективне висловлювання.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пов'язана зі змістом навчальних програм та дисциплін : «Сучасна українська мова з практикумом», «Дитяча література», «Усна народна творчість», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Ономастика», «Основи культури і техніка мовлення» «Етика», «Педагогіка», «Психологія», «Історія України».

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів:

1. Красномовство як мистецтво та наука. Історія розвитку ораторського мистецтва.

2. Практичні аспекти загальної риторики.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомити з основами класичної та сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовну діяльність, спрямовану на переконання, вплив і досягнення цілей у процесі мовної комунікації, а також виробити в студентів уміння й навички аналізувати та продукувати тексти різного типу відповідно до мети, спрямування й умов спілкування в процесі майбутньої професійної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Ораторське мистецтво» є:

теоретичні:

- опрацювання теорії ораторського мистецтва;
- вивчення видів ораторського мистецтва, законів і жанрів;
- ознайомлення із критеріями культури мови, різновидами невербальної комунікації;

- з'ясування ораторських умінь і навичок у контексті професійної діяльності.

практичні:

- розвинути у студентів комунікативні навички (мовлення та слухання) ;

- навчити студентів переконливо висловлювати свої погляди, використовуючи прийоми вербальної та невербальної комунікації;

- удосконалити вміння спілкуватися з аудиторією;

- сформувані навички підготовки та аналізу (самоаналізу) публічних виступів.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Пізнавально-інтелектуальна компетентність – сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, особистісних якостей педагога, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників освітнього процесу, приймати рішення.

Діагностична компетентність – це вміння вчителя вивчати здібності фізичного, психічного, розумового розвитку, рівня морального, естетичного виховання, умов сімейного життя і виховання дітей.

Прогностична компетентність – вміння вчителя визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі виховної роботи, і передбачати кінцевий результат.

Організаторська компетентність – це вміння педагога залучати дітей до певної роботи і співробітництво з ними в досягненні поставленої мети.

Інформаційна компетентність. Педагог виступає головним джерелом наукової, світоглядної і морально-естетичної інформації. Для вчителя важливою є широта кругозору, ерудиція, глибоке знання предмета викладання, методику його викладання, володіння практичною стороною знань, що позитивно позначається на формування у школярів умінь і навичок.

Стимулююча компетентність – передбачає глибокі знання предмета, ерудицію, моральну культуру, гуманне ставлення до дітей, любов і повагу, теплоту і турботу, щиросердність у ставленні до учнів.

Оцінно-контрольна компетентність – це вміння педагога здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі. Під час усного оцінювання і контролю він може побачити не тільки досягнення у своїй роботі і роботі дітей, а і причини не доопрацювань, зривів, невдач. Отримана інформація дасть змогу провести корекцію в діяльності з навчання і виховання, а також використовувати нові ефективні засоби і методи.

Психологічна компетентність охоплює вміння педагога адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

Соціальна компетентність – це здатність педагога адекватно оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань про неї, які дають змогу зрозуміти основну закономірність соціальної ситуації, уміння знаходити інформацію в невизначеній ситуації й упевнено будувати свою поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуванням, смыслом життя і вимогами соціальної дійсності, уміння задовольняти бажання, спираючись на норми.

Громадянська компетентність це розвиток, у майбутніх фахівців, здатностей бути громадянином, який володіє демократичною, громадянською культурою, усвідомлює цінності свободи, прав людини, відповідальності, готовий до компетентної участі у громадському житті.

Комунікативна компетентність – це вміння педагога будувати ефективні комунікативні дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії, це знання фахівцем закономірностей різних форм спілкування і правил поведінки в різних ситуаціях, уміння сформулювати тактичний план і реалізувати його на основі соціальних навичок.

Рефлексивна компетентність – професійна якість особистості, яка дає можливість найефективніше й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку та саморозвитку, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності.

Компетентність творчості – це здатність педагога продуктивно організувати вирішення педагогічних проблем неординарними способами, діяти у тій чи іншій сфері відповідно до його інтелектуальної, ауто психологічної, комунікативної, психологічної компетентностей.

Методична компетентність – це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних посібників тощо), уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Дослідницька компетентність – передбачає оволодіння науковим мисленням, умінням спостерігати й аналізувати, висунення гіпотези для вирішення спірних питань, виконувати дослідницьку роботу, аналізувати наукову літературу.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію виникнення та становлення класичної риторики;
- сучасну концепцію риторики, яка пов'язана з формуванням свідомої світоглядної позиції та компонентним володінням предметом аргументації;
- основні поняття загальної риторики;
- прийоми словесної наочності;
- етапи підготовки усної промови;
- критерії оцінки промови;

- жанри красномовства;
- види промов;
- невербальні засоби спілкування.

вміти:

- вести розгорнутий монолог (лекцію) з фахової проблематики;
- вести ефективну, конструктивну бесіду на будь-яку тему з кола зацікавлень культурної, високоосвіченої людини;
- володіти етикою оратора;
- виробити індивідуальний образ оратора, власний ораторський стиль;
- організувати взаємодію з аудиторією, налагодити контакт, зворотній зв'язок, спілкування;
- готувати тексти публічних виступів;
- виголошувати промови різного призначення;
- аналізувати тексти власних виступів;
- давати загально риторичну оцінку ефективності продукта мисленнево-мовленнєвої діяльності;
- вдосконалювати техніку мовлення (дикції, якостей голосу, інтонації тощо);
- орієнтуватися в різноманітних ділових комунікативних у ситуаціях, властивих для фаху. На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90 /3 кредита ECTS.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Красномовство як мистецтво та наука. Історія розвитку ораторського мистецтва. Риторика як мистецтво і наука. Предмет і завдання курсу «Ораторське мистецтво» в системі гуманітарних наук. Предмет риторики: історія, теорія, практика, техніка. Ритор як оратор і вчитель практичного красномовства. Основні розділи риторики. Закони риторики. Масова культура і сучасні форми красномовства: бесіда, інтерв'ю, диспут. Практичні аспекти загальної риторики.

Загальні і фахові риторики. Основні форми та жанри красномовства

Риторика в літературі і поезії. Особливості застосування красномовства в театральному мистецтві. Основні жанри ораторського мистецтва: урочистий, політичний, судовий, церковно-богословський, соціально-побутовий.

Види промов та їх особливості.

Ораторське мистецтво. Історія розвитку і передумови його формування. Ораторське мистецтво у стародавньому світі. Передумови формування та розвиток красномовства у Греції і Римі. Ораторське мистецтво епохи середньовіччя. Красномовство у вітчизняній духовній культурі. Першу риторичну Русі. Християнське красномовство Київської Русі.

Функції ораторства в сучасному світі. Неориторика. Зміни в західноєвропейській риториці нового часу. Шляхи українського ораторського слова в XIV – XX ст.. Сучасний стан ораторського мистецтва в Україні.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти загальної риторики. Інвенція та диспозиція. Основні етапи підготовки оратора до промови. Основні мотиви вибору теми. Новизна теми. Конфлікт у темі. Інтереси лектора й аудиторії. Відбір матеріалу для виступу. Відбір літератури і опрацювання базового змісту тексту. Мистецтво розміщення матеріалу й оформлення структури виступу. Робота над конспектом виступу: вступ, основна частина, висновки.

Логіка та емоції в промові. Мовленнєві тактики спілкування: пошуки консенсусу. Логіка та емоції в промові. Аксіологічні начала промови. Логіка як метод переконання аудиторії. Формально-логічні закони тотожності, їх значення у практиці риторики. Вчення про доказ. Прямий і побічний доказ. Основні помилки в доказі. Логічні помилки і парадокси. Мистецтво полеміки, предмет суперечки. Стратегія і тактика суперечки. Прийоми суперечки.

Елокуція. Техніка промови і культура оратора. Виразні засоби та прийоми риторики. Основні принципи елокуції. Прямі і непрямі тактики мовного впливу. Основні стилі красномовства. Стилистичні фігури в риториці. Методика запам'ятовування структури і змісту виступу. Техніка відтворення матеріалу.

Структура ораторського твору. Типи промов

Організація виступу оратора. Етапи підготовки оратора до виступу. Добір матеріалу до промови. Підготовка допоміжних матеріалів. Виклад промови. Функції оратора. Типи промов. Аналіз промови.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика: навч. посіб. / С.Д. Абрамович – Львів, 2001.-273с.
2. Вандашев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навч. посіб. / В.М.Вандашев – К., 2003.- 257с.
3. Ковалевська Т. Ю. Основи ефективної комунікації : навч. посіб. / Т. Ю. Ковалевська, С. А. Бронікова. - Одеса : Фенікс, 2008.
4. Маруніч І.І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. / І. І. Маруніч, М.І.Пентилюк, І.В.Гайдаєнко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 224 с.
5. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб./ Любов Мацько, Оксана Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 310 с.
6. Пиз А. Язык разговора / Пиз А., Гарнер А. – М., 2002. – 204 с.
7. Сагач Г.М. Золотослів : навч. посіб / Г.М.Сагач. – К. : Райдуга, 2003. – 378 с.
8. Спанатій Л. С. Риторика : навч. посіб. для вищ. навч. закл. /
9. Л. С. Спанатій. - К. : Видавн. дім “Ін Юре”, 2008.
10. Український орфографічний словник. Видання третє, перероб. і доп./ укл.: Пещак М.М., Русанівський В.М., Чумак В.В. та ін. – К. : Довіра, 2012.

11. Хоменко І. В. Еристика: мистецтво полеміки : навч. посіб. / І.В. Хоменко. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 192 с.

12. Чибісова Н. Г. Риторика : навч. посіб./ Наталя Чибісова, Ольга Тарасова; Мін-во освіти і науки України, Народна українська академія. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 227 с.

Додаткова література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 225 с.

2. Карнегі Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Д.Карнегі – М., 1989. – 120 с.

3. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад. :В. Яременко, О. Сліпоушко. - 2-ге вид., випр. - К. : Аконтіт, 2007.

4. Риторика : навч. посіб. / Г. І. Гамова, Л. С. Загребельна, Т. В. Ковальова та ін. ; за заг. ред. П. О. Редіна. - Х. : Вид-во ХарПІ УАДУ “Магістр”, 2002.-364 с.

5. Сагач Г. М. Золотослів / Г. М. Сагач. - К. : Райдуга, 1993. - С. 27. Сагач Г. М. Риторика / Г. М. Сагач. - К. : Видавн. дім “Ін Юре”, 2000. - 568 с.

6. Томан І. Мистецтво говорити : пер. з чес. / Іржі Томан. - 2-ге вид. - К. : Політвидав України, 1989. – 425 с..

7. Цицерон М.Т. Три трактата об ораторском искусстве. / под ред. М. Л. Гаспарова.— М., 1994.- 238 с. **Internet – ресурси**

1. <http://uareferats.com/index.php/book/details/152> (О.І. Когут. Основи ораторського мистецтва. Практикум)

2. <http://textbooks.net.ua/> (Ораторське мистецтво (Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.)

3. <http://litmisto.org.ua/> (Дудик П. Стилїстика української мови: Навч. посіб., - К.: Академія, 2005.- 368 с.)

4. <http://lib.ru/CULTURE/STANISLAWSKIJ/akter.txt> (Станіславський К. Робота актера над собою)

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання .

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі заліку.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного та письмового контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається практичному і тестовому контролю.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГАЛУЗІ «МОВА І ЛІТЕРАТУРА» У ВНЗ

**Авторська програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістр
напряму 01 Освіта
спеціальності 013 Початкова освіта
(Шифр за ОПП 1.3.5.1)**

Програма розроблена

Нагрибельною Інною Анатоліївною, доктором педагогічних наук,
доцентом, завідувачем кафедри філології

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ» складена відповідно до програми підготовки рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення дисципліни є методика навчання галузі «Мова і література» у виші.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка», «Дидактика», «Основи наукових досліджень», «Методика навчання української мови», «Сучасна українська мова з практикумом».

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістового модуля:

1. Організація освітнього процесу в системі лінгводидактичної підготовки магістрів педагогіки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ» є професійно-методична підготовка майбутнього викладача (вчителя) в контексті його лінгводидактичної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ» є теоретичні та практичні завдання, які полягають в наступному:

теоретичні – ознайомлення майбутнього викладача з найефективнішими формами організації навчального процесу, найдоцільнішими методами і прийомами навчання молодших школярів на сучасному етапі розвитку освіти;

практичні – навчати майбутніх викладачів реалізації навчально-виховного потенціалу лінгвістичного матеріалу; дослідити практику роботи викладачів вишів (вітчизняних та зарубіжних) на педагогічних факультетах у контексті викладання лінгводидактики.

1.3. Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

1. Інструментальні компетентності:
 - 1.1. Здатність до аналізу і синтезу.
 - 1.2. Здатність до організації і планування.
 - 1.3. Засвоєння основ базових знань з професії.
 - 1.4. Усне і письмове спілкування рідною мовою.
 - 1.5. Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).
2. Міжособистісні компетентності:
 - 2.1. Здатність працювати в міжнародному середовищі.
 - 2.2. Етичні зобов'язання.
 - 2.3. Здатність до самокритики.
3. Системні компетентності:
 - 3.1. Здатність застосовувати знання на практиці.
 - 3.2. Дослідницькі навички і уміння.
 - 3.3. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
 - 3.4. Планування та управління проектами.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- наукові основи методики навчання мови; історію виникнення та розвиток методів навчання мови;
- структуру та форму організації навчального процесу на педагогічних факультетах у ВНЗ;
- особливості моделювання освітнього процесу з урахуванням специфіки співрозмовників.

уміти :

- визначати принципи навчання, обґрунтовувати методи, створювати наукові основи конструювання занять (уроків) української мови, їх циклів; практично упроваджувати конкретні методи та прийоми у процесі вивчення мови, реалізувати інноваційні педагогічні технології у мовній освіті.
- моделювати педагогічне спілкування з позицій особистісно-орієнтованої взаємодії; адекватно сприймати і передавати інформацію; добирати методи впливу на суб'єктів спілкування;
- ефективно використовувати комп'ютерні засоби педагогічної комунікації;
- виконувати індивідуальне науково-практичне завдання;
- критично осмислювати зібраний практичний і статистичний матеріал, теоретичної та експериментальної бази з метою якісного виконання дослідницької роботи мовно-мовленнєвого спрямування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Організація освітнього процесу в системі лінгводидактичної підготовки магістрів педагогіки».

Предмет, завдання та наукові основи курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Аналіз нормативно-правових документів, які регулюють організацію освітнього процесу під час викладання дисципліни «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Основні розділи, їх зумовленість змістом, завдання української мови як навчальної дисципліни. Методика навчання української мови у вищій школі як наука і навчальна дисципліна. Українська мова як мова навчання та дисципліна у вищій школі. Роль знань з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін для засвоєння курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Зв'язок методики викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ з суміжними дисциплінами: філософією, українською мовою, педагогікою, психологією, етнопсихологією. Професійна комунікативна компетентність як результат фахової підготовки магістрів педагогічного факультету у системі вищої освіти. Семінар як форма освітнього процесу в курсі «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Культура педагогічного спілкування. Наукові засади курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Технологія навчально-пізнавальної діяльності у вищих навчальних закладах в контексті новітніх досягнень лінгводидактики. Історико-критичний огляд науково-методичних праць кінця 20 – початку 21 ст. в аспекті дослідження лінгводидактичної підготовки вчителів початкової школи. Професійно-методична підготовка вчителя початкової школи до навчання української мови в умовах кредитно-рейтингової системи (ECTS). Методи стимуляції самостійного методичного мислення майбутніх вчителів (викладачів) української мови. Загальнопедагогічні технології навчання у викладанні галузі «Мова і література» у ВНЗ. Предметні і галузеві технології навчання у викладанні галузі «Мова і література» у ВНЗ. Локальні і модульні педагогічні технології навчання у викладанні галузі «Мова і література» у ВНЗ. Лінгводидактична модель підготовки вчителя до викладання української мови. Аналіз професійних якостей майбутнього вчителя початкової школи в контексті викладання української мови. Мета, завдання та форма проведення практичних занять з методики викладання української мови. Методика організації навчального часу студентів на лекції. Види лекцій з методики викладання української мови. Лекція з методики викладання української мови. Основні вимоги до проведення лекції. Основні компоненти навчального процесу в контексті вивчення курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Самостійна навчальна діяльність у фаховій підготовці до навчання української мови. Професійна мобільність та креативність у фаховій підготовці до навчання української

мови. Головні принципи науково-методичної роботи та вимоги до них. Інноваційні методи і стратегії у викладанні української мови. Теорія і практика навчального діалогу на заняттях з курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ». Науково-дослідна робота студентів як засіб підвищення якості підготовки і виховання спеціалістів. Джерела вивчення курсу української мови у вищих навчальних закладах. Навчальні плани, робочі програми з курсу «Методика викладання галузі «Мова і література» у ВНЗ», спецкурсів, семінарів, факультативів та гуртків. Вибір прийомів та методів навчання з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу. Удосконалення методів та форм організації навчання, створення нових педагогічних технологій. Реалізація змістових ліній програми (мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної) в контексті підготовки вчителя до уроків української мови. Основні шляхи збагачення знань і підвищення професійної кваліфікації учителя української мови (вивчення досвіду роботи вчителів-словесників, самоаналіз власного досвіду), роботи методичних об'єднань (школи, району, міста, області); конкурс «Учитель року». Типи і структура занять з української мови та вимоги до їх проведення. Технологія організації педагогічної взаємодії у процесі проведення різних форм навчальної діяльності у ВНЗ. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії у фаховій підготовці майбутнього вчителя початкової школи. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту на уроці (занятті) з української мови. Самостійна робота в мовній освіті викладачів (учителів) як об'єкт теоретичного аналізу. Лінгводидактичні умови організації самостійної роботи. Форми, методи й засоби організації самостійної роботи студентів з лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Критерії і способи контролю навчальних досягнень із самостійної роботи студентів із лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін. Лінгводидактичне обґрунтування домінантних складників професійної компетентності майбутніх викладачів (учителів) як індикаторів ефективності самостійної роботи. Основні роди, види та жанри красномовства. Історія розвитку та передумови формування ораторського мистецтва. Промова: методика й етапи підготовки. Публічний виступ. Структура ораторського твору.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Євтух М. Б. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти / Микола Борисович Євтух // Розвиток педагогічних і психологічних наук в Україні 1992-2002 рр.: Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Х.: ОВС, 2002. – Ч. 2. – С. 66-76.
2. Загальноєвропейський простір вищої освіти – досягнення цілей : Комюніке конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, м. Берген, 19-20 травня 2005 р. // Освіта України. – № 50. – 2005. – С. 5.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов, Страсбург. – К.: Ленвіт, 2003. – 262 с.
4. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Владимир Ильич Загвязинский. – М.: Академия, 2001. – 192 с.
5. Зеленкова Н. І. Формування пізнавальної самостійності старшокласників у навчальному процесі / Н. І. Зеленкова // Педагогіка вищої та середньої школи: [зб. наук, праць]. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – Вип. 13. – С. 247–252.
6. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учеб. пособие / Ирина Алексеевна Зимняя. – Ростов н/Д.: Феникс, 1997. – 480 с.
7. Ключевые компетенции и общеобразовательные стандарты (доклад на отделении философии образования и теоретической педагогики РАО 23 апреля 2002 г.) [Электронный ресурс] : Центр “Эйдос” / А. В. Хуторской / – Режим доступа : www//eidos.ru/news/compet/htm. – Заголовок с экрана.
8. Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутнього педагога: структура, функції, засоби активізації : Навч. посібник / Маріанна Олексіївна Князян . – Ізмаїл : Сміл, 2006. – 136 с.
9. Козачук Г. О. Практичний курс української мови: навч. посіб. / Г. О. Козачук, Н. Г. Шкурятяна. – К.: Вища шк., 1993. – 367 с.
10. Козій Д. Три аспекти самопізнання у Сковороди / Д. Козій // Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали: [зб. наук, праць]. – К.: Наукова думка, 1992. – С.253-263.
11. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: наказ МОН України від 20.12.2000 р. – № 1146.
12. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 12. – С. 4–11.
13. Копусь О. А. Проблема формування культури фахового мовлення майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей / О. А. Копусь // Наука і освіта. – № 1–2. – 2007. – С. 144–147.
14. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 485 с.
15. Кулик Є. Дидактична характеристика процесу самоосвіти / Є. Кулик // Вища освіта України. 2006. – №13. – С. 10–13.
16. Культура і спільнота у становленні педагога / За ред. К. М. Кларка, Т. С. Кошманової. – Львів: Видавничий центр Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2000. – 408 с.
17. Лучкіна Л. В. Мовна й мовленнєва підготовка майбутніх учителів технічних дисциплін у світлі теорії мовленнєвої діяльності / Л. В. Лучкіна // Професійна освіта. – 2000. – № 4. – С. 112 – 116.
18. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі : Монографія / Олеся Вадимівна Любашенко. – Ніжин: Аспект – Поліграф, 2007. – 296 с.

19. Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах: Програма для студентів спеціальності 7.010103 ПМСО “Українська мова і література” факультетів української філології педагогічних університетів та інститутів / С. О. Караман, М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2001. – 24 с.

20. Методика викладання української мови: Програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи). – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 48 с.

21. Нагрибельна І. А. Удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів засобом самостійної роботи // Scientific Journal «ScienceRise» №3/1(8) 2015. - НВП ПП «Технологічний центр». - С.71-76.

22. Нагрибельна І. А. Шляхи впровадження самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи // Теоретична і дидактична філологія: [зб. наук. праць]. - Переяслав-Хмельницький, 2012. – Випуск 12. - С.186-189.

23. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті Європейської інтеграції // Педагогіка і психологія / Н. Г. Ничкало. – 2008. – № 1. – С 57–69.

24. Остапенко Н. М. Особливості методики проведення експериментально-дослідного навчання з проблеми формування лінгводидактичних компетентностей студентів-філологів / Н. М. Остапенко // Вісник Черкаського ун-ту. Серія „Педагогічні науки”. – Вип. 148. – Черкаси, 2009. – С 12–17.

25. Остапенко Н. М. Особливості технології гри у системі підготовки магістрів-філологів ВШ / Н. М. Остапенко // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 4. – С 53–58.

Додаткова література

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997. – 63 с.

2. Бондар В. Дидактичне забезпечення управління процесом навчання // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С.85-101.

3. Гамова Г. І. Ораторське мистецтво: навч. посібник / Г. І. Гамова; Національна академія держ. управління при Президентові України. Харківський регіональний ін-т держ. управління. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. – 172 с.

4. Євдокимов О. В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 161-172.

5. Кисельов М. Феномен гуманітарної освіти в Україні // Освіта і управління. – 1997. – № 4. – С. 129-133.

6. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с.

7. Риторика: навчально-методичний посібник / П. С. Каньоса. – Кам’янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. – 131 с.

8. Шкіль М. Реформування вищої педагогічної освіти // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С. 39-44.

Internet-ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства і освіти, молоді та спорту України

<http://mon.gov.ua>

2. Сайт учителя початкових класів

<http://metodportal.net>

3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта

<http://www.osvitaua.com/po/>

4. Ораторське мистецтво (Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.)

<http://textbooks.net.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Відповідно до курсу та логіки навчального планування підсумковий контроль передбачено у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

З метою формування професійних компетенцій впроваджуються засоби діагностики успішності навчання, що ґрунтується на вимогах об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності, всебічної та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі засоби як усне (фронтальне та індивідуальне) опитування, метод проектів, тестова діагностика.